

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΠΙΜΣ «ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

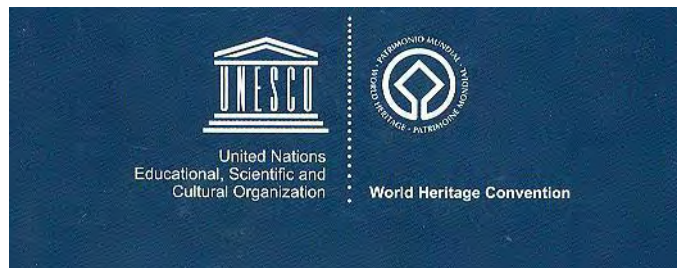
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΝΗΜΕΙΑ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ
Σ ΤΗΣ
UNESCO:**

Η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνάει το ζήτημα της προοπτικής ένταξης του Ολύμπου στην λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

**Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ
ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑΣ
ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ**

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΛ. ΤΖΙΟΥΒΑΡΑΣ

Αγρονόμος & Τοπογράφος Μηχανικός Α.Π.Θ.

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΕΣ: ΑΣΠΑ ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ, ΜΑΡΙΛΕΝΑ
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ**

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2019

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΖΙΟΥΒΑΡΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΜΣ «ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ UNESCO:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ
(UNESCO WORLD HERITAGE MONUMENTS AND SITES:
THE CASE OF MOUNT OLYMPUS)**

Ακαδημαϊκό Έτος: **2018-2019**

Επιβλέποντες: **Άσπα Γοσποδίνη, Μαριλένα Παπαγεωργίου**

Φοιτητής: **Χρήστος Τζιουβάρας**

A.M.: **M080316013**

Φεβρουάριος 2019

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση από Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή αλλού. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λ.π., τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία: **4 Φεβρουαρίου 2019**

Όνοματεπώνυμο: **Χρήστος Τζιουβάρας**

Υπογραφή:

Σύντομη Περίληψη

Από όλα τα εργαλεία που παρέχονται για την διατήρηση της κληρονομιάς, η Σύμβαση Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO (1972) αποτελεί μία καινοτομία και μία μοναδικότητα. Καινοτομία γιατί θέτει την πολιτιστική και την φυσική κληρονομιά σε ένα κοινό πλαίσιο, αναδεικνύοντας έτσι την ενότητα και την σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον. Μοναδικότητα γιατί εισάγει την Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς στην οποία εγγράφονται τα μνημεία εκείνα που έχουν Εξαίρετη Οικουμενική Αξία, και αποτελούν κληρονομιά για όλη την ανθρωπότητα. Η Ελλάδα αποτελεί μία από τις αρχαιότερες και πλουσιότερες κοιτίδες πολιτισμού στον κόσμο, χάρη πρωτίστως στα μοναδικά της επιτεύγματά στην σκέψη όπως αυτά αποτυπώθηκαν στις τέχνες, την φιλοσοφία, την γραμματεία και την καθιέρωση της δημοκρατίας. Εξελικτικό στάδιο και αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτισμού αυτού αποτελεί το θεολογικό και μυθολογικό του πλαίσιο, το οποίο εισάγεται στα Έπη του Ομήρου και τα ποιήματα του Ησίοδου, και κυοφορεί ιδέες που μέσα από την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία διαδόθηκαν στην Δύση, για να Αναγεννηθούν και να αποτελέσουν σήμερα τον καμβά πάνω στον οποίο δομείται ο σύγχρονος δυτικός πολιτισμός. Φυσικός χώρος αυτού του πλαισίου αποτελεί ο μυθικός Όλυμπος, μία γεωλογική μοναδικότητα με ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά, και ο οποίος υπήρξε κατοικία των δώδεκα θεών της αρχαίας ελληνικής θρησκείας.

Λέξεις Κλειδιά: UNESCO, Όλυμπος, Κληρονομιά, Πολιτισμός, Περιβάλλον, Διαχείριση

Abstract

Among all tools provided for the conservation of heritage, UNESCO World Heritage Convention (1972) should be deemed to be an innovation and uniqueness. Innovation because sets natural and cultural heritage in a common context in a way that underlines the unity and the relation between human and nature. Uniqueness because provides the World Heritage List in which Properties of Outstanding Universal Value are inscribed, and constitutes heritage for all humanity. Greece constitutes one of the earliest and most rich cradles of civilization of the world, thanks mainly to the unique achievements in thought as these have been expressed through arts, philosophy, secretariat and the establishment of democracy. Evolutionary stage and integral part of this civilization is undoubtedly the mythological and theological context that has been introduced into the epics of Homer and the poems of Hesiod, bringing ideas which are passing through Roman Empire to West, and born again constitute the context on which western civilization is built upon. Natural space of this context is the mythic Olympus which constitutes a geological uniqueness with outstanding natural characteristics, and was the house of twelve Gods of ancient Greek Religion.

Key words: UNESCO, Olympus, Heritage, Culture, Environment, Managemnet

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....	11
---------------	----

Κεφάλαιο 1 : Εννοιολογικό και Θεωρητικό Πλαίσιο

1.1. Γενικά και εννοιολογικά ζητήματα	
1.1.1. Ορισμός της Κληρονομιάς.....	12-13
1.1.2. Ο ρόλος και η ανάγκη διατήρησης.....	13-15
1.2. Ζητήματα αποτελεσματικής διαχείρισης.....	15-19
1.3. Ο ρόλος της Τοπικής Κοινωνίας.....	19-21

Κεφάλαιο 2 : Ο ρόλος της UNESCO

2.1. Γενικά στοιχεία.....	
2.1.1. Γενικά για την UNESCO.....	22-24
2.1.2. UNESCO και Κληρονομιά.....	24-25
2.1.3. Συνέπειες.....	26-29
2.1.4. Αν δεν υπήρχε η UNESCO, τι;.....	29-37
2.1.5. Η UNESCO στην πράξη.....	37-39
2.2. Μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς: αρχές και μέσα διαχείρισης, ανάδειξης και προστασίας	
2.2.1. Η Σύμβαση και η εφαρμογή της	39-45
2.2.2. Ο ορισμός της Παγκόσμιας Κληρονομιάς.....	45-48
2.2.3. Εξαιρετική Οικουμενική Αξία και Κριτήρια.....	48-50
2.2.4. Αυθεντικότητα και Ακεραιότητα.....	50-52
2.2.5. Προστασία και Διαχείριση.....	53-56
2.2.6. Διαδικασία ένταξης στην Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς.....	56-61
2.2.7. Tentative List.....	61

2.3. Τα μνημεία της UNESCO της Ελλάδας.....	61-62
2.3.1. Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.....	62-66
2.3.2. Μικτά Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Πολιτιστικής και Φυσικής).....	66-67
2.3.3. Η Tentative List της Ελλάδας.....	67-69

Κεφάλαιο 3 : Η Περίπτωση του Ολύμπου

3.1. Γενικά στοιχεία για την περιοχή μελέτης	
3.1.1. Γεωγραφική θέση και ένταξη.....	70-74
3.2. Στοιχεία της υποψηφιότητας του Ολύμπου ως μνημείο της UNESCO	
3.2.1. Τοπογραφικός Προσδιορισμός της Ιδιότητας.....	75-77
3.2.2. Περιγραφή της Ιδιότητας (Description of the Property).....	77-80
3.2.3. Ιστορία και εξέλιξη της Ιδιότητας.....	80-88
3.3. Τεκμηρίωση Ένταξης	
3.3.1. Κριτήρια υπό τα οποία προτείνεται η ένταξη.....	88-92
3.3.2. Κατάσταση Ακεραιότητας.....	92
3.3.3. Κατάσταση Αυθεντικότητας.....	93
3.3.4. Συγκριτική Ανάλυση.....	93-94
3.4. Παράγοντες που επηρεάζουν την Ιδιότητα	
3.4.1. Πιέσεις από την ανάπτυξη.....	94-96
3.4.2. Πιέσεις από το Περιβάλλον.....	96-97
3.5. Υφιστάμενος σχεδιασμός και διαχείριση του Ολύμπου	
3.5.1. Ιδιοκτησιακό Καθεστώς.....	97
3.5.2. Καθεστώς προστασίας.....	97-102
3.5.3. Μέσα εφαρμογής του σχεδιασμού προστασίας.....	102-103
3.5.4. Υφιστάμενα πλαίσια χωρικού σχεδιασμού.....	103-106

Κεφάλαιο 4 : Συμπεράσματα και Προτάσεις

4.1. Προτάσεις	
4.1.1. Προτάσεις για την υποβοήθηση ένταξης του Ολύμπου στα μνημεία της UNESCO.....	107-110

4.1.2. Προτάσεις για την χωρική οργάνωση και προστασία της περιφερειακής ζώνης και της ευρύτερης περιοχής.....	110-116
4.1.3. Προτεινόμενο σχήμα διακυβέρνησης της περιοχής και ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας.....	116-118
4.2. Συμπεράσματα	
4.2.1. Γενικά συμπεράσματα (για την διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς στην Ελλάδα και τον ρόλο της UNESCO).....	118-121
4.2.2. Ειδικά συμπεράσματα (περίπτωση του Ολύμπου).....	121-122
4.3. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα στο μέλλον.....	122-123
Επίλογος.....	124-125
Βιβλιογραφία.....	126-130
Παράρτημα	

ΑΚΡΟΝΥΜΙΑ

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization ή Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό

OUV: (Outstanding Universal Value) ή Εξαίρετη Παγκόσμια Αξία

CONVENTION ή Σύμβαση: Convention concerning the protection of the World Cultural and Natural Heritage ή Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς

O.H.E.: Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών

MAB: Man and Biosphere Program ή Πρόγραμμα Άνθρωπος και Βίοςφαιρα

ICOMOS: International Council on Monuments and Cultural Property

ICCROM: International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property

IUCN: International Union for Conservation of Nature

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την σύνταξη της παρούσας εργασίας θα ήθελα πριν από όλους να ευχαριστήσω τις επιβλέπουσες καθηγήτριες κα. Άσπα Γοσποδίνη και κα. Μαριλένα Παπαγεωργίου. Το συγκεκριμένο θέμα έχει για έμενα προσωπικά σημαντικό ρόλο, καθώς πρόκειται για ένα ζήτημα που είναι εξόχως αναπτυξιακό για τον τόπο που γεννήθηκα και ζω, ενώ με βοήθησε να γνωρίσω καλύτερα πτυχές της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου που είχε και συνεχίζει να έχει καταλυτικό ρόλο στην ιστορία, όχι μόνο της Πιερίας αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας, και ευρύτερα.

Ευχαριστίες και επαίνους, ωστόσο, οφείλω να απονείμω και στο ίδιο το μεταπτυχιακό πρόγραμμα του τμήματος Χωροταξίας, Περιβάλλοντος και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, που μου έδωσε την ευκαιρία να κατακτήσω ένα γνωστικό αντικείμενο που μου ανοίγει νέες προοπτικές στην επαγγελματική μου σταδιοδρομία, αλλά και που παρέχει σε φοιτητές – και μετέπειτα επαγγελματίες - τα εργαλεία ώστε να βοηθήσουν περιοχές, αστικές και μη, να αντιμετωπίσουν ζητήματα για το παρόν και το μέλλον τους.

Εύχομαι ειλικρινά στους ανθρώπους του προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Αστική Ανάπλαση και Ανάπτυξη» καλή συνέχεια στο έργο τους.

Με εκτίμηση

Χρήστος Τζιουβάρας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τις διαστάσεις που επηρεάζουν την προοπτική ένταξης ενός μνημείου φυσικής ή/και πολιτιστικής κληρονομιάς στον αντίστοιχο κατάλογο της UNESCO, και ως μελέτη περίπτωσης επιλέγεται αυτήν του Μακεδονικού (Πιερικού) Ολύμπου.

Στην αρχή δίνονται οι βασικοί ορισμοί της *Κληρονομιάς* και της *Διατήρησης*, εξηγείται η αξία του να διατηρούμε την κληρονομιά μας, και αναδεικνύεται ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας στις διαδικασίες διατήρησης και *Διαχείρισης*, που η σπουδαιότητά του βαίνει ολοένα και αυξανόμενη.

Ακολουθεί ένα κεφάλαιο στο οποίο αναλύεται η οργάνωση της UNESCO, η φιλοσοφία της, η εξέλιξή της αλλά και η επιτυχία και προοπτική της. Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου αυτού αναπτύσσονται ένα-ένα τα στάδια της Σύμβασης για την ένταξη ενός μνημείου στην λίστα της.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται η περίπτωση του Ολύμπου. Ακολουθήθηκε το *πλαίσιο (format)* του προηγούμενο κεφαλαίου ώστε να απαντηθούν ένα-ένα τα απαιτούμενα και να εξεταστεί αν επί της ουσίας ο Όλυμπος και η ευρύτερη περιοχή του πληροί τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις ένταξης. Σημειώνεται ότι στην παρούσα εργασία δεν εξετάζονται τυχόν ελλείψεις, παραλείψεις και καθυστερήσεις της διοίκησης για την μέχρι τώρα μη ένταξη του Ολύμπου στην λίστα. Τον Ιανουάριο του 2014 το ελληνικό κράτος συμπεριέλαβε τον Όλυμπο στην προκαταρκτική λίστα (tentative list) και θεωρείται δεδομένο ότι η σχετική βούληση υπάρχει.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται συζήτηση του θέματος και εξαγωγή συμπερασμάτων, με έμφαση στο στοιχείο της Διαχείρισης. Αυτό γίνεται γιατί, όπως και για όλες τις οργανώσεις διαχείρισης κληρονομιάς, έτσι και για την UNESCO γίνεται ολοένα και σημαντικό το ζήτημα της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας και των *κοινοτήτων ενδιαφερομένων (stakeholders)* στην διαχείριση της *Ιδιότητας*.

Τέλος, ιδιαίτερη αξία στην συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης έχει η ενδιάμεση ζώνη (*Buffer Zone*), που λόγω της φύσης της Ιδιότητας απαιτεί μία εκτεταμένη έκταση, μέσα στην οποία υπάρχει έντονο το στοιχείο της ιδιοκτησίας, που σημαίνει ότι η Διαχείριση καθίσταται τελικά ένα ζήτημα που απαιτεί ευρύτερες συναινέσεις και μία ολοκληρωμένη στρατηγική για το μέλλον, που προκύπτει μέσα από την διαβούλευση με την τοπική κοινωνία και τους εκπροσώπους της.

Κεφάλαιο 1 : Εννοιολογικό και Θεωρητικό Πλαίσιο

1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

1.1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Σε μία προσπάθεια να δοθεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την **Κληρονομιά (Heritage)**, αν εξαιρέσουμε την Χάρτα της Αθήνας (1931) που αναφέρεται κυρίως στην καλλιτεχνική και αρχαιολογική κληρονομιά, το πρώτο κείμενο που περιέχει έναν τέτοιο ορισμό είναι αυτό της Χάρτας της Βενετίας (1964):

«Εμποτισμένα με ένα μήνυμα από το παρελθόν, τα ιστορικά μνημεία γενεών ανθρώπων παραμένουν μέχρι σήμερα ως ζωντανές μαρτυρίες των παλαιών τους παραδόσεων. Οι άνθρωποι γίνονται όλο και περισσότερο συνειδητοποιημένοι σε σχέση με την ενότητα των ανθρώπινων αξιών και σε σχέση με τα αρχαία μνημεία ως κοινή κληρονομιά. Η κοινή ευθύνη να τα διατηρήσουμε για τις μελλούμενες γενεές είναι αναγνωρισμένη. Είναι υποχρέωσή μας να τα διαχειριστούμε με όλο τον πλούτο της αυθεντικότητας που τα βρίσκουμε»¹.

Βέβαια, κάθε κείμενο, νομοθετικό ή άλλο, που αφορά στην κληρονομιά συνήθως δίνει και έναν ορισμό της με σκοπό την ορθή εφαρμογή του. Ωστόσο, κοινός τόπος σε όλους τους ορισμούς αναγνωρίζεται το στοιχείο της μεταβίβασης κάποιας παρακαταθήκης από τις προηγούμενες γενεές², είτε αυτή αφορά τον πολιτισμό (υλικό ή άυλο) και γενικότερα ότι απορρέει από την δραστηριότητα του ανθρώπου, είτε την φύση.

Έτσι, για παράδειγμα, στον Ν.3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», ως *πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου*. Αντίστοιχα, στον Ν.3937/2011 για την «*Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις*» αναδεικνύεται ως σκοπός των ρυθμίσεων «*η αειφόρος διαχείριση και αποτελεσματική διατήρηση της βιοποικιλότητας, ως πολύτιμοι, αναντικατάστατοι και σπουδαίοι σημασίας εθνικού κεφαλαίου*», που υπαινίσσεται τον χαρακτήρα της ύπαρξης και της ανάγκης διατήρησης πολύτιμων ιδιοτήτων.

¹ Vecco Marilena, (2010) *A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible*, ICARE, University Ca' Foscari of Venice, p.322

² http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek

Για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας δίνονται στην παρ.1.2, Μέρος Β' του Κεφαλαίου 1 οι ορισμοί για την Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά όπως διατυπώνονται στην Σύμβαση της UNESCO (1972).

1.1.2. Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

*Διατήρηση (Conservation)*³ ορίζεται κάθε προσπάθεια που αποσκοπεί στην κατανόηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην γνωριμία της ιστορίας και του νοήματός της, που διασφαλίζει την υλική του ακεραιότητα και, την παρουσίαση, την αποκατάσταση και την ενίσχυσή της.

Η ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

Θεωρείται ότι η σπουδαιότητα διατήρησης της κληρονομιάς βαίνει ολοένα και αυξανόμενη για τις εκάστοτε κοινωνίες. Το γιατί συμβαίνει αυτό δεν έχει γίνει ακόμα τελείως καθαρό, ωστόσο φαίνεται ότι έχει να κάνει με τον εκμοντερνισμό και τις συνακόλουθες αλλαγές που συντελούνται σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Η κληρονομιά, δηλαδή οι μαρτυρίες του παρελθόντος, παρέχουν ένα αίσθημα του «ανήκει» και μία αίσθηση ασφάλειας στις σύγχρονες κοινωνίες και αποτελεί ένα σημείο αναφοράς σε έναν ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις η κληρονομιά αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της ταυτότητας, ενώ η κατανόηση του παρελθόντος μέσα από την κληρονομιά βοηθάει στην επίλυση προβλημάτων του παρόντος και του μέλλοντος⁴.

Τα τελευταία χρόνια, σημαντικά φαινόμενα, όπως η παγκοσμιοποίηση, η δημογραφική εξέλιξη και οι πιέσεις της ανάπτυξης, έχουν οδηγήσει σε μία νέα αντίληψη για την κληρονομιά, τέτοια που να συνδυάζει την **διατήρηση** με την **βιώσιμη ανάπτυξη**. Το γεγονός αυτό ήρθε ως αποτέλεσμα της διαπίστωσης ότι η κληρονομιά δεν μπορούσε πλέον να περιορίζεται σε έναν παθητικό τρόπο

³ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, Annex 4, p.90

⁴ UNESCO, Managing Cultural World Heritage, Unesco, Paris, 2013, σελ.12

προστασίας όπως στο παρελθόν, αλλά να παρέχει ένα εργαλείο και πλαίσιο για την διαμόρφωση των εξελίξεων του μέλλοντος⁵.

Η βιώσιμη ανάπτυξη αναφέρεται σε ένα πρότυπο χρήσης των πόρων ο οποίος ισορροπεί την εκπλήρωση των βασικών ανθρώπινων αναγκών και στην απαίτηση οι πόροι αυτοί να διαβιβαστούν άθικτοι στις επόμενες γενεές. Σε σχέση με την πολιτιστική κληρονομιά, η βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να ειπωθεί με δύο τρόπους⁶:

- i. Ως ένα μέσο για την προστασία της κληρονομιάς, ως αυτοσκοπό, ώστε να διατηρηθεί και να μεταβιβαστεί στις επόμενες γενεές, και
- ii. Ως μία συμβολή της κληρονομιάς στις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις μιας βιώσιμης ανάπτυξης.

Η πρώτη περίπτωση έχει πιο ειδικά να κάνει με το δεδομένο ότι η πολιτιστική κληρονομιά και η κατανόηση του παρελθόντος που συνεπάγεται, και μέσα από την διαφορετικότητά της για κάθε κοινωνία, παίζει έναν καταλυτικό ρόλο στην οικοδόμηση ισχυρών κοινοτήτων, ενισχύοντας την φυσική και πνευματική ευημερία των ατόμων⁷.

Η δεύτερη περίπτωση απορρέει από την αντίληψη που θέλει τον τομέα της κληρονομιάς έναν σημαντικό παράγοντα της ευρύτερης κοινωνικής πραγματικότητας και ένα στοιχείο από ένα σύστημα πολλών αλληλοεξαρτώμενων παραγόντων, στο οποίο η κληρονομιά φέρει την δική της «ευθύνη» απέναντι στους παγκόσμιους στόχους της βιωσιμότητας. Έτσι, η συνεισφορά της προστασίας της κληρονομιάς απέναντι στις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου, όχι μόνο πρέπει να θεωρείται δεδομένη αλλά επιπλέον πρέπει να γίνεται με διακηρυγμένο τρόπο για κάθε ένα από τους τρεις πυλώνες της βιωσιμότητας, που είναι η κοινωνία, η οικονομία και το περιβάλλον⁸.

Ωστόσο, όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, κάθε μέριμνα για την προστασία της κληρονομιάς και κάθε φορέας / οργάνωση που επιφορτίζεται με αυτήν την αρμοδιότητα, είθισται να δίνει ορισμό για την κληρονομιά αλλά και να εξηγεί τους σκοπούς της λειτουργίας του. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται μία γνωριμία με την

⁵ UNESCO, Managing Cultural World Heritage, Unesco, Paris, 2013, σελ. 19

⁶ Ο.π., σελ. 20

⁷ Ο.π.

⁸ Ο.π.

οργάνωση της UNESCO και αναλύεται η οπτική της για την προστασία της παγκόσμιας κληρονομιάς.

1.2. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Η αποτελεσματική διατήρηση και, κατ'επέκταση, διαχείριση της κληρονομιάς, είτε φυσικής είτε πολιτιστικής, αποτελεί μία ευαίσθητη και πολύπλοκη διαδικασία, ενώ γίνεται ολοένα και πολυπλοκότερη καθώς τα τελευταία χρόνια προτάσσεται η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας ως απαραίτητη διάσταση μίας αποτελεσματικής διαχείρισης. Ακόμα περισσότερο για τις ιδιότητες που εντάσσονται στην λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς και που θεωρούνται ότι φέρουν κάποια εξαιρετική παγκόσμια αξία, επιβάλλει την ανάγκη για επιπρόσθετα ή/και πιο προηγμένα μέτρα προστασίας και διαχείρισης από κάθε Κράτος Μέλος τα οποία διασφαλίζουν τις υψηλές προδιαγραφές προστασίας που απαιτούνται για αυτές τις περιπτώσεις, αλλά και που συμμορφώνονται με τους όρους και τις προδιαγραφές της Σύμβασης.

Η Σύμβαση καθιστά το εκάστοτε Κράτος Μέλος βασικό συντελεστή για την επιτυχία της διαχείρισης των ιδιοτήτων εντός της επικράτειάς του, και οι οποίες βρίσκονται στην λίστα. Και δεδομένου ότι η αντίληψη για την προστασία έχει μετατοπιστεί, από μία απλή διατήρηση της φυσικής κατάστασης του μνημείου, σε μία περισσότερο πολύ-επίπεδη αντίληψη η οποία λαμβάνει υπόψη κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην σχέση και λειτουργία των μνημείων με την ζωή της εκεί τοπικής κοινότητας, όπως αυτό εκφράζεται μέσα από το άρθρο 5 της Σύμβασης.

Έτσι, η διαχείριση των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς καθίσταται πιο απαιτητική, και τα εργαλεία που απαιτείται να αναπτύσσονται πρέπει να είναι περισσότερο διαφοροποιημένα ώστε να ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης, αλλά και να ακολουθούν κοινές προδιαγραφές που εφαρμόζονται ενιαία για όλες τις περιπτώσεις.

Ένα σύστημα διαχείρισης υπάρχει για να πετύχει αποτελέσματα τόσο για την ίδια την υπό προστασία ιδιότητα, όσο και για τους άμεσα εμπλεκόμενους φορείς γύρω

από αυτήν⁹. Περιλαμβάνει κύκλους Σχεδιασμού – Εφαρμογής – Παρακολούθησης με σκοπό να προωθήσει δραστηριότητες που προάγουν την Διατήρηση – Ερμηνεία – Πρόσβαση, παράλληλα με μία ευρύτερη agenda που περιλαμβάνει την βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινή ωφέλεια¹⁰.

Ένα τυπικό σύστημα διαχείρισης της κληρονομιάς περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες, οι οποίες αποτελούνται από τρία συστατικά το καθένα¹¹:

1. Τα **τρία στοιχεία** (Νομικό Πλαίσιο, Θεσμικό Πλαίσιο και Πόροι)
2. Τις **τρεις διαδικασίες** (Σχεδιασμός, Εφαρμογή και Παρακολούθηση), και
3. Τα **τρία αποτελέσματα** (Αποτελέσματα, Απόδοση και Βελτιώσεις του συστήματος διαχείρισης).

Σε ότι αφορά στα τρία στοιχεία έχουμε:

Το **Νομικό Πλαίσιο** έχει τους εξής γενικούς τύπους:

- Όροι που απορρέουν από τις συνταγματικές διατάξεις,
- Εθνική, περιφερειακή και τοπική νομοθεσία που αναφέρεται στην προστασία και διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς, και
- Παραδοσιακά έθιμα και εδραιωμένες πρακτικές.

Επιπλέον νομοθεσία από άλλες πηγές μπορεί να είναι:

- Νομοθεσία που μπορεί να έχει επίδραση στην διατήρηση και διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως νόμοι αστικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικοί νόμοι, νόμοι χωρικού σχεδιασμού και άλλα, και
- Διεθνείς νόμοι όπως η Σύμβαση της UNESCO (1972).

Το **Θεσμικό Πλαίσιο** δημιουργείται για να καλύψει οργανωτικές ανάγκες και ανάγκες λήψης αποφάσεων σχετικά με την διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα πλαίσια αυτά προκύπτουν από κάποια τυπική νομοθεσία ή και

⁹ UNESCO, Managing Cultural World Heritage, Unesco, Paris, 2013, σελ.60

¹⁰ Ο.π.

¹¹ Ο.π., 53

από πρακτικές που έχουν εμπεδωθεί μέσα στον χρόνο, ή και από συνδυασμό των δύο παραπάνω.

Οι **Πόροι** αποτελούν την βάση για την λειτουργική δυνατότητα του συστήματος διαχείρισης και έχει τρεις τύπους: τους ανθρώπινους, τους οικονομικούς, και τους πνευματικούς. Οι πόροι είναι αυτοί που επιτρέπουν το θεσμικό πλαίσιο να εφαρμόσει τις επιταγές του νομικού πλαισίου.

Σε ότι αφορά τις τρεις διαδικασίες έχουμε:

Τον **Σχεδιασμό** που έχει να κάνει με το «ποιος» από την διαδικασία λήψης αποφάσεων, αποφασίζει τι στόχους θα θέσει, τι δράσεις πρέπει να αναπτύξει και με ποιο χρονοδιάγραμμα.

Την **Εφαρμογή** που αναλαμβάνει να εφαρμόσει τις σχεδιασμένες δράσεις, να ελέγξει ότι αποδίδουν τα προσδοκώμενα σε κάθε στάδιο και ότι προσεγγίζουν τους στόχους που τέθηκαν εξ αρχής, όπως επίσης και να γίνονται διορθωτικές ενέργειες όπου διαπιστώνεται αστοχία.

Την **Παρακολούθηση** που συλλέγει και αναλύει δεδομένα ώστε να ελεγχθεί ότι το σύστημα διαχείρισης λειτουργεί αποτελεσματικά και δίνει αξιόπιστα αποτελέσματα, καθώς και να παρέχει βελτιωτικά μέτρα σε περίπτωση που υπάρχουν αδυναμίες ή νέες προκλήσεις.

Και,

Σε ότι αφορά τα τρία αποτελέσματα του συστήματος διαχείρισης, έχουμε:

Τα **Αποτελέσματα** που έχουν ως σκοπό να δείχνουν τυχόν μεταβολές που συμβαίνουν στην υπάρχουσα κατάσταση και οι οποίες έχουν ως σκοπό τον έλεγχο για το κατά πόσο το σύστημα διαχείρισης επιτυγχάνει τους στόχους του.

Η **Απόδοση** που προκύπτει από τις διαδικασίες και είναι εκείνα τα απτά αποτελέσματα από ένα σχεδιασμένο πρόγραμμα το οποίο συνιστά μία ευθεία υποστήριξη για την κληρονομιά και στην κοινωνία γενικότερα. Η μέτρηση της απόδοσης είναι απαραίτητη για να πετύχουμε τα Αποτελέσματα.

Οι **Βελτιώσεις του Συστήματος Διαχείρισης** προκύπτουν από διορθωτικές κινήσεις και ανατροφοδότηση, είτε από εξωτερικά δεδομένα είτε από αυτά του

συστήματος. Οι συνεχείς βελτιώσεις είναι απαραίτητες για την διασφάλιση της καλής διαχείρισης της ιδιότητας, καθώς οδηγούν σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα.

Σπάνια ένα κλασσικό σύστημα διαχείρισης σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο είναι αρκετό για μία αποτελεσματική διαχείριση, ειδικά εάν πρόκειται για ιστορικά κέντρα πόλεων ή πολιτιστικά τοπία. Και ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι γιατί σε αυτές τις περιπτώσεις απαιτείται μία πολύ-επίπεδη συνεργασία μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών, ιδιοκτητών και άλλων εμπλεκόμενων και ενδιαφερόμενων φορέων. Η *buffer zone* μία ιδιότητας, για παράδειγμα, μπορεί να είναι έξω από τα επίπεδα προστασίας που εφαρμόζονται για την κληρονομιά, και ως εκ τούτου η διαφύλαξή της να περνάει μέσα από την κατανόηση πολιτών και εμπλεκόμενων φορέων για την ανάγκη αυτή¹².

Υπάρχουν τρία διαφορετικά σενάρια διαχείρισης¹³:

1. Το **πρώτο** αφορά σε ιδιότητες που κατέχονται και διαχειρίζονται με τον κλασσικό τρόπο διαχείρισης που επιβάλλεται από έναν εθνικό νόμο και υπόκειται στην προστασία ενός βασικού κρατικού θεσμού με τους δικούς του πόρους (π.χ. Υπουργείο Πολιτισμού με τις περιφερειακές του υπηρεσίες). Σε αυτές τις περιπτώσεις τα όρια είναι σαφώς καθορισμένα, ο σχεδιασμός, η διαχείριση και η παρακολούθηση γίνεται από τον ίδιο φορέα. Οι αποφάσεις παίρνονται εσωτερικά εντός του φορέα αυτού, ενώ τυχόν άλλοι φορείς μπορεί να επιθυμούν να συνδράμουν αλλά να μην είναι δυνατόν, μερικώς ή ολικά.
2. Το **δεύτερο** σε κάποιες ιδιότητες που κατέχονται από πολλαπλούς ιδιοκτήτες, όπως για παράδειγμα ιστορικά κέντρα πόλεων και πολιτιστικά τοπία. Σε αυτές τις περιπτώσεις κάποιο μέρος της ιδιότητας μπορεί να βρίσκεται υπό τον έλεγχο ενός επίσημου φορέα, ένα άλλο όμως υπό την ευθύνη κάποιου ιδιώτη, ενώ η εποπτεία να ασκείται από κάποια τοπική αρχή (π.χ. Δήμος). Σε αυτές τις περιπτώσεις η λήψη αποφάσεων σχετικά με την διαχείριση είναι περισσότερο πολύπλοκη και εμπλέκει, πέρα από τα

¹² UNESCO, *Managing Cultural World Heritage*, Unesco, Paris, 2013, σελ. 53

¹³ Ο.π., σελ. 56-57

άλλα, και κυβερνητικούς και άλλους διαχειριστικούς φορείς (π.χ. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού), καθώς και ιδιώτες και άλλους ενδιαφερόμενους.

3. Το **τρίτο** αφορά σε περιπτώσεις όπου εμπλέκονται πολλαπλές ιδιότητες και επίπεδα προς διαχείριση όπως επίσης και buffer zone, αλλά και πολλαπλοί εμπλεκόμενοι φορείς. Επίσης, μπορεί να υπάρχουν και επίπεδα χωρικού και άλλου σχεδιασμού που να πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Σε αυτές τις περιπτώσεις η διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι πολύ περισσότερο πολύπλοκη, και για την ορθή εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος απαιτούνται ειδικές διαδικασίες.

Όπως έχει διαφανεί, η περίπτωση η οποία πραγματεύεται η παρούσα εργασία αφορά σε μία ανάλογη με το τρίτο σενάριο και στην οποία είναι μεγάλη η ανάγκη συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων, όχι μόνο σε ότι αφορά στην προστασία της ιδιότητας, αλλά και την διαχείριση της και την ενσωμάτωση της ευρύτερης περιοχής στην καθημερινή λειτουργία της κοινωνίας.

1.3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Από μόνο του το γεγονός ότι υπάρχουν περιοχές φυσικού κάλους διαθέσιμες προς διατήρηση - αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι βρισκόμαστε σε έναν κόσμο που εξελίσσεται με ραγδαίο ρυθμό και επεμβαίνει με τρόπο αποφασιστικό στο περιβάλλον - σημαίνει ότι ήδη οι άνθρωποι έχουν αποδώσει στις περιοχές αυτές κάποια αξία και τις έχουν διατηρήσει, είτε μέσα από παραδοσιακές αντιλήψεις και πρακτικές, είτε μέσα από την θεσμοθέτηση μέτρων και κανόνων.

Ωστόσο, ο κυρίαρχος τρόπος με τον οποίο τα κράτη και οι υπηρεσίες τους αντιλαμβάνονταν την διατήρηση της κληρονομιάς ήταν τέτοιος που ήθελε τους χώρους αυτούς τοποθετημένους σε μία «γυάλα», με συνέπεια τον εκτοπισμό και την αποξένωση των τοπικών κοινωνιών από χώρους που παραδοσιακά υπήρξαν πατρίδες και κομμάτια της ζωής τους. Δεν αναγνωρίζονταν οι δεσμοί που υπήρχαν ανάμεσα στην φύση και στον πολιτισμό, οι αξίες και οι παραδόσεις των τοπικών

κοινωνιών που συχνά συνδέονταν με τα περιβάλλοντα αυτά, αλλά και οι γνώσεις τους και οι πρακτικές τους.

Παρά το γεγονός ότι πολλά από αυτά τα μοντέλα διατήρησης συνεχίζουν και υφίστανται ακόμα και σήμερα, σταδιακά η προσέγγιση αυτήν χάνει έδαφος καθώς ολοένα και περισσότερο αναγνωρίζεται η ηθική, κοινωνική, πολιτιστική, οικονομική, βιολογική και σκηνική αξία των χώρων αυτών. Έτσι, προτάσσεται μία λογική συναίνεσης για τα συστήματα διαχείρισης αυτών των ιδιοτήτων, καθώς επίσης και μία περισσότερο ανοιχτή προσέγγιση σε διαφοροποιημένα μοντέλα διαχείρισης τα οποία περιλαμβάνουν την συνδιαχείριση από τους ντόπιους πληθυσμούς και τις τοπικές κοινωνίες.

Στις περιπτώσεις που έχει υιοθετηθεί μία τέτοια αντίληψη για την διατήρηση της κληρονομιάς, προκύπτει ένα μεγαλύτερο εύρος προστατευόμενων περιοχών, από άποψη διαχείρισης αλλά και διακυβέρνησης, από ότι υπήρχε τα προηγούμενα χρόνια. Έχουν αποδειχθεί, δε, επιτυχημένες στην κατανόηση διαφορετικών προσεγγίσεων καθώς και στην υιοθέτηση ενός μεγαλύτερου εύρους χρήσεων της γης οι οποίες είναι συμβατές με την έννοια της διατήρησης. Αποφεύγονται λανθασμένες αντιλήψεις και πρακτικές που τελικά κοστίζουν, ενώ βελτιώνονται οι πρακτικές διαχείρισης καθώς σ' αυτές ενσωματώνεται η γνώση της τοπικής κοινωνίας και η εμπλοκή της, γενικότερα.

Στο άρθρο 5 (α) της Σύμβασης προβλέπεται ως υποχρέωση για τα κράτη μέλη την έχουν υπογράψει, *«να υιοθετούν μία γενική πολιτική η οποία στοχεύει στο να δίνει στην φυσική και πολιτιστική κληρονομιά μία λειτουργία στην ζωή της κοινότητας και να ενσωματώνει την προστασία της κληρονομιάς μέσα σε προγράμματα σχεδιασμού».*

Ιδανικά, θεωρείται ότι η συνεργασία με την τοπική κοινωνία και των πρακτικών της είναι κρίσιμο να γίνεται από την αρχή της διαδικασίας ένταξης, πριν δηλαδή την συμπερίληψη στην tentative list και την ανακήρυξη των υποψηφιοτήτων. Εάν αυτό δεν γίνει, τότε απαιτείται πολλαπλάσια προσπάθεια από την ομάδα διαχείρισης ώστε να προκαλέσει το ενδιαφέρον, να οικοδομήσει εμπιστοσύνη, κατανόηση του θέματος και, τελικά, συνεργατική σχέση με την τοπική κοινωνία.

Με βάση σχετική μελέτη της UNESCO πάνω στην *σύνδεση οικουμενικών και τοπικών αξιών για την βιώσιμη διαχείριση ιδιοτήτων Παγκόσμιας Κληρονομιάς*, προτείνεται η δουλειά που πρέπει να γίνεται με τις τοπικές κοινωνίες να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- *Η συνεργασία με την τοπική κοινωνία και όλους τους ενδιαφερομένους πρέπει να διασφαλίζει ότι ο καθένας κατανοεί τις αξίες, τους στόχους, τους σκοπούς, τους κανονισμούς, το κόστος και τα οφέλη από την διαχείριση της ιδιότητας, και επίσης ότι οι διαχειριστές κατανοούν άλλες αντιλήψεις για τις αξίες των ιδιοτήτων, και τις ανάγκες και τα επιθυμητά αποτελέσματα από την διαχείριση.*
- *Να υπάρχει κατανόηση των κινήτρων που παρακινούν τους ενδιαφερόμενους οι οποίοι ωφελούνται από την διαχείριση της κληρονομιάς.*
- *Να κατανοούνται πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την κατάσταση Παγκόσμιας Κληρονομιάς, περιλαμβανομένων π.χ. απώλεια πρόσβασης σε πόρους, πιθανές αποζημιώσεις κλπ.*
- *Διαδικασίες οικοδόμησης σχέσεων μεταξύ συνεχών διαδικασιών διαλόγου ώστε να οικοδομηθεί εμπιστοσύνη μεταξύ των διαφόρων ομάδων συμφερόντων.*
- *Συμμετοχή από όλους τους φορείς ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης από τις κοινότητες να αναλάβουν την ευθύνη και να αποκτήσουν την αίσθηση της ιδιοκτησίας, και πρόβλεψη για κίνητρα που θα ενθαρρύνουν την επένδυση σε χρόνο και πόρους.*
- *Μία ευέλικτη και προσαρμόσιμη διαδικασία εν όψει μίας δυναμικής σχέσης μεταξύ πολιτιστικής κληρονομιάς και τοπικής κοινωνίας. Τα οφέλη και τα κόστη του να ζεις με μία ιδιότητα που έχει απαιτήσεις, όπως περιορισμοί στις χρήσεις γης, πολιτιστικές διαστάσεις, κ.ο.κ., και που είναι πιθανό αυτά να αλλάζουν με τον χρόνο, άρα και να απαιτούν την προσαρμογή της τοπικής κοινωνίας.*

Δραστηριότητες παρακολούθησης που θα παρέχουν μία βάση δεδομένων η οποία θα επιτρέπει να εκτιμώνται και να αξιολογούνται η κατάσταση της διατήρησης των ιδιοτήτων και την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη της γύρω περιοχής.

Κεφάλαιο 2 : Ο ρόλος της UNESCO

2.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ UNESCO

Οι Κυβερνήσεις των Κρατών Μελών που συνυπογράφουν τον Καταστατικό Χάρτη, στο όνομα των λαών τους διακηρύσσουν ότι: Εφόσον ο πόλεμος ξεκινάει στο μυαλό των ανθρώπων, είναι ακριβώς στο μυαλό των ανθρώπων που πρέπει να δημιουργηθούν οι άμυνες της Ειρήνης.

Καταστατικός Χάρτης της UNESCO

Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO) είναι μία εξειδικευμένη οργάνωση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), με έδρα το Παρίσι. Ιδρύθηκε στις 4 Νοεμβρίου 1946¹⁴, στον απόηχο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ως μία έμπρακτη έκφραση της απόφασης των Συμμαχικών Δυνάμεων για την εδραίωση της Παγκόσμιας Ειρήνης σε στέρεες βάσεις ώστε να μην ξαναζήσει η ανθρωπότητα την ανείπωτη θλίψη των δύο Πολέμων που είχαν προηγηθεί.

Οι σκοποί του ΟΗΕ υπηρετούνται με διάφορους τρόπους μέσα από διάφορες οργανώσεις, προγράμματα και ταμεία που ασχολούνται το καθένα ξεχωριστά, αλλά και συνεργαζόμενα μεταξύ τους, με επιμέρους πτυχές των κοινών σκοπών που περιγράφονται στον Καταστατικό του Χάρτη¹⁵. Το Άρθρο 57 αποτελεί την βάση για την ίδρυση της οργάνωσης της UNESCO καθώς, μεταξύ άλλων, προτάσσει την ίδρυση εξειδικευμένης υπηρεσίας για την συνεργασία των Εθνών πάνω στα πεδία της Παιδείας και του Πολιτισμού, που θα καταπολεμήσουν τα «κακά πνεύματα» και τις ιδέες εκείνες που οδήγησαν στην καταστροφή των δύο Πολέμων.

¹⁴Ο Καταστατικός Χάρτης της UNESCO υπογράφηκε στις 16 Νοεμβρίου 1945 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Νοεμβρίου 1946 μετά την επικύρωσή του από τις εξής Χώρες – Μέλη: Αυστραλία, Βραζιλία, Καναδά, Τσεχοσλοβακία, Δανία, Δομινικανή Δημοκρατία, Αίγυπτο, Γαλλία, Ελλάδα, Ινδία, Λίβανο, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Σαουδική Αραβία, Νότια Αφρική, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. (Πηγή: Καταστατικός Χάρτης της UNESCO, <https://en.unesco.org/>).

¹⁵ www.unric.org/

Για την UNESCO, η υπηρετήση του σκοπού της Ειρήνης δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσα από «πολιτικές και οικονομικές διευθετήσεις των Κυβερνήσεων», αλλά μόνο «μέσα από την ομόφωνη, διαρκή και ειλικρινή υποστήριξη των Λαών του Κόσμου, η οποία θα εδραιώνεται πάνω στην πνευματική και ηθική αλληλεγγύη της Ανθρωπότητας»¹⁶. Όπως άλλωστε διατυπώνεται στην πρώτη σειρά της διακήρυξης, «εφόσον ο πόλεμος ξεκινάει στο μυαλό των ανθρώπων, είναι ακριβώς στο μυαλό των ανθρώπων που πρέπει να οικοδομηθούν οι άμυνες της ειρήνης»¹⁷. Για την UNESCO, η άγνοια του τρόπου ζωής του ενός για τον άλλον υπήρξε διαχρονικά βασικός λόγος καχυποψίας και έλλειψης εμπιστοσύνης, και συνακόλουθα βασική αιτία αντιπαλότητας και πρόκλησης συρράξεων και πολέμων. Η UNESCO ιδρύθηκε, λοιπόν, για να προωθήσει μέσα από την παιδεία, την επιστήμη και τον πολιτισμό τις σχέσεις μεταξύ των λαών του κόσμου με απώτερο σκοπό την διασφάλιση της ειρήνης και της ευημερίας για το ανθρώπινο είδος.

Η πραγματοποίηση των παραπάνω σκοπών υλοποιείται¹⁸:

- ✓ Με την συνεργασία πάνω σε θέματα γνώσης και (αλληλο)κατανόησης των λαών,
- ✓ Με την προώθηση της παιδείας και την διάδοση του πολιτισμού, και
- ✓ Με την διατήρηση, αύξηση και διάχυση της γνώσης.

Το τελευταίο επιτυγχάνεται, πέρα από τα άλλα, με την «διατήρηση και προστασία την παγκόσμιας κληρονομιάς των βιβλίων, των έργων τέχνης και μνημείων της ιστορίας και της επιστήμης...», από το οποίο και απορρέει η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς (1972), που αφορά και την παρούσα εργασία.

Η επίτευξη των σκοπών αυτών, ωστόσο, επιβάλλει την εναρμόνιση των επιμέρους στόχων ανάλογα με τις ανάγκες και τα δεδομένα κάθε ιστορικής περιόδου. Από την ενασχόληση με το υπόβαθρο πάνω στο οποίο αναπτύχθηκε ο Ψυχρός Πόλεμος, την μελέτη της πυρηνικής ενέργειας και η ίδρυση του CERN (European Centre for Nuclear Research), την παιδεία για όλους τους ανθρώπους που αποτελεί

¹⁶ www.unric.org/

¹⁷ Ο.π.

¹⁸ Καταστατικός Χάρτης της UNESCO, <https://en.unesco.org>.

βασικό της πυλώνα, μέχρι την οικουμενικότητα της ιδέας της UNESCO ότι «μόνο με την πίστη στην αδελφότητα του ανθρώπινου είδους μπορεί να διασφαλιστεί μία γνήσια ειρήνη», μία ιδέα που εμβαθύνει ακόμα περισσότερο στην άποψη ότι ο κόσμος αποτελεί «κοινό σπίτι» για την ανθρωπότητα, συνδέεται στον χώρο και τον χρόνο, και **μοιράζεται το ίδιο περιβάλλον και τον ίδιο πολιτισμό.**

2.2. UNESCO ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Η αναζήτηση, προστασία και μεταβίβαση στις επόμενες γενεές αυτής της κοινής κληρονομιάς, φυσικής ή πολιτιστικής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και κεφάλαια της δράσης της UNESCO και έχει οδηγήσει σε πληθώρα διεθνών συμβάσεων, οδηγιών, τεχνικών και εργαλείων μέσα από τα οποία επιτυγχάνεται ο στόχος αυτός.

Πολύ πριν η περιβαλλοντική συνείδηση γίνει κανόνας, η UNESCO έκρουε τον κώδωνα του κινδύνου για την μείωση των φυσικών πόρων του πλανήτη που είχε ως υπόβαθρο την ραγδαία αύξηση του πληθυσμού, κάτι που αποτέλεσε την απαρχή μεταγενέστερων προγραμμάτων όπως το IHP (1970) (International Hydrological Program) και το MAB (1971) (Man and Biosphere). Η προσέγγιση αυτήν περιγράφεται με γλαφυρότητα στην παρακάτω παράγραφο:

Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, είδαμε για πρώτη φορά τον πλανήτη γη από το διάστημα. ...μία μικρή και εύθραυστη μπάλα όχι κατακτημένη και δομημένη από την ανθρώπινη δραστηριότητα, αλλά μία παλέτα από σύννεφα, ωκεανούς, πράσινο και έδαφος. Η αδυναμία του ανθρώπου να ταιριάζει τις δραστηριότητές του σε αυτήν την παλέτα αλλάζει το πλανητικό σύστημα εκ βάθρων. Πολλές από αυτές τις αλλαγές είναι στενά συνδεδεμένες με κινδύνους για την ίδια της ζωή. Αυτή η νέα πραγματικότητα, από την οποία δεν υπάρχει διέξοδος, πρέπει να αναγνωριστεί και να ελεγχθεί¹⁹.

Our common Future, Report of the World Commission on Environment and Development

Την ίδια στιγμή, ο κίνδυνος στον οποίο βρέθηκαν μνημεία του πολιτισμού ανά τον κόσμο οδήγησαν στην ανάληψη πρωτοβουλιών όπως καμπάνιες για την αφύπνιση,

¹⁹ From Ideas to Actions: 70 years of UNESCO (Πηγή: <https://en.unesco.org>)

συνεννοήσεις μεταξύ κυβερνήσεων, παροχή τεχνογνωσίας, προγράμματα χρηματοδότησης και κάθε μέριμνα για την διατήρηση και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η πολιτιστική Κληρονομιά κάθε λαού είναι μία έκφραση των χιλίων και μίας όψεων της ιδιοφυίας και της ιδιαίτερης εξέλιξης και συνέχειας η οποία ενοποιεί ό, τι έχει δημιουργηθεί στο παρελθόν και ό, τι είναι να δημιουργηθεί στο μέλλον... Το φυσικό περιβάλλον στο οποίο ζουν οι άνθρωποι επίσης συμβάλει στην διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας. Η φυσική κληρονομιά είναι συμπλήρωμα της πολιτιστικής κληρονομιάς, από την οποία είναι αδιαχώριστη.

Federico Mayor Zaragoza, UNESCO Director-General

Η εξέλιξη της αντίληψης για την κοινή κληρονομιά, οδήγησε στην υιοθέτηση στις **16 Νοεμβρίου 1972 της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς**, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 1975. Η σύμβαση αυτή, μετά τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους, έρχεται να εκφράζει μία διαφορετική εκδοχή της Παγκοσμιοποίησης που εστιάζει στην διεθνή κατανόηση ότι υπάρχει μία «παγκοσμιότητα» στην καταγωγή και στην κληρονομιά του ανθρώπινου είδους και η οποία πρέπει να προστατευτεί. Η Σύμβαση αυτήν επικεντρώνεται σε πέντε όψεις:

- ❖ Κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας που πρέπει να μεταβιβαστεί στις επόμενες γενεές,
- ❖ Εξάαιρετη Παγκόσμια Αξία (Outstanding Universal Value),
- ❖ Την σύνδεση της φύσης με τον πολιτισμό,
- ❖ Την διατήρηση σε παγκόσμιο επίπεδο, και
- ❖ Την έννοια της διεθνούς συνεργασίας,

πέντε όψεις που απορρέουν και εκφράζουν τους ευρύτερους σκοπούς της UNESCO.

Υιοθετήθηκε η Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage List) της UNESCO, αλλά και η Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο (World heritage List in Danger).

2.3. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Η UNESCO και η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ δεν είναι μία σχέση στατική που μένει μόνο στην καταγραφή και την προστασία της δεύτερης από την πρώτη. Είναι μία σχέση δυναμική που εξελίσσεται μέσα στον χρόνο για να ακολουθήσει την ραγδαίες εξελίξεις που συμβαίνουν σε Παγκόσμιο Επίπεδο, και φτάνει μέχρι την αναγνώριση της συμβολής της κληρονομιάς στην εργασία και την οικονομική ανάπτυξη, στην μείωση των ανισοτήτων, την προστασία του περιβάλλοντος, στην ισότητα των δύο φύλων και στην οικοδόμηση ειρηνικών κοινοτήτων²⁰, έννοιες που συμπυκνώνουν την λειτουργία της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Έτσι, οι συνέπειες από την ένταξη μίας ιδιότητας (φυσικής ή πολιτιστικής) στην Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς θα αναζητηθούν βέβαια στον βαθμό που επιτυγχάνονται οι βασικοί στόχοι της **προστασίας και διατήρησης**, ωστόσο θα πρέπει να μετρηθούν και οι συνέπειες στο ευρύτερο **πλαίσιο της Βιωσιμότητας** το οποίο περιλαμβάνει και τις πτυχές της οικονομίας και την κοινωνίας.

Η ενσωμάτωση της οπτικής της Βιώσιμης Ανάπτυξης στις πρακτικές και τις διαδικασίες της Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς (1972) περιγράφεται με σαφήνεια στο κείμενο πολιτικής²¹ για την Σύμβαση που υιοθετήθηκε από την γενική συνέλευση των Κρατών Μελών στην 20ή σύνοδό της και αναδεικνύει την ανάγκη για μία πολιτική από την μεριά των Κρατών Μελών όπως διατυπώνεται μέσα σ' αυτήν με τα ακόλουθα αποσπάσματα:

«...να διασφαλίζει την κατάλληλη και δίκαιη ισορροπία ανάμεσα στην διατήρηση, βιωσιμότητα και ανάπτυξη, έτσι ώστε οι ιδιότητες Παγκόσμιας Κληρονομιάς να μπορούν να προστατεύονται μέσα από κατάλληλες δραστηριότητες οι οποίες συνεισφέρουν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής των κοινοτήτων»,

«...τα παραπάνω πρέπει να γίνονται με τρόπο που να μην διακυβεύεται η Μοναδική Οικουμενική Αξία (OUV) των ιδιοτήτων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς...»

²⁰ Culture for the 2030 Agenda (Πηγή: <https://en.unesco.org/themes/protecting-our-heritage-and-fostering-creativity>)

²¹ Policy Document for the Integration of a Sustainable Development Perspective of the World Heritage Convention, as adopted by the General Assembly of States Parties to the World Heritage Convention at its 20th session (UNESCO, 2015), Πηγή: <https://en.unesco.org>

« ...τα παραπάνω θα καθιστούν δυνατή την εμπλοκή όλων των κοινοτήτων ενδιαφερομένων (stakeholders and right holders) στην εφαρμογή των πρακτικών αυτών με αίσθημα κοινωνικής υπευθυνότητας...».

Η ουσία της επισήμανσης του εν λόγω κειμένου προς τα Κράτη Μέλη είναι ότι μία προστασία και διαχείριση της Παγκόσμιας Κληρονομιάς περιλαμβάνει όχι μόνο την προστασία της Μοναδικής Οικουμενικής Αξίας που υπάρχει σ' αυτήν, αλλά και την ευημερία των σημερινών και των επόμενων γενεών²².

Τα παραπάνω προϋποθέτουν από τα Κράτη Μέλη²³,

- ... να αναγνωρίζουν τους στενούς δεσμούς και την αλληλοεξάρτηση της βιοποικιλότητας με τις τοπικές κουλτούρες μέσα στο κοινωνικοοικονομικό σύστημα στο οποίο βρίσκονται πολλές από τις ιδιότητες Παγκόσμιας Κληρονομιάς.
- Να επιθεωρούν και να ενισχύουν το πλαίσιο διαχείρισης με σκοπό να πετυχαίνουν την κατάλληλη ισορροπία, ενσωμάτωση και εναρμόνιση ανάμεσα στην Παγκόσμια Κληρονομιά και στους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Να αναγνωρίσουν ότι προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω σε πολλές περιπτώσεις απαιτείται η δράση σε μια κλίμακα αρκετά μεγαλύτερη από αυτήν που περιορίζεται στα στενά όρια της ιδιότητας Παγκόσμιας Κληρονομιάς, και ότι ίσως κάποιες πτυχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης να είναι σε μεγαλύτερη συνάφεια με την ιδιότητα αυτήν από κάποιες άλλες. Απαιτούνται γι' αυτό προσεγγίσεις προστασίας και διαχείρισης που εντάσσονται μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο σχεδιασμού του χώρου που να δίνει έμφαση στην ένταξη της ιδιότητας αυτής στην ευρύτερη λειτουργία της κοινωνίας. Οι «μεταβατικές ζώνες» (buffer zones) είναι πολύ χρήσιμες σε τέτοιες περιπτώσεις, και πρέπει να εκλαμβάνονται, όχι ως επίπεδα προστασίας αλλά, ως σχεδιαστικά εργαλεία που προωθούν τα κοινά οφέλη τόσο για την Κληρονομιά όσο και για την τοπική και ευρύτερη κοινωνία.

²² Ο.π., Ο ορισμός που δίνει το εν λόγω κείμενο για την Βιώσιμη Ανάπτυξη: «Είναι η Ανάπτυξη που απαντάει στις ανάγκες του σήμερα χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την δυνατότητα των επόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες», σελ.17

²³ Ο.π., σελ. 3

- Έμφαση δίνεται επίσης στην ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων (θεσμοί, άνθρωποι, δίκτυα κλπ) μέσα σε ένα διεπιστημονικό και διατμηματικό φάσμα.
- Στο πεδίο του Περιβάλλοντος προτάσσεται μία υπεύθυνη αλληλεπίδραση του πολιτισμού με το περιβάλλον ώστε να αποφευχθεί η εξάντληση και η υποβάθμιση των φυσικών πόρων, η διασφάλιση μακροπρόθεσμα υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος, και η ενίσχυση της ανθεκτικότητας απέναντι σε (φυσικές) καταστροφές και την κλιματική αλλαγή.
- Στο πεδίο της Κοινωνικής Ανάπτυξης προτάσσεται μία πολιτική τέτοια που να στοχεύει να προσδώσει στην φυσική και πολιτιστική κληρονομιά μία λειτουργία τέτοια που²⁴:
- να εντάσσεται στην ζωή των γύρω κοινοτήτων μέσα από την συνεισφορά στην ένταξη (inclusion) και την ισότητα, την ενίσχυση της ποιότητας ζωής και της ευημερίας,
- να προωθεί τον σεβασμό, την προστασία και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- να προωθεί τον σεβασμό, την διαβούλευση και την εμπλοκή των ντόπιων κοινοτήτων, και
- να προωθεί την ισότητα των δύο φύλων.
- Στο πεδίο της Οικονομικής Ανάπτυξης, η εφαρμογή της Σύμβασης θα πρέπει να:
- Διασφαλίζει την ανάπτυξη, την απασχόληση, το εισόδημα και τα προς το ζην,
- Προωθεί τις οικονομικές επενδύσεις και τον ποιοτικό τουρισμό, και
- Να προωθεί την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την καινοτομία και την τοπική επιχειρηματικότητα,
- Όλα τα παραπάνω πρέπει να επιστεγάζονται μέσα και από την υπηρετήση των στόχων της Ειρήνης και της Ασφάλειας μέσα από ένα ρόλο που:
- Διασφαλίζει την αποτροπή συρράξεων,
- Προστατεύει την Κληρονομιά κατά την διάρκεια συρράξεων,
- Προωθεί την διάλυση των συρράξεων, και
- Συμβάλει στην αποκατάσταση μετά από συρράξεις.

²⁴ Policy Document for the Integration of a Sustainable Development Perspective of the World Heritage Convention, as adopted by the General Assembly of States Parties to the World Heritage Convention at its 20th session (UNESCO, 2015), Πηγή: <https://en.unesco.org>, σελ.4-10

Όλα τα παραπάνω αποτελούν τον καμβά πάνω στον οποίο γίνεται η προστασία και διαχείριση της Παγκόσμιας Κληρονομιάς σύμφωνα με τους όρους που θέτει η UNESCO, και στην προσπάθεια να μετρήσουμε τις συνέπειες από την ένταξη ενός μνημείου στην Λίστα, είναι απαραίτητο να έχουμε πρώτα δει όλα αυτά που αποτελούν την στόχευση της όταν αναφέρεται στις εν λόγω διαδικασίες.

2.4. ΑΝ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ Η UNESCO, ΤΙ:

Η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO – 1972) και η Λίστα Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς που την συνοδεύει αποτελεί κορυφαίο εργαλείο προστασίας και διαχείρισης για τα Μνημεία του Πολιτισμού και της Φύσης. Ωστόσο, πέρα από την UNESCO, υπάρχουν σε Διεθνές, Κοινοτικό (Ευρωπαϊκή Ένωση) αλλά και εθνικό επίπεδο Πολιτικές Κατευθύνσεις, Συμβάσεις, Κανονιστικές Διατάξεις και Εργαλεία που διασφαλίζουν την Προστασία της Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η Ελλάδα, που αποτελεί μία από τις αρχαιότερες και πλουσιότερες κοιτίδες πολιτισμού στον κόσμο, συμμετέχει και έχει κυρώσει πληθώρα διεθνών και κοινοτικών Συμβάσεων, και ενσωματώνει στην εθνική της νομοθεσία τις συμβάσεις αυτές παρέχοντας έτσι τα εργαλεία εκείνα που απαιτούνται για την προστασία και διατήρηση της Κληρονομιάς που βρίσκεται στην Επικράτειά της.

Ειδικότερα, και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης οι βασικοί κανονισμοί και οδηγίες είναι²⁵:

- ❖ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ.3911/92 του Συμβουλίου της 9ης Δεκεμβρίου 1992 σχετικά με την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών, όπως ισχύει
- ❖ Οδηγία 93/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 1993 σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους μέλους

²⁵ www.yppo.gr

Επίσης, Συμβάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και στο πλαίσιο Διεθνών Οργανισμών²⁶ που έχουν Κυρωθεί από την Ελλάδα είναι για την πολιτιστική κληρονομιά:

- ❖ Σύμβαση για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης και του Πρωτοκόλλου της (UNESCO, Χάγη, 1954)
- ❖ Χάρτα της Βενετίας (1964)
- ❖ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (Συμβούλιο της Ευρώπης, Λονδίνο, 1969)
- ❖ Σύμβαση για τα μέσα απαγόρευσης και παρεμπόδισης της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μετάβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών (UNESCO, Παρίσι, 1970)
- ❖ **Σύμβαση της UNESCO για την προστασία της παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (UNESCO, Παρίσι, 1972)**
- ❖ Διακήρυξη του Άμστερνταμ (1975)
- ❖ Διάσκεψη του Ελσίνκι (1975)
- ❖ Χάρτα του ICOMOS για τον Πολιτιστικό Τουρισμό (1976)
- ❖ Σύσταση για τη Διαφύλαξη και το Σύγχρονο Ρόλο των Ιστορικών Περιοχών (1976)
- ❖ Σύμβαση για την προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης, (Συμβούλιο της Ευρώπης, Γρανάδα, 1985)
- ❖ Διεθνής Χάρτα για την προστασία των Ιστορικών πόλεων (1987)
- ❖ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (αναθεωρημένη) (Συμβούλιο της Ευρώπης, Βαλέττα_Μάλτα, 1992)
- ❖ Σύμβαση Unidroit για τα κλαπέντα ή παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά (Ιταλία, Ρώμη, 1995)
- ❖ Πρωτόκολλο II στη Σύμβαση της Χάγης του 1954 για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης (UNESCO, Χάγη, 1999)
- ❖ Σύμβαση για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (UNESCO, Παρίσι, 1999)
- ❖ Διεθνή Κείμενα για τον Τουρισμό και τον Πολιτισμό (2004)

²⁶ <http://www.ypeka.gr>

- ❖ Σύμβαση για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων (UNESCO, Παρίσι, 2005)

Όμοια, για την φυσική κληρονομιά βασικές οδηγίες είναι²⁷:

- ❖ **Οδηγία 2009/147/ΕΟΚ (πρώην 79/409/ΕΟΚ) περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών**

Η Οδηγία 2009/147/ΕΟΚ θεσμοθετήθηκε με σκοπό την προστασία, τη διατήρηση και τη ρύθμιση της εκμετάλλευσης όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών

- ❖ **Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τις ακόλουθες ΚΥΑ:**

- ΚΥΑ 33318/3028/11-12-1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»
- ΚΥΑ Η.Π. 14849/853/Ε103/4-4-2008 (ΦΕΚ 645/Β/11-4-08) «Τροποποίηση των υπ' αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β'1289) και υπ' αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β'992), σε συμμόρφωση με διατάξεις της οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20ης Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- ❖ **Η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ (όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τις ακόλουθες ΥΑ και ΚΥΑ:**

- ΥΑ 414985/29-11-85 (ΦΕΚ Β'757) «Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας»
- ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103/1-9-10 (ΦΕΚ 1495/Β/6-9-10) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατήρησης των αγρίων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ».
- ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103/17-2-2012 (ΦΕΚ 415/Β/23-2-2012)

²⁷ <http://www.ypeka.gr>

«Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ» (Β' 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ».

Σε επίπεδο συμβάσεων έχουμε:

- ❖ Διεθνής Σύμβαση για την προστασία φυρών, του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) (Γ.Γ. ΟΗΕ, Ρώμη, 1951)
- ❖ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ζώων κατά την διεθνή μεταφορά τους (Συμβούλιο της Ευρώπης, Παρίσι, 1973)
- ❖ Σύμβαση για το διεθνές εμπόριο ειδών της άγρια πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση (Σύμβαση CITES) (Ελβετία, Ουάσιγκτον, 1973)
- ❖ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των ζώων στις εκτροφές (Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο, 1976)
- ❖ Πρόσθετο πρωτόκολλο για την προστασία των προς σφαγή ζώων κατά την διεθνή μεταφορά τους (Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο, 1979)
- ❖ Σύμβαση Βόννης για την διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας (Γερμανία, Βόννη, 1979)
- ❖ Σύμβαση Βέρνης για την διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (Συμβούλιο της Ευρώπης, Βέρνη, 1979)
- ❖ Διεθνής Συμφωνία για την τροπική ξυλεία (Γ.Γ. ΟΗΕ, Γενεύη, 1983)
- ❖ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς ή άλλους επιστημονικούς σκοπούς (Συμβούλιο της Ευρώπης, 1986)
- ❖ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ζώων συντροφιάς (Συμβούλιο της Ευρώπης, 1987)
- ❖ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη βιολογική ποικιλότητα (Γ.Γ. ΟΗΕ, Ρίο ντε Τζανέιρο, 1992)

- ❖ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της απερίμωσης στις χώρες που αντιμετωπίζουν σοβαρή ξηρασία και απερίμωση, ιδιαίτερα στην Αφρική (Γ.Γ. ΟΗΕ, Παρίσι, 1994)
- ❖ Διεθνής Σύμβαση (αναθεωρημένη) για την προστασία φυτών (Γ.Γ. ΟΗΕ, Ρώμη, 1997)
- ❖ Πρωτόκολλο τροποποίησης της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς (Συμβούλιο της Ευρώπης, Ναϊρόμπι, 2000)
- ❖ Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την βιολογική ποικιλότητα (Γ.Γ. ΟΗΕ, Ναϊρόμπι, 2003)
- ❖ Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2003)
- ❖ Αναθεωρημένη Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ζώων κατά τη διεθνή μεταφορά τους (Συμβούλιο της Ευρώπης, Κισινάου)
- ❖ Σύμβαση για το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δασών (Κυβέρνηση της Φινλανδίας, 2005).

Τόσο στην Διεθνή όσο και στην Κοινοτική και την Ελληνική Νομολογία, η προστασία του Πολιτιστικού Περιβάλλοντος «προηγείται» χρονολογικά αυτής του Φυσικού Περιβάλλοντος, που για το πρώτο αφορούσε κυρίως τα μνημεία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (αρχαιολογικοί χώροι, ναοί κλπ) και για το δεύτερο τα δάση και τις δασικές εκτάσεις. Οι κίνδυνοι που έχουν ανακύψει για το ευρύτερο περιβάλλον από την δραστηριότητα του ανθρώπου (Κλιματική αλλαγή, μείωση των φυσικών πόρων, κλπ) οδηγεί σταδιακά στην ανάγκη ξεχωριστών οδηγιών και εργαλείων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης έχει αναδειχθεί ιδιαίτερα η συνύπαρξη του ενός με το άλλο, η προστασία και ανάδειξη δηλαδή του τρόπου με τον οποίο το περιβάλλον με τις ιδιαιτερότητές του έχει επηρεάσει την ανθρώπινη δραστηριότητα.

Παρακάτω παρατίθενται η ελληνική νομοθεσία που προστατεύει την Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά.

Βασικότερο νομοθετικό εργαλείο σήμερα για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς αποτελεί ο *N.3028/2002 «για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς»* με το οποίο επιχειρήθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα μία ολοκληρωμένη, ενιαία, σαφής και συστηματική

προσέγγιση της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Με τον νόμο αυτό διευρύνθηκε σημαντικά η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς (υλικά και άυλα πολιτιστικά αγαθά), προσδιορίστηκε χωρικά και χρονικά το καθεστώς προστασίας, εισήχθησαν νέες αρχές για την διαφύλαξη του ελληνικού πολιτισμού (αρχή της ισότιμης αντιμετώπισης, αρχή της κοινωνικής διάστασης, αρχή του εμπλουτισμού της προστασίας κ.α.), ενώ παράλληλα, η μνημειακή-πολιτιστική κληρονομιά απέκτησε και χωρική διάσταση (οριοθέτηση αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων, διατήρηση μνημείων στον χώρο τους)²⁸.

Τα βασικά εργαλεία που παρέχει ο εν λόγω νόμος για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι²⁹:

Η **Ζώνη Προστασίας Α'** που πρόκειται για μία ζώνη απολύτου προστασίας όπου απαγορεύεται παντελώς η δόμηση και επιτρέπονται μόνο οι κατασκευές και εγκαταστάσεις εκείνες που είναι απολύτως απαραίτητες για την προστασία του μνημείου.

Η **Ζώνη Προστασίας Β'** που πρόκειται για μία ζώνη μεταβατική (buffer zone) στην οποία τίθενται περιορισμοί ως προς την δόμηση, τις χρήσεις, ή τις δραστηριότητες και λειτουργεί ως χώρος σύνδεσης του μνημείου με τον ζωτικό του χώρο γύρω από αυτό ώστε να επιτυγχάνεται η ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα.

*Οι **Ιστορικοί Τόποι** που «νοούνται οι εκτάσεις στην ξηρά ή στη θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς που αποτέλεσαν ή που υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν το χώρο εξαίρετων ιστορικών ή μυθικών γεγονότων, ή εκτάσεις που περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται μνημεία μεταγενέστερου του 1830. Είτε σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης μεταγενέστερα του 1830, τα οποία συνιστούν χαρακτηριστικούς και ομοιογενείς χώρους, που είναι δυνατόν να οριοθετηθούν τοπογραφικά, και των οποίων επιβάλλεται η προστασία λόγω της λαογραφικής, εθνολογικής, κοινωνικής, τεχνικής, αρχιτεκτονικής ή επιστημονικής σημασίας τους».*

²⁸ Παπαγεωργίου Μ., Λαϊνας Ι., Νικολακόπουλος Χρ., Η Χωροταξία της Μνημειακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς: Κατευθύνσεις Σχεδιασμού σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2010

²⁹ Ν.3028/2002

Για την προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος εφαρμόζεται η ακόλουθη νομοθεσία³⁰:

Π.Δ. 67/81 (ΦΕΚ 23/Α/81) «Περί Προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της έρευνας επ' αυτών», όπως διορθώθηκε με το ΦΕΚ 43/Α/1981

ν.4109/2013 (ΦΕΚ 16/Α/23-1-2013) «Κατάργηση και συγχώνευση νομικών προσώπων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα - Σύσταση Γενική Γραμματείας για το συντονισμό του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις»

ν.3044/02 (ΦΕΚ197/Α/27-8-02) «Μεταφορά συντελεστή δόμησης και ρυθμίσεις άλλων θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων»

Σημαντικότερος όλων, ωστόσο, είναι ο Ν.1650/86 (ΦΕΚ 160/Α/18-10-86) «Για την προστασία του περιβάλλοντος», όπως τροποποιήθηκε με το **Ν. 3937/11 (ΦΕΚ 60/Α/31-3-2011) «Διατήρησης της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»** που προβλέπει όλες τις απαιτούμενες ρυθμίσεις για την αειφόρο διαχείριση και αποτελεσματική διατήρηση της βιοποικιλότητας, ως πολύτιμου, αναντικατάστατου και σπουδαίας σημασίας εθνικού κεφαλαίου.

Διακρίνονται οι εξής κατηγορίες³¹:

- **Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης (Strict nature reserves)**
- **Περιοχές προστασίας της φύσης (Nature reserves)**
- **Φυσικά πάρκα (Natural Parks) και ειδικότερα: Εθνικά (National Parks) ή Περιφερειακά πάρκα (Regional Parks)**
- **Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών και ειδικότερα:**

Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Ε.Ζ.Δ.) (Special Areas of Conservation)

Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.) (Special Protection Areas) ή

Καταφύγια Άγριας Ζωής (Κ.Α.Ζ.) (Wildlife refuges), ή συνδυασμός αυτών

³⁰ www.ypeka.gr

³¹ Ν.3937/2011

- *Προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου (Protected landscapes / seascapes), προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί (Protected natural formations) ή Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (Protected natural monuments)*

Μέριμνα για την προστασία της φυσικής όσο και πολιτιστικής κληρονομιάς λαμβάνεται επίσης και περιλαμβάνεται στους στόχους οποιουδήποτε επιπέδου χωροταξικού, αναπτυξιακού, περιβαλλοντικού και πολεοδομικού σχεδιασμού ή σχεδίων ισοδύναμου αποτελέσματος ή υποκατάστατων τους³².

Όπως είδαμε στο παρόν κεφάλαιο, η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς διασφαλίζεται μέσα από πληθώρα Συμβάσεων, ρυθμίσεων και νομοθετικών εργαλείων και η UNESCO, μαζί με τις ρυθμίσεις που παράγονται στο πλαίσιο της, είναι ένα μόνο μέρος από αυτές. Ανάλογα με την εμβέλεια της, η κληρονομιά μπορεί να έχει Τοπική, Περιφερειακή, Εθνική, Κοινοτική ή Παγκόσμια αξία.

Η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO έχει τρία στοιχεία που την καθιστούν μοναδική³³, ιδιαίτερα δε αν ιδωθούν από το πρίσμα της εποχής που υιοθετήθηκε:

1. Τονίζει και αναδεικνύει το γεγονός ότι κάποιες ιδιότητες φυσική ή πολιτιστικής κληρονομιάς (properties) είναι εξαιρετης σημασίας (outstanding) και συνιστούν οικουμενικό «κεφάλαιο» με ανάλογη αξία (universal value). Αυτό συνεπάγεται ότι η διεθνής κοινότητα δεσμεύεται για την προστασία του ως τέτοιο και γι' αυτό το σκοπό έχει δημιουργήσει και ένα σχετικό ταμείο χρηματοδότησης (fund), ενώ συγχρόνως οι ιδιότητες αυτές από νομικής άποψης παραμένουν στην κυριαρχία του Κράτους στην επικράτεια του οποίου βρίσκονται. Και μόνο η έννοια της «παγκόσμιας κληρονομιάς» αποτελεί από μόνη της μία καινοτομία που δεν ξέρουμε αν και σήμερα με υψηλότερο βαθμό παγκοσμιοποίησης θα μπορούσε να υιοθετήσει η διεθνής κοινότητα.
2. Τοποθετεί αυτές τα ιδιότητες σε μία λίστα, και

³² N.3028/2002

³³ Batisse Michael & Bolla Gerard, The Invention of "World Heritage", History Papers, vol.2, AAFU, σελ. 14

3. Τοποθετεί την πολιτιστική κληρονομιά και την φυσική κληρονομιά σε ένα κοινό πλαίσιο, παρά τον διαφορετικό χαρακτήρα και τις διαφορετικές μορφές διαχείρισης που απαιτούν.

Εκείνο που κάνει την UNESCO διαφορετική και η συμπερίληψη ενός μνημείου στην λίστα της αποτελεί κάτι μοναδικό είναι οι ιδιότητες που φέρει το συγκεκριμένο μνημείο μέσα από την οπτική που της προσδίδει η UNESCO, δηλαδή ως μέσο γνωριμίας και επικοινωνίας ανάμεσα στους λαούς με απώτερο σκοπό την διασφάλιση της ειρήνης σε στέρεες βάσεις.

2.5. Η UNESCO ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της UNESCO είναι το πνεύμα δράσης που αναπτύσσει, που δεν έχει μόνο κανονιστικό χαρακτήρα, αλλά συμβάλει πρακτικά και δημιουργικά στην επίτευξη των στόχων της προστασίας, διατήρησης και μεταβίβασης στις επόμενες γενεές της κοινής κληρονομιάς. Μέσα από τους συνεργαζόμενους φορείς και τις εξειδικευμένες υπηρεσίες της, παρέχει χρηματοδότηση, αλλά και κάθε είδους υποστήριξη με σκοπό την ορθολογική διαχείριση της παγκόσμιας κληρονομιάς και την επίτευξη των στόχων της.

Το 2009 υιοθέτησε την αναθεωρημένη έκδοση του πλαισίου για την Στατιστική του Πολιτισμού (1986) με ονομασία 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics (FCS). Ο σκοπός του πλαισίου αυτού απορρέει από την πεποίθηση ότι ο πολιτισμός παίζει έναν κομβικό ρόλο για τις κοινωνίες σε όλο τον κόσμο, και επηρεάζει πληθώρα πτυχών της ανθρώπινης δραστηριότητας, από τον ελεύθερο χρόνο έως την επαγγελματική δραστηριότητα, ενώ ο ρόλος του πολιτισμού στην ανάπτυξη αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, ιδιαίτερα για τις πολιτικές της βιώσιμης ανάπτυξης. Αντικατοπτρίζει, δε, την ανάγκη ο σχεδιασμός των πολιτικών να γίνεται στην βάση επαρκούς τεκμηρίωσης και των αποτελεσμάτων που πρέπει να είναι μετρήσιμα και βασισμένα πάνω σε ασφαλή δεδομένα. Αποτελεί έτσι ένα σημαντικό εργαλείο για τα κράτη μέλη ώστε να σχεδιάζουν και να μετρούν τα αποτελέσματα των πολιτικών τους.

Σε ό,τι αφορά στην διατήρηση της κληρονομιάς, στοιχείο επιτυχίας της UNESCO που πρέπει να αναφερθεί είναι η αυξανόμενη εμπιστοσύνη που κερδίζει από τα

κράτη, γεγονός που τεκμαίρεται από το ότι όλα σχεδόν τα κράτη του κόσμου αποτελούν σήμερα μέλη της, ενώ στην λίστα των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς συμπεριλαμβάνονται σήμερα 1092 ιδιότητες. Από αυτές, οι 37 είναι διασυνοριακές, υπερβαίνουν δηλαδή τα σύνορα ενός μόνο κράτους, οι 845 αφορούν σε μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, οι 209 αφορούν σε μνημεία φυσικής κληρονομιάς, οι 138 σε μικτά μνημεία, ενώ 54 έχουν εγγραφεί στον κατάλογο μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς σε κίνδυνο.

Για την οκταετία 2014 – 2021 έχει εκδώσει το κείμενο για την μεσοπρόθεσμη στρατηγική της (document 37 C/4³⁴) η οποία αποφασίζεται από την γενική συνέλευση της UNESCO και αποτελεί τον καμβά πάνω στον οποίο τα κράτη μέλη αναπτύσσουν κοινούς στρατηγικούς στόχους μέσα στο πλαίσιο της συνεργασίας τους στον οργανισμό, με σκοπό να ενισχυθεί ο ρόλος της UNESCO καθώς και το αποτύπωμά της μέσα από την δράση της³⁵.

Η στρατηγική αυτήν σχεδιάζεται έτσι ώστε να ανταποκρίνεται σε ένα διεθνές περιβάλλον το οποίο χαρακτηρίζεται από την ραγδαία αλλαγή, την αυξανόμενη πολυπλοκότητα, την αβεβαιότητα και την αναδυόμενες νέες τάσεις και προκλήσεις. Υιοθετεί εννέα Στρατηγικούς Στόχους για διάφορους τομείς (παιδεία, επιστήμη, τεχνολογία κ.α.), εκ των οποίων ο έβδομος (Strategic Objective 7) αφορά στην Προστασία, την Προώθηση και την Μεταβίβαση της κληρονομιάς στις επόμενες γενεές³⁶.

Κομβικό σημείο σε αυτόν τον στόχο αποτελεί η κληρονομιά ως συστατικό στοιχείο για την Ειρήνη και την Βιώσιμη Ανάπτυξη. Σύμφωνα με αυτήν την αντίληψη, η κληρονομιά στην ολότητά της – φυσική και πολιτιστική, απτή και άυλη – συνιστά κεφάλαιο το οποίο έχει κληρονομηθεί από τις προηγούμενες γενεές και πρέπει να κληροδοτηθεί στις επόμενες λόγω της κοινωνικής αξίας που φέρει, αλλά και λόγω του τρόπου με τον οποίο ενσωματώνει την ταυτότητα και την αίσθηση του ανήκει. Αυτό το κεφάλαιο χρησιμοποιείται για να προωθηθεί η

³⁴ <http://www.unesco.org/new/en/bureau-of-strategic-planning/resources/medium-term-strategy-c4/>

³⁵ document 37 C/4, σελ.5

³⁶ Ο.π., σελ. 8

κοινωνική σταθερότητα, η οικοδόμηση της ειρήνης, η αποκατάσταση των συνεπειών από την οικονομική κρίση, καθώς και στρατηγικές ανάπτυξης³⁷.

Η κληρονομιά είναι στενά συνυφασμένη με τις περισσότερες από τις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα ο πλανήτης: κλιματική αλλαγή και φυσικές καταστροφές, απώλεια της βιοποικιλότητας, καθαρό νερό, συγκρούσεις, άνηση πρόσβαση στην τροφή, εκπαίδευση και υγεία, μετανάστευση, αστικοποίηση, κοινωνικοί αποκλεισμοί και οικονομικές ανισότητες³⁸.

Το κανονιστικό πλαίσιο παρέχει μία παγκόσμια πλατφόρμα για την διεθνή συνεργασία και τον διάλογο. Εγκαθιδρύει ένα σύστημα ολιστικής διακυβέρνησης της κληρονομιάς μέσα από μία ανθρωποκεντρική προσέγγιση, η οποία έχει οικοδομηθεί πάνω σε κοινές αξίες, συμπράξεις σχετικά με την πολιτιστική διαφορετικότητα, την ελεύθερη διακίνηση ιδεών και την συλλογική ευθύνη. Με την εφαρμογή των συμβάσεων, των συστάσεων, των διακηρύξεων του οργανισμού για την κληρονομιά, τα κράτη μπαίνουν σε μία διαδικασία συνεργασίας και διαλόγου σε διεθνές επίπεδο, ενθαρρύνοντας έτσι την διάδοση της γνώσης και τις βέλτιστες πρακτικές σε επίπεδο πολιτικής³⁹.

2.2. ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ: ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

2.2.1. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ

Η Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά⁴⁰.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, σκοπός της Σύμβασης είναι η Προστασία της Εξαιρετικής Παγκόσμιας Αξίας που μπορεί να φέρουν κάποιες ιδιότητες Παγκόσμιας Κληρονομιάς και θεωρούνται πολύτιμες και αναντικατάστατες για όλη την ανθρωπότητα. Ο κίνδυνος υποβάθμισης και αλλοίωσης αυτών των

³⁷ document 37 C/4, σελ. 24

³⁸ Ο.π.

³⁹ Ο.π.

⁴⁰ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, p.9

ιδιοτήτων αποτελεί για την UNESCO απώλεια για όλη την ανθρωπότητα, οπότε και ευθύνη της να την προστατεύσει.

Για να καταστεί αυτό δυνατό, η UNESCO υιοθέτησε την Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά (1972) που μεριμνά για την Ταυτοποίηση, την Προστασία, την Διατήρηση και την Ανάδειξη και Μεταβίβαση στις μελλούμενες γενεές της Κληρονομιάς αυτής.

Για την εφαρμογή της Σύμβασης, η UNESCO προβλέπει την εγκαθίδρυση της **Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς** και του **Ταμείου Παγκόσμιας Κληρονομιάς**.

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές⁴¹.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της Σύμβασης έχουν σαν σκοπό να διευκολύνουν την εφαρμογή της Σύμβασης σχετικά με την Προστασία και Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, καθορίζοντας όρους και διαδικασίας για:

- *Την εγγραφή ιδιοτήτων στην Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς και στην Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο*
- *Την Προστασία και Διατήρηση των ιδιοτήτων Παγκόσμιας Κληρονομιάς*
- *Την παροχή διεθνούς βοήθειας για τους παραπάνω σκοπούς μέσα από το Ταμείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς*
- *Την κινητοποίηση εθνικής και διεθνούς υποστήριξης για το έργο και του σκοπούς της Σύμβασης.*

Οι κατευθυντήριες γραμμές περιοδικά αναθεωρούνται ώστε να αντανακλούν τις αποφάσεις της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

Οι βασικοί χρήστες των κατευθυντήριων αυτών γραμμών είναι:

- *Τα κράτη μέλη της Σύμβασης*
- *Η Διακυβερνητική Επιτροπή (Επιτροπή) για την Προστασία της Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς Εξαίρετης Παγκόσμιας Αξίας*

⁴¹ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, p.9

- Το Κέντρο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO (Secretariat) της Επιτροπής (Γραμματεία),
- Τα Συμβουλευτικά Όργανα της Επιτροπής,
- Διαχειριστές Μνημείων, Κοινότητες Ενδιαφερομένων (Stakeholders) και λοιποί εταίροι που εμπλέκονται στην Προστασία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

Τα Κράτη Μέλη⁴².

Κράτη Μέλη της UNESCO είναι όσα συνυπογράφουν την ιδρυτική της διακήρυξη, ενώ βασική πολιτική της UNESCO είναι να αγκαλιαστεί η Σύμβαση από όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη, γι' αυτό και ενθαρρύνει τα Κράτη προς αυτήν κατεύθυνση.

Τα κράτη μέλη είναι ιδιαίτερα επιφορτισμένα με την παροχή βοήθειας για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της Σύμβασης στον χώρο ευθύνης τους που είναι οι επικράτειές τους. Για τον σκοπό αυτό, ενθαρρύνονται να διασφαλίζουν την συνεργασία όλων των ενδιαφερόμενων που μπορεί να υπάρχουν για κάποια περίπτωση Παγκόσμιας Κληρονομιάς, παρέχουν στην Γραμματεία της UNESCO πληροφορίες για τους φορείς που προστατεύουν και διαχειρίζονται τέτοια μνημεία, φέρνουν σε κοινό τραπέζι τους ειδικούς ώστε να επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη εφαρμογή της Σύμβασης καθώς και μία λίστα υποχρεώσεων που απορρέουν από την Σύμβαση (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1).

Η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς⁴³.

Η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς αποτελείται από 21 μέλη και συνέρχεται τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο. Η θητεία της Επιτροπής είναι έξι έτη αλλά, προκειμένου να διασφαλιστεί μία ισότιμη αντιπροσώπευση, μετά και από

⁴² Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, σελ. 11

⁴³ Ο.π., σελ. 13

εισήγηση της Γενικής Συνέλευσης, αποφάσισε εθελοντικά την μείωση της θητείας σε τέσσερα χρόνια και χωρίς να αναζητείται διαδοχική επανεκλογή.

Οι αποφάσεις της Επιτροπής βασίζονται πάνω σε αντικειμενικά και επιστημονικά κριτήρια, και κάθε αξιολόγησή της γίνεται με εξονυχιστικό και υπεύθυνο τρόπο. Τέτοιες αποφάσεις στηρίζονται πάνω σε:

- Προσεκτικά προετοιμασμένη τεκμηρίωση
- Πλήρεις και επίμονες διαδικασίες
- Εκτίμηση και αξιολόγηση από ειδικούς, και
- Εάν είναι απαραίτητο, επανέλεγχο από ειδικούς.

Οι βασικές λειτουργίες και υπευθυνότητες της Επιτροπής δίνονται στο Παράρτημα (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2).

Με σκοπό να διευκολύνει την εφαρμογή της Σύμβασης, η Επιτροπή αναπτύσσει τους **Στρατηγικούς Στόχους**, οι οποίοι αναθεωρούνται περιοδικά ώστε να διασφαλίζεται ότι οι κίνδυνοι που απειλούν την Παγκόσμια Κληρονομιά αντιμετωπίζονται με επάρκεια⁴⁴.

Οι πέντε Στρατηγικοί Στόχοι που ισχύουν σήμερα είναι γνωστοί ως τα πέντε C (“the 5 Cs”):

1. *Αύξηση της Αξιοπιστίας (**Credibility**) την Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς*
2. *Διασφάλιση της αποτελεσματικής Διατήρησης (**Conservation**) της Παγκόσμιας Κληρονομιάς*
3. *Προώθηση της αποτελεσματικής οικοδόμησης δυνατότητας (**Capacity-building**) στα κράτη μέλη*
4. *Αύξηση της δημόσιας αφύπνισης, εμπλοκής και υποστήριξης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς μέσα από την Επικοινωνίας (**Communication**)*
5. *Ενίσχυση του ρόλου των τοπικών Κοινοτήτων (**Communities**) στην εφαρμογή της Σύμβασης*

⁴⁴ Η Επιτροπή Αναθεώρησε τους Στόχους της το 2002 με την Διακήρυξη της Βουδαπέστης για την Παγκόσμια Κληρονομιά (<http://whc.unesco.org/en/budap/estdeclaration>), Ο.π., σελ. 13

*Η Γραμματεία (Secretariat) της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Centre)*⁴⁵.

Η Γραμματεία είναι ένα όργανο της Επιτροπής που έχει τοποθετηθεί δίπλα στον γενικό Διευθυντή της UNESCO με σκοπό την υποστήριξή του. Η Γραμματεία βοηθάει και συνεργάζεται με τα κράτη μέλη και τα συμβουλευτικά όργανα. Δουλεύει επίσης σε συνεργασία με κάθε άλλο τομέα και υπηρεσία της UNESCO, ενώ οι βασικές της υπευθυνότητες παρατίθενται στο Παράρτημα (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3).

Συμβουλευτικά Όργανα της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς⁴⁶

Τα συμβουλευτικά όργανα της Επιτροπής είναι τα:

ICCROM (the International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property)

Βασικός σκοπός του Διεθνούς Κέντρου για την Μελέτη της Διατήρησης και της Αποκατάστασης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι να διεξάγει προγράμματα μελετών, τεκμηριώσεων, τεχνικής βοήθειας, εκπαίδευσης και δημόσιας αφύπνισης ώστε να ενδυναμώσει την διατήρηση της κινητής και ακίνητης πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο συγκεκριμένος ρόλος του εν λόγω οργάνου σε σχέση με την Σύμβαση περιλαμβάνει: το να είναι ο βασικότερος εταίρος στην εκπαίδευση για την πολιτιστική κληρονομιά, στον περιοδικό έλεγχο της κατάστασης της διατήρησης των ιδιοτήτων Παγκόσμιας Κληρονομιάς, να εγκρίνει τα αιτήματα για βοήθεια από τα κράτη μέλη, και να παρέχει υποστήριξη για την ανάπτυξη ικανοτήτων σχετικά με τα θέματα διατήρησης.

ICOMOS (the International Council on Monuments and Cultural Property)

Βασικός ρόλος του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Αρχαιολογικών Χώρων είναι να προωθεί την εφαρμογή της θεωρίας, μεθοδολογίας και των επιστημονικών τεχνικών πάνω σε θέματα διατήρησης αρχιτεκτονικής και

⁴⁵ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, σελ. 14

⁴⁶ Ο.π., σελ. 15-16

αρχαιολογικής κληρονομιάς. Ιδρύθηκε το 1965 και η δουλειά του βασίζεται κυρίως στην Διεθνή Χάρτα Διατήρησης και Αποκατάστασης Μνημείων και Αρχαιολογικών Χώρων (Χάρτα της Βεβετίας_1964). Ο συγκεκριμένος του ρόλος σε σχέση με την Σύμβαση περιλαμβάνει την αξιολόγηση ιδιοτήτων που είναι υποψήφιες για ένταξη στην λίστα, ο περιοδικός έλεγχος της κατάστασης διατήρησης των ιδιοτήτων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η επιθεώρηση αιτημάτων για βοήθεια από τα κράτη μέλη και η παροχή υποστήριξης για την ανάπτυξη ικανοτήτων σχετικών με την εφαρμογή της Σύμβασης.

IUCN (the International Union for Conservation of Nature)

Η Διεθνής Ένωση για την Διατήρηση της Φύσης ιδρύθηκε το 1948 και φέρνει στο ίδιο τραπέζι εθνικές κυβερνήσεις, Μη κυβερνητικές οργανώσεις, και επιστήμονες σε μία παγκόσμια συνεργασία. Σκοπός του είναι να επηρεάσει, να ενθαρρύνει και να υποβοηθήσει κοινωνίες ανά τον κόσμο ώστε να διατηρήσουν την ακεραιότητα και την ποικιλία της φύσης και να διασφαλίσουν ότι κάθε χρήση φυσικών πόρων είναι ορθή και οικολογικά βιώσιμη. Ο συγκεκριμένος του ρόλος στην εφαρμογή της Σύμβασης περιλαμβάνει την αξιολόγηση των ιδιοτήτων που είναι υποψήφιες για ένταξη στην λίστα, ο περιοδικός έλεγχος της κατάστασης των ιδιοτήτων Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς, η επιθεώρηση αιτημάτων για βοήθεια από κράτη μέλη καθώς και η ανάπτυξη ικανοτήτων σχετικών με την εφαρμογή της Σύμβασης.

Λοιποί Οργανισμοί, Εταίροι και άλλες Συμβάσεις και Προγράμματα⁴⁷.

Η Επιτροπή δύναται να καλέσει και άλλους διεθνείς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς με την κατάλληλη αρμοδιότητα και ειδικευση ώστε να συνδράμουν στην εφαρμογή προγραμμάτων και σχεδίων σχετικά με τους στόχους της Σύμβασης.

Εταίροι στην υποστήριξη της εφαρμογής της Σύμβασης μπορεί να είναι πρόσωπα και άλλες κοινότητες ενδιαφερομένων, όπως τοπικές κοινότητες, ντόπιοι

⁴⁷ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, σελ.16-17

πληθυσμοί, κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, ιδιωτικοί οργανισμοί και ιδιοκτήτες που τυχόν έχουν ενδιαφέρον για την εμπλοκή τους στην προστασία και διατήρηση της Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

Στα πλαίσια του πνεύματος συνεργασίας που αναπτύσσει η UNESCO επιδιώκει την συνεργασία με προγράμματα Συμβάσεις και Συστάσεις που σχετίζονται με στόχους της. Στο παράρτημα παρουσιάζεται μία τέτοια επιλογή Συμβάσεων και προγραμμάτων (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4).

2.2.2. Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η Πολιτιστική και Φυσική κληρονομιά ορίζονται στα άρθρα 1 και 2 της Σύμβασης.

Σύμφωνα με το Άρθρο 1, για τους σκοπούς αυτής της Σύμβασης θα θεωρούνται **«Πολιτιστική Κληρονομιά»⁴⁸**:

- *Μνημεία: Αρχιτεκτονικά έργα, έργα γλυπτικής και ζωγραφικής, στοιχεία ή δομές αρχαιολογικής φύσης, επιγραφές, σπήλαια και συνδυασμοί χαρακτηριστικών, τα οποία είναι Εξαιρετης Οικουμενικής Αξίας από την άποψη της ιστορίας, της τέχνης ή της επιστήμης*
- *Σύνολα κτηρίων: σύνολα από ξεχωριστά/διάσπαρτα ή ενωμένα κτήρια τα οποία, χάρη στην αρχιτεκτονική τους, της ομοιογένειά τους ή την θέση τους στο τοπίο, είναι Εξαιρετης Οικουμενικής Αξίας από την άποψη της ιστορίας, της τέχνης ή της επιστήμης*
- *Τοποθεσίες/περιοχές: έργα του ανθρώπου ή συνδυασμένα έργα του ανθρώπου και της φύσης, και περιοχές που περιλαμβάνουν αρχαιολογικούς χώρους που είναι Εξαιρετης Οικουμενικής Αξίας από ιστορική, αισθητική, εθνολογική ή ανθρωπολογική άποψη.*

Σύμφωνα με το Άρθρο 2, για τους σκοπούς αυτής της Σύμβασης θα θεωρούνται **«Φυσική Κληρονομιά»⁴⁹**:

⁴⁸ Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς που υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση στην 17^η Συνεδρία της στο Παρίσι, τον Νοέμβριο του 1972, (Πηγή: Basic Texts of the 1972 World Heritage Convention, UNESCO, Paris, Edition 2005), p.10

- Φυσικά χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούνται από φυσικούς και βιολογικούς σχηματισμούς, οι οποίοι είναι Εξαιρετης Οικουμενικής Αξίας από αισθητική ή επιστημονική άποψη
- Γεωλογικοί και φυσιογραφικοί σχηματισμοί και επακριβώς οριοθετημένες τοπογραφικά περιοχές οι οποίες αποτελούν την κατοικία (βιότοπο) από απειλούμενα είδη χλωρίδας ή πανίδας και που είναι Εξαιρετης Οικουμενικής Αξίας από την άποψη της επιστήμης ή της διατήρησης
- Φυσικά τοπία ή επακριβώς οριοθετημένες φυσικές περιοχές Εξαιρετης Οικουμενικής Αξίας από την άποψη της Επιστήμης, της διατήρησης ή της φυσικής ομορφιάς.

Υπάρχουν ειδικές περιπτώσεις ιδιοτήτων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που εισήχθησαν από την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Committee) κατά την πορεία εφαρμογής της Σύμβασης. Αυτές έχουν σαν σκοπό να μην αποκλείσουν ή/και να διευκολύνουν την ένταξη περιπτώσεων που περιγράφονται στο πνεύμα αλλά όχι στο γράμμα της Σύμβασης και είναι:

Η «*Μικτή Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά*» (*Mixed*)⁵⁰ που είναι εκείνη που καλύπτει μέρος ή όλες τις περιπτώσεις των άρθρων 1 και 2 συγχρόνως.

Τα «*Πολιτιστικά Τοπία*» (*Cultural Landscapes*)⁵¹ είναι πολιτιστικές ιδιότητες και αναπαριστούν «σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης» όπως ορίζονται στο Άρθρο 1. Είναι ενδεικτικά της εξέλιξης της ανθρώπινης κοινωνίας και της δραστηριότητάς της μέσα στο χρόνο, κάτω από την επιρροή φυσικών περιορισμών ή/και ευκαιριών που προήλθαν από το φυσικό περιβάλλον και από διαδοχικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές δυνάμεις, εξωτερικές ή εσωτερικές. Ορισμοί που έχουν δοθεί για το Πολιτιστικό Τοπίο είναι:

⁴⁹ Ο.π.

⁵⁰ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, p.19

⁵¹ Ο.π., σελ 19 και Παράρτημα 3 (σελ.80,81). Εντάχθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές της Σύμβασης στην 16^η συνεδρία της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς στο Santa Fe, το 1992.

‘Το πολιτιστικό τοπίο είναι αυτό όπου ένα φυσικό τοπίο έχει διαμορφωθεί από μία πολιτιστική ομάδα. Ο πολιτισμός είναι ο παράγοντας, η φυσική περιοχή είναι το μέσον, και το πολιτιστικό τοπίο το αποτέλεσμα’. Sauer (1925)⁵²

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες Πολιτιστικών Τοπίων Παγκόσμιας Κληρονομιάς⁵³:

- I. **Σαφώς Καθορισμένο Τοπίο (clearly defined landscape)** που αφορά σε τοπία τα οποία και σχεδιάστηκαν σκόπιμα από τον άνθρωπο (κήποι, πάρκα κλπ).
- II. **Οργανικά Αναπτυσσόμενο Τοπίο (organically evolved landscape)** που έχει προκύψει από κοινωνικές, οικονομικές, διοικητικές, και/ή θρησκευτικές επιταγές και έχει αποκτήσει την σημερινή τους εικόνα σε σχέση και σε αλληλεπίδραση με το φυσικό περιβάλλον. Αυτά τα τοπία αντανakλούν αυτές τις διαδικασίες εξέλιξης στην μορφή και στα συστατικά τους μέρη. Χωρίζονται, δε, σε δύο κατηγορίες:
 - i. **Αναλλοίωτο Τοπίο (relict or fossil landscape)**, όταν πρόκειται για ένα τοπίο του οποίου η εξέλιξη έχει τελειώσει σε κάποια χρονική στιγμή στο παρελθόν, είτε απότομα είτε κατά την διάρκεια μίας περιόδου. Σ’ αυτήν την περίπτωση είναι σημαντικά τα διακριτά του χαρακτηριστικά να είναι ακόμα ορατά.
 - ii. **Συνεχές Τοπίο (Continuing Landscape)** είναι αυτό που διατηρεί έναν κρίσιμο ρόλο στην σύγχρονη κοινωνία και ο οποίος είναι στενά συνδεδεμένος με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, και στο οποίο η εξελικτική διαδικασία είναι ακόμα σε εξέλιξη. Παράλληλα, πρέπει να καθίστανται αναγνωρίσιμες υλικές μαρτυρίες της εξέλιξής του μέσα στον χρόνο.
- III. **Συνδεδεμένο Πολιτιστικό Τοπίο (Associative cultural landscape)**. Στην κατηγορία αυτήν περιλαμβάνονται τοπία της λίστας παγκόσμιας κληρονομιάς τα οποία τεκμηριώνονται ως τέτοια χάρη στους ισχυρούς θρησκευτικούς, καλλιτεχνικούς, ή πολιτιστικούς δεσμούς των φυσικών στοιχείων περισσότερο, παρά των υλικών πολιτιστικών μαρτυριών, οι οποίες μπορεί να είναι ασήμαντες ή/και απύσες.

⁵² World Heritage Papers, Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation, Ferrara – Italy, 2002

⁵³ Ο.π.

Οι «*Ιστορικές Πόλεις και Κέντρα Πόλεων*» (*Historic Towns and Town Centres*)⁵⁴ που χωρίζονται περαιτέρω σε τρεις υποκατηγορίες: Αυτές που κατοικούνται, αυτές που δεν κατοικούνται και σε αυτές του 12^{ου} αιώνα.

Τα «*Κανάλια*» (*Canals*)⁵⁵, δηλαδή διαδρόμους νερού που κατασκευάστηκαν από τον άνθρωπο, και η Μοναδικότητά τους μπορεί να έγκειται στην ιστορία ή την τεχνολογία, είτε εγγενώς είτε ως μία κανονική περίπτωση πολιτιστικής κληρονομιάς. Μπορεί να είναι ένα μνημειακό έργο, ή ένα αναπόσπαστο μέρος ενός σύνθετου Πολιτιστικού Τοπίου (Landscape).

Οι «*Πολιτιστικές Διαδρομές*» (*Heritage Roots*)⁵⁶ που αφορά διαδρομές που συντίθενται από απτά (Tangible) στοιχεία των οποίων η πολιτιστική σημασία προέρχεται από ανταλλαγές και πολυεπίπεδες αλληλεπιδράσεις μεταξύ χωρών ή περιοχών, και που αναπαριστούν την κίνηση αυτήν μέσα στον χρόνο και τον χώρο.

2.2.3. ΕΞΑΙΡΕΤΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΑΞΙΑ (OUTSTANDING UNIVERSAL VALUE)

Εξαιρετη Οικουμενική Αξία σημαίνει πολιτιστική ή/και φυσική σημασία η οποία είναι τόσο εξαιρετική που υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα και είναι κοινής σπουδαιότητας για τις παρούσες και τις μελλοντικές γενεές όλης της ανθρωπότητας. Ως τέτοια, η σταθερή προστασία αυτής της κληρονομιάς είναι υψίστης σημασίας για την για την διεθνή κοινότητα ως ολότητα.

Τα παραπάνω εξειδικεύονται και εφαρμόζονται μέσα από κριτήρια που έχει ορίσει η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

⁵⁴ Ο.π., Παράρτημα 3, σελ. 82, Εντάχθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές της Σύμβασης τον Ιανουάριο του 1987 με αφορμή την συζήτηση στην 8^η συνεδρία της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς στο Buenos Aires το 1984.

⁵⁵ Ο.π., Παράρτημα 3, σελ. 83, Εντάχθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές της Σύμβασης τον Σεπτέμβριο του 1994 (Καναδά), με αφορμή την συζήτηση στην 19^η συνεδρία της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς στο Βερολίνο το 1995

⁵⁶ Ο.π., Παράρτημα 3, σελ. 85, Εντάχθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές της Σύμβασης τον Νοέμβριο του 1994 (Μαδρίτη), με αφορμή την συζήτηση στην 19^η συνεδρία της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς στο Βερολίνο το 1995

Σύμφωνα με αυτά, για να θεωρηθεί ότι μία ιδιότητα έχει Εξαιρετή Οικουμενική Αξία πρέπει να πληροί ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω δέκα **Κριτήρια**⁵⁷:

- i. *Να αποτελεί αριστούργημα της ανθρώπινης δημιουργικής διάνοιας*
- ii. *Να επιδεικνύει σημαντικές ανθρώπινες αξίες για μακρά περίοδο του χρόνου ή σε μία πολιτιστική περιοχή του κόσμου, σε εξελίξεις στην αρχιτεκτονική ή την τεχνολογία, τις μνημειακές τέχνες, την πολεοδομία ή τον σχεδιασμό τοπίου*
- iii. *Να φέρει μία μοναδική τουλάχιστον εξαιρετική μαρτυρία για κάποια πολιτισμική παράδοση, ζώντα ή εξαφανισμένου πολιτισμού*
- iv. *Να αποτελεί σημαντικό παράδειγμα τύπου κτηρίου, αρχιτεκτονικού ή τεχνολογικού συνόλου ή τοπίου που απεικονίζει σημαντική ή σημαντικές φάσεις της ανθρώπινης ιστορίας*
- v. *Να αποτελεί σημαντικό παράδειγμα παραδοσιακής ανθρώπινης εγκατάστασης, χερσαίας ή θαλάσσιας χρήσης, αντιπροσωπευτικής πολιτισμού ή πολιτισμών, ή ανθρώπινης αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον, ιδιαίτερα όταν το τελευταίο έχει γίνει ευάλωτο υπό την πίεση ανεπίστροφων αλλαγών*
- vi. *Να συνδέεται άμεσα ή διακριτά με γεγονότα ή ζώσες παραδόσεις, με ιδέες ήπίστεις, με καλλιτεχνικά ή λογοτεχνικά έργα εξέχουσας παγκόσμιας σημασίας (Η Επιτροπή κρίνει ότι το συγκεκριμένο κριτήριο να χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με άλλα κριτήρια)*
- vii. *Να περιέχει εξαιρετικά φυσικά φαινόμενα ή περιοχές εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς και αισθητικής*
- viii. *Να είναι ιδιάζοντα παραδείγματα μειζόνων φάσεων της ιστορίας της Γης, του αρχείου της ζωής, σημαντικών εν εξελίξει γεωλογικών διαδικασιών για την ανάπτυξη γεωσχηματισμών ή σημαντικών γεωμορφικών ή φυσιογραφικών χαρακτηριστικών*
- ix. *Να είναι ιδιάζοντα παραδείγματα σημαντικών εν εξελίξει οικολογικών και βιολογικών διαδικασιών στην εξέλιξη και ανάπτυξη οικοσυστημάτων*

⁵⁷ Ο.π., σελ. 25-26, Τα κριτήρια αποτελούσαν στην αρχή δύο διακριτά μέρη, από (I) έως (vi) για την Πολιτιστική Κληρονομιά και από (vii) έως (x) για την Φυσική Κληρονομιά. Στην 6^η έκτακτη σύσκεψη της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς που έγινε στο Παρίσι τον Μάιο 2003 αποφασίστηκε η ενοποίηση των παραπάνω κριτηρίων σε μία λίστα. (Απόφαση 6EXT.COM 5.1)

χερσαίων, γλυκού ύδατος, παράκτιων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων και κοινοτήτων φυτών και ζώων

- x. *Να περιέχει τα σημαντικότερα φυσικά ενδιαίτηματα συντήρησης της βιοποικιλότητας, να περιλαμβάνει απειλούμενα είδη παγκόσμιας αξίας από την άποψη της επιστήμης ή της συντήρησης του είδους.*

Επιπλέον, για να κατοχυρωθεί η Εξαίρετη Παγκόσμια Αξία ενός μνημείου, πρέπει να κριθεί και ως προς δύο ακόμα παράγοντες: την **Αυθεντικότητα** και την **Ακεραιότητά** του, ενώ παράλληλα θα πρέπει να έχει ήδη εγκατεστημένα επαρκή **Συστήματα Προστασίας και Διαχείρισης** που να διασφαλίζουν την μόνιμη προστασία του.

2.2.4. ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ

Η έννοια της Αυθεντικότητας κατέρχεται από την Χάρτα της Βενετίας (1964) και συγκεκριμενοποιήθηκε περισσότερο στο Συνέδριο της Νάρα, στην Ιαπωνία το 1994 το οποίο πραγματοποιήθηκε με την συνεργασία της UNESCO, της ICCROM και της ICOMOS⁵⁸. Τα αποτελέσματα του Συνεδρίου αυτού έγιναν αποδεκτά από την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς στην 18^η Σύνοδό της στην Ταϊλάνδη το 1994⁵⁹, ενώ συνέδρια και εργαστήρια ειδικών σε επόμενο χρόνο εμπλούτισαν το περιεχόμενο της Αυθεντικότητας σε σχέση με την Σύμβαση.

Τα παραπάνω συνοψίζονται μέσα από τις παρακάτω διατυπώσεις⁶⁰:

Αυθεντικότητα

- *Η δυνατότητα να καταλάβουμε την αξία η οποία αποδίδεται στην κληρονομιά εξαρτάται από τον βαθμό στον οποίο οι πηγές που σχετίζονται*

⁵⁸ Nara Conference on Authenticity in Relation to the World Heritage Convention, Πηγή: Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, Annex 4, p.88

⁵⁹ Έγγραφο WHC-94/CONF.003/16), Ο.π.

⁶⁰ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, Annex 4, σελ.26-27

με αυτήν την αξία μπορούν να γίνουν κατανοητές ως αξιόπιστες ή αληθείς. Η γνώση και κατανόηση αυτών των πηγών πληροφορίας, σε σχέση με τα γνήσια και συνακόλουθα χαρακτηριστικά αυτής της κληρονομιάς, και των νοημάτων τους όπως αυτά συσσωρεύονται μέσα στον χρόνο, είναι η απαιτούμενη βάση για την εκτίμηση όλων των πτυχών της αυθεντικότητας.

- Οι εκτιμήσεις σχετικά με την αξία που αποδίδεται στην πολιτιστική κληρονομιά, καθώς επίσης και η αξιοπιστία των σχετικών πηγών, μπορεί να διαφέρει από πολιτισμό σε πολιτισμό, ακόμα και μέσα στον ίδιο πολιτισμό. Αυτό σημαίνει η πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να εκτιμάται και να κρίνεται πρωτίστως μέσα στο πολιτιστικό πλαίσιο στο οποίο ανήκει.
- Ανάλογα με τον τύπο της πολιτιστικής κληρονομιάς, και του πολιτιστικού της πλαισίου, οι ιδιότητες πρέπει να θεωρούνται ότι πληρούν τα κριτήρια της αυθεντικότητας εάν οι πολιτιστικές αξίες που φέρουν είναι αληθείς και αξιόπιστες όπως εκφράζονται μέσα από μία ποικιλία χαρακτηριστικών μεταξύ των οποίων και: το σχήμα και ο σχεδιασμός, τα υλικά και οι ουσίες, η χρήση και η λειτουργία, οι παραδόσεις, οι τεχνικές και τα συστήματα διαχείρισης, η τοποθεσία και το πλαίσιο, η γλώσσα και άλλοι τύποι άυλης κληρονομιάς, το πνεύμα και το αίσθημα, και άλλοι εσωτερικοί ή εξωτερικοί παράγοντες.
- Χαρακτηριστικά όπως το πνεύμα και το αίσθημα δεν μπορούν να κριθούν πρακτικά με τα κριτήρια της αυθεντικότητας, αλλά σε κάθε περίπτωση αποτελούν δείκτες του χαρακτήρα και της αίσθησης ενός μέρους, όπως για παράδειγμα σε κοινότητες οι οποίες συντηρούν τις παραδόσεις και την πολιτιστική συνέχεια.
- Η αξιοποίηση όλων αυτών των πηγών πληροφορίας επιτρέπουν την επεξεργασία συγκεκριμένων καλλιτεχνικών, ιστορικών, κοινωνικών, και επιστημονικών διαστάσεων της πολιτιστικής κληρονομιάς η οποία εξετάζεται. Οι πηγές αυτές μπορεί να είναι φυσικές, γραπτές, προφορικές και μεταφορικές, οι οποίες μας καθιστούν ικανούς να γνωρίσουμε την φύση, τις ιδιαιτερότητες, τα νοήματα, και την ιστορία της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Όταν κρίνονται οι συνθήκες αυθεντικότητας κάποιας ιδιότητας, το κράτος μέλος πρέπει να ταυτοποιεί όλα τα σημαντικά χαρακτηριστικά αυθεντικότητας. Η δήλωση αυθεντικότητας πρέπει να εκτιμάει τον βαθμό

κατά τον οποίο η αυθεντικότητα είναι παρούσα, ή εκφράζεται από κάθε ένα από αυτά τα χαρακτηριστικά.

- Σχετικά με την αυθεντικότητα, η ανακατασκευή ερειπίων από αρχαιολογικά μνημεία ή ιστορικά κτήρια ή γειτονιές, δικαιολογούνται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Η ανακατασκευή είναι αποδεκτή μόνο στην βάση πλήρους και λεπτομερούς τεκμηρίωσης και σε καμία περίπτωση σε εικασίες.

Ακεραιότητα

Την απαίτηση της Ακεραιότητας πρέπει να πληρούν όλες οι περιπτώσεις ένταξης στην λίστα. Η Ακεραιότητα είναι ένας τρόπος να ελέγχεται η «ολότητα» και το «άθικτο» της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και των ιδιοτήτων τους.

Σύμφωνα με τις οδηγίες εφαρμογής της Σύμβασης, για να ελέγξουμε την βαθμό ακεραιότητας πρέπει να εξετάσουμε τον βαθμό στον οποίο οι ιδιότητες⁶¹:

- Περιλαμβάνουν όλα τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για να εκφραστεί η *Εξάαιρετη Οικουμενική Αξία*,
- Έχουν το επαρκές μέγεθος έτσι ώστε να διασφαλίζεται μία ολοκληρωμένη αναπαράσταση των χαρακτηριστικών και των διαδικασιών τα οποία κομίζουν την σπουδαιότητα των ιδιοτήτων προς ένταξη, και
- Υφίστανται τις αρνητικές συνέπειες της ανάπτυξης ή της εγκατάλειψης/παραμέλησης.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής παραδείγματα⁶²:

- Για τις ιδιότητες που πληρούν τα κριτήρια (i) έως (vi) – αφορούν την πολιτιστική κληρονομιά - , ο φυσικός ιστός των ιδιοτήτων και των σημαντικών χαρακτηριστικών τους θα πρέπει να βρίσκονται σε καλή κατάσταση, και οι συνέπειες από τυχόν αλλοίωση περιορισμένες. Για περιπτώσεις όπως τα Πολιτιστικά Τοπία (*Cultural Landscapes*), Ιστορικές Πόλεις ή άλλες ζώσες ιδιότητες, οι σχέσεις και οι δυναμικές λειτουργίες που

⁶¹ Ο.π., σελ. 27-28

⁶² Ο.π.

αναδεικνύουν τον ξεχωριστό τους χαρακτήρα πρέπει να διατηρούνται, επίσης.

- Για τις ιδιότητες που πληρούν τα κριτήρια (vii) και (x), βιοφυσικές διαδικασίες και χαρακτηριστικά του σχηματισμού του εδάφους πρέπει να είναι σχετικά άθικτα.*
- Επίσης, για τις ιδιότητες που πληρούν τα κριτήρια (vii) έως (x) ορίζονται διαφορετικές εκδοχές της ακεραιότητας για κάθε κριτήριο, που θα αναφερθούν παρακάτω και όπου κριθεί απαραίτητο.*

2.2.5. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Η προστασία και διαχείριση της Παγκόσμιας Κληρονομιάς πρέπει να διασφαλίζει ότι η Εξάαιρετη Παγκόσμια Αξία της, μαζί με τα κριτήρια της Αυθεντικότητας και της Ακεραιότητας, θα διατηρούνται και θα ενισχύονται μέσα στον χρόνο. Τα παραπάνω ελέγχονται σε τακτική βάση στην βάση του πλαισίου διαδικασιών παρακολούθησης (Monitoring Processes) το οποίο εξειδικεύεται στις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Επιτροπής⁶³.

Επίσης, όλες οι ιδιότητες που εντάσσονται στην Λίστα, θα πρέπει να υπάγονται σε ένα επαρκές μακροπρόθεσμο νομικό, κανονιστικό, θεσμικό και/ή παραδοσιακό πλαίσιο προστασίας το οποίο θα διασφαλίζει την ασφάλειά τους. Αυτή η προστασία πρέπει να περιλαμβάνει και σαφώς οριοθετημένα όρια στα ενός των οποίων απαντώνται οι ιδιότητες αυτές.

Όμοια, τα κράτη μέλη πρέπει επιδεικνύουν επαρκή προστασία σε εθνικό, περιφερειακό, δημοτικό, τοπικό ή / και παραδοσιακό επίπεδο για την ιδιότητες αυτές. Ιδανικά, κατά την διαδικασία ανακήρυξης, θα πρέπει να προσαρτούν κείμενα και διαδικασίες με τα οποία επεξηγούνται αυτοί οι τρόποι προστασίας⁶⁴. Η προστασία αυτήν έγκειται στην αποφυγή πιέσεων ή αλλοιώσεων από κοινωνικές, οικονομικές ή άλλες μορφές πίεσης που επηρεάζουν τόσο την Εξάαιρετη Παγκόσμια Αξία όσο και την Αυθεντικότητα και Ακεραιότητα⁶⁵.

Η σαφής οριοθέτηση της υπό προστασία ιδιότητας αποτελεί επίσης ένα σημαντικό προαπαιτούμενο για την αποτελεσματική προστασία των ιδιοτήτων. Η οριοθέτηση

⁶³ Ο.π., σελ. 29

⁶⁴ Ο.π., σελ. 29

⁶⁵ Decision 39 COM 11

των ιδιοτήτων θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να διασφαλίζεται τόσο η Εξαιρετική Παγκόσμια Αξία όσο και η Αυθεντικότητα και η Ακεραιότητα⁶⁶.

Για τις περιπτώσεις των κατηγοριών (i) έως (vi) η οριοθέτηση πρέπει να περιλαμβάνει ό,τι αποτελεί σαφής και απτή έκφραση της Εξαιρετικής Παγκόσμιας Αξίας, αλλά και περιοχές που εκτιμάται ότι, υπό το φως μελλοντικών ερευνών, θα αναδειχθούν στοιχεία άμεσα συνυφασμένα με τις εν λόγω ιδιότητες⁶⁷.

Για τις περιπτώσεις των κατηγοριών (vii) έως (x), τα όρια πρέπει να αντανακλούν τις χωρικές απαιτήσεις των ενδιατημάτων, των ειδών, των διαδικασιών ή φαινομένων που αποτελούν την βάση ένταξής τους στην Λίστα. Επίσης, εντός των ορίων πρέπει να περιλαμβάνονται ικανές εκτάσεις παρακείμενων περιοχών που με οποιονδήποτε άμεσο ή έμμεσο τρόπο μπορούν επηρεάσουν τις προς ένταξη ιδιότητες (πχ. Από ανθρωπογενείς δραστηριότητες)⁶⁸.

Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να υπάρχουν σε μία περιοχή ήδη εγκατεστημένα πολλαπλά επίπεδα προστασίας, όπως εθνικά πάρκα, περιοχές NATURA, ιστορικοί τόποι, αποθέματα της βιόσφαιρας κ.ο.κ. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλες αυτές οι περιοχές εντάσσονται στην οριοθετημένη περιοχή προς ένταξη⁶⁹.

Buffer Zones⁷⁰.

Όποτε κρίνεται απαραίτητο για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, παράλληλα με την οριοθέτηση της υπό ένταξη περιοχής, πρέπει να εφαρμόζεται και μία περιφερειακή ζώνη (buffer zone).

Η ζώνη αυτήν είναι μία περιοχή που περιβάλλει την υπό ένταξη ιδιότητα και η οποία, με τους περιορισμούς στις χρήσεις και τις επιπτώσεις από την ανθρώπινη παρέμβαση, γενικότερα, λειτουργεί σαν μαξιλάρι προστασίας της ιδιότητας αυτής.

⁶⁶ Ο.π.

⁶⁷ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, σελ.30

⁶⁸ Ο.π.

⁶⁹ Decision 39 COM 11

⁷⁰ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, σελ.30

Η περιοχή αυτήν καθώς και οι προτεινόμενες χρήσεις και τα γενικότερα χαρακτηριστικά της πρέπει να διασαφηνίζονται κατά την αίτηση ένταξης. Εάν δεν προτείνεται τέτοια ζώνη, τότε θα πρέπει να τεκμηριώνεται επαρκώς αυτήν η επιλογή.

Συστήματα Διαχείρισης (Management Systems)⁷¹.

Κάθε αίτηση προς ένταξη θα πρέπει να συνοδεύεται από την αντίστοιχη πρόταση σχεδίου διαχείρισης της εν λόγω ιδιότητας με σκοπό την διατήρηση της Εξαίρετης Παγκόσμιας Αξίας της για τις παρούσες και τις επόμενες γενεές. Κατά προτίμηση, οι τρόποι αυτοί πρέπει να είναι συμμετοχικοί.

Ένα αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης εξαρτάται από τον τύπο, τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες τις υπό ένταξη ιδιότητας, καθώς και του πολιτιστικού και φυσικού της πλαισίου. Τα συστήματα διαχείρισης μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το πολιτιστικό πλαίσιο κάθε περιοχής, του διαθέσιμους πόρους και άλλους παράγοντες. Μπορεί να ενσωματώνουν παραδοσιακές πρακτικές, υπάρχοντα εργαλεία πολεοδομικού ή χωρικού σχεδιασμού, άλλους μηχανισμούς σχεδιασμού, επίσημους ή ανεπίσημους. Η εκτίμηση των αποτελεσμάτων των προτεινόμενων παρεμβάσεων είναι καθοριστικής σημασίας για τις υπό ένταξη ιδιότητες.

Σύμφωνα και με τα παραπάνω, κοινός παρανομαστής ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης θα μπορούσε να περιλαμβάνει⁷²:

- Πλήρη κατανόηση των υπό ένταξη ιδιοτήτων από όλους τους ενδιαφερόμενους (Stakeholders) συμπεριλαμβανομένων μεθόδων διαβούλευσης και διαδικασιών συμμετοχικού σχεδιασμού,
- Έναν κύκλο σχεδιασμού, εφαρμογής, ελέγχου, εκτίμησης αποτελεσμάτων και επανασχεδιασμού,
- Εκτίμηση της τρωτότητας της υπό ένταξη ιδιότητας από κοινωνικές, οικονομικές, και άλλες πιέσεις και μεταβολές, καθώς επίσης και των ελέγχων των συνεπειών από τάσεις και προτεινόμενες παρεμβάσεις,

⁷¹ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, σελ. 31

⁷² Ο.π. (Decision 39 COM 11)

- Η ανάπτυξη μηχανισμών για την εμπλοκή και των συντονισμό διαφόρων παραγόντων, εταιρών και ενδιαφερομένων,
- Την τοποθέτηση των αναγκαίων πόρων,
- Ανάπτυξη ικανοτήτων,
- Ένα μετρήσιμη, διαφανής περιγραφή για το πώς λειτουργεί το εν λόγω σύστημα διαχείρισης.

Η αποτελεσματική διαχείριση περιλαμβάνει βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες δράσεις προστασίας, διατήρησης και ανάδειξης της υπό ένταξη ιδιότητας. Απαιτείται μία ολοκληρωμένη προσέγγιση στον σχεδιασμό και την διαχείριση που θα δείχνει όλη την εξέλιξη στον χρόνο και θα διασφαλίζει όλες τις πτυχές της Εξαιρετικής Παγκόσμιας Αξίας. Αυτήν η προσέγγιση φεύγει από τα στενά όρια του της υπό ένταξη ιδιότητας και περιλαμβάνει την ενδιάμεση ζώνη (buffer zone) καθώς και όλο το πλέγμα ρυθμίσεων και δράσεων, που μπορεί να περιλαμβάνει την τοπογραφία, την φύση, το δομημένο περιβάλλον, καθώς και άλλα στοιχεία όπως οι υποδομές, το πλαίσιο χρήσεων γης, η χωρική οργάνωση και η γενικότερη χωρική συνοχή. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει σχετικές κοινωνικές και πολιτιστικές πρακτικές, οικονομικές διαδικασίες και άλλες διαστάσεις τις κληρονομιάς όπως αντιλήψεις και δεσμοί που τυχόν υπάρχουν⁷³.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής της Σύμβασης, η Επιτροπή έχει εγκαθιδρύσει διαδικασίες παρακολούθησης και περιοδικής αναφοράς.

***Βιώσιμη Χρήση*⁷⁴.**

Οι ιδιότητες που εντάσσονται στην λίστα πρέπει να υποστηρίζουν ένα εύρος δραστηριοτήτων οι οποίες πρέπει να είναι οικολογικά και πολιτιστικά βιώσιμες και οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στην ποιότητα ζωής των ενδιαφερόμενων κοινοτήτων. Πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι χρήσεις αυτές δεν θα επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στην Εξαιρετική Παγκόσμια Αξία που υπάρχει στις ιδιότητες. Νομοθετήματα, πολιτικές και στρατηγικές πρέπει να διασφαλίζουν την προστασία της Αξίας αυτήν και να υποστηρίζουν την διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και να προωθούν την ευρύτερα την συμμετοχή των τοπικών

⁷³ Ο.π. (Decision 39 COM 11)

⁷⁴ Ο.π., σελ. 32

κοινοτήτων και των κοινοτήτων ενδιαφερομένων (stakeholders) διασφαλίζοντας τις κατάλληλες συνθήκες για προστασία, διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη.

2.2.6. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΛΙΣΤΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Προετοιμασία των Ανακηρύξεων.

Η βάση πάνω στην οποία η Επιτροπή εξετάζει την δυνατότητα ένταξης στην λίστα είναι το Έντυπο Ανακήρυξης (Nomination Document). Στο έντυπο αυτό πρέπει να αναφέρονται όλες οι σχετικές με την προς ένταξη ιδιότητα πληροφορίες, καθώς και οι πηγές τους⁷⁵.

Συνιστάται στα κράτη μέλη να κάνουν μία προεργασία ώστε να σιγουρευτούν ότι μία ιδιότητα έχει προοπτική ένταξης, ώστε να μην ξοδεύουν άσκοπο χρόνο και χρήμα στην σύνταξη ολόκληρου του φακέλου χωρίς προηγουμένως να έχει εξασφαλιστεί κάποια προοπτική⁷⁶.

Για την διαδικασία ένταξης συνιστάται η συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών, των ντόπιων ανθρώπων, μη κυβερνητικών και κερδοσκοπικών οργανώσεων καθώς και ιδιωτικών οργανισμών και άλλων ενδιαφερόμενων που καθιστούν την προστασία και διατήρηση μία κοινή υπόθεση. Για τον σκοπό αυτό, ενθαρρύνονται τα κράτη μέλη να δώσουν στην διαδικασία αυτήν όσο το δυνατόν περισσότερη δημοσιότητα, καθώς και να παρέχουν κάθε δυνατό εργαλείο επικοινωνίας ώστε να καταστήσουν την συμμετοχή ακόμα ευκολότερη⁷⁷.

Κατά την διαδικασία και πριν την τελική υποβολή, τα κράτη μέλη μπορούν να προσφεύγουν στην Γραμματεία (Secretariat) για βοήθεια τεχνική ή σύνταξης του φακέλου, ώστε η τελική υποβολή να είναι ορθώς δομημένη. Για τον σκοπό αυτό

⁷⁵ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, σελ. 32

⁷⁶ Ο.π., σελ. 33

⁷⁷ Ο.π. (Decision 39 COM 11)

μπορούν τα κράτη μέλη να υποβάλλουν ακόμα και πρόχειρα έντυπα ώστε να γίνονται διορθώσεις επί συγκεκριμένου⁷⁸.

Μορφή και περιεχόμενα του Εντύπου⁷⁹

Το Έντυπο για την ανακήρυξη μίας ιδιότητα στην Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς πρέπει να ακολουθεί την μορφή όπως αυτή φαίνεται στην Παράρτημα (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5).

Αυτό περιέχει τα ακόλουθα κεφάλαια:

1. Ταυτοποίηση της ιδιότητας
2. Περιγραφή της ιδιότητας
3. Τεκμηρίωση για την ένταξη
4. Κατάσταση διατήρησης και παράγοντες που επηρεάζουν την ιδιότητα
5. Προστασία και Διαχείριση
6. Παρακολούθηση
7. Τεκμηρίωση
8. Στοιχεία επικοινωνίας αρμόδιων αρχών
9. Υπογραφή εκ μέρους του κράτους μέλους.

Καταχώρηση υποψηφιοτήτων⁸⁰

Η Γραμματεία παραλαμβάνει το έντυπο της αίτησης, ελέγχει την πληρότητά του και εν συνεχεία το διαβιβάζει στα σχετικά συμβουλευτικά σώματα για αξιολόγηση. Επίσης, η Γραμματεία καταχωρεί τις εν λόγω αιτήσεις στην ιστοσελίδα του Κέντρου Παγκόσμιας Κληρονομιάς, ώστε να καταστεί διαθέσιμη και για τα μέλη της Επιτροπής. Η Γραμματεία μπορεί να ζητήσει περαιτέρω πληροφορίες για την υποψηφιότητα, ενώ το ίδιο μπορούν να κάνουν και τα συμβουλευτικά σώματα. Σημειώνεται ότι για την διαδικασία καταχώρησης της αίτησης, καθώς και για την διαδικασία ελέγχου υπάρχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Ο κύκλος που ακολουθεί μία αίτηση από την ημερομηνία της υποβολής της έως της απόφαση της Επιτροπής διαρκεί σε κανονικές συνθήκες

⁷⁸ Ο.π. (Decision 37 COM 12.II)

⁷⁹ Ο.π.

⁸⁰ Ο.π., σελ. 38-39

ενάμιση χρόνο, από την 1^η Φεβρουαρίου του πρώτου χρόνου που γίνεται η υποβολή, έως την 1^η Ιουνίου του άλλου χρόνου που λαμβάνεται η απόφαση της Επιτροπής.

Αξιολόγηση από τα Συμβουλευτικά Όργανα⁸¹

Τα συμβουλευτικά όργανα αξιολογούν εάν οι ιδιότητες που προτείνονται για ένταξη έχουν ή όχι Εξαιρετική Παγκόσμια Αξία, Πληρούν τις απαιτήσεις Αυθεντικότητας και Ακεραιότητας, και Πληρούν τις απαιτήσεις Προστασίας και Διαχείρισης.

Η αξιολόγηση για τις υποψηφιότητες που αφορούν την Πολιτιστική Κληρονομιά διεξάγεται από το ICOMOS.

Η αξιολόγηση για τις υποψηφιότητες που αφορούν την Φυσική Κληρονομιά διεξάγεται από το IUCN.

Οι περιπτώσεις που αφορούν τα Πολιτιστικά Τοπία (Cultural Landscapes) εξετάζονται από το ICOMOS σε διαβούλευση και συνεργασία με το IUCN. Τα μικτά μνημεία (mixed) εξετάζονται από κοινού με τα δύο παραπάνω συμβουλευτικά όργανα (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6).

Οι αξιολογήσεις και τα αποτελέσματα των παραπάνω οργάνων πρέπει κατ' ανάγκη να πληρούν τις παρακάτω απαιτήσεις⁸²:

- *Να υπακούουν στις αρχές και τις οδηγίες της Σύμβασης και των οδηγιών εφαρμογής που απορρέουν από αυτήν, καθώς επίσης και στις πολιτικές που χαράσσει η Επιτροπή μέσα από τις αποφάσεις της*
- *Να είναι αντικειμενικές, αυστηρές και επιστημονικές, και να λαμβάνουν υπόψη όλες τις πληροφορίες που παρέχονται στα συμβουλευτικά όργανα σχετικά με μία υποψηφιότητα*
- *Να διεξάγονται σε πνεύμα υψηλού επαγγελματισμού, ισότητας και διαφάνειας κατά την διαδικασία αξιολόγησης και σε διαβούλευση με τα υποψήφια κράτη μέλη*
- *Να συμμορφώνονται με την προδιαγραμμένη μορφή, και στην αξιολόγηση και στην παρουσίαση, να είναι συμφωνημένα με την Γραμματεία και να περιέχουν όλα τα ονόματα των ειδικών που συμμετείχαν στην διαδικασία*

⁸¹ Ο.π., σελ. 39-40

⁸² Decision 28 COM 14B.57, Decision 30 COM 13 & Decision 39 COM 11

αξιολόγησης, και σε παράρτημα να αναφέρονται όλα τα κόστη και τα έξοδα που σχετίζονται με την αξιολόγηση

- Να εμπλέκουν ειδικούς από τον τόπο που είναι σχετικοί με το θέμα*
- Να δηλώνουν ρητά εάν η ιδιότητα έχει Εξαίρετη Παγκόσμια Αξία, πληροί τις απαιτήσεις τη Αυθεντικότητας και Ακεραιότητας καθώς και τις απαιτήσεις για συστήματα Διαχείρισης και νομική/κανονιστική προστασία*
- Να αξιολογούν κάθε ιδιότητα συστηματικά σύμφωνα με τα σχετικά κριτήρια, περιλαμβανομένου την κατάσταση διατήρησης, και σε σύγκριση με άλλες ιδιότητες παρόμοιου τύπου, στο ίδιο ή άλλο κράτος μέλος*
- Να περιλαμβάνουν αναφορές σε αποφάσεις της Επιτροπής*
- Να τηρούνται αυστηρά τα χρονοδιαγράμματα, και*
- Να υποδεικνύουν μία λίστα με αναφορές με τις οποίες να δικαιολογούν τις απόψεις τους.*

Απόσυρση αίτησης⁸³

Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποσύρει μία αίτηση που έχει υποβάλλει οποιαδήποτε στιγμή το επιθυμεί πριν από την ημερομηνία που έχει οριστεί για την εξέταση της αίτησης από την Επιτροπή. Το κράτος μέλος πρέπει να ενημερώσει σχετικά και την Γραμματεία. Μπορεί, εάν το επιθυμεί να υποβάλλει ξανά την αίτηση, η οποία θα θεωρείται πλέον σαν νέα αίτηση που θα ακολουθεί τα προβλεπόμενα χρονοδιαγράμματα.

Απόφαση της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Η Επιτροπή αποφασίζει εάν μία ιδιότητα συμπεριληφθεί ή όχι στην λίστα, ανεξεταστέα ή σε αναβολή.

Όταν η Επιτροπή αποφασίζει την ένταξη μίας ιδιότητας στην λίστα, υιοθετεί μία Δήλωση την Εξαίρετη Παγκόσμια Αξία της ιδιότητας αυτής. Η Δήλωση αυτήν περιλαμβάνει μία συνολική τοποθέτηση της Επιτροπής για την Εξαίρετη Παγκόσμια Αξία, καθώς και για τα κριτήρια κάτω από τα οποία εγγράφεται η ιδιότητα αυτήν, μία εκτίμηση για τις συνθήκες Ακεραιότητας, και για τα

⁸³ Ο.π., σελ. 40

πολιτιστικά και μικτά μνημεία μία δήλωση της Αυθεντικότητας η οποία πρέπει να περιλαμβάνει και δήλωση για το επίπεδο προστασίας και διαχείρισης, υφιστάμενο αλλά αναγκαίο μελλοντικά πλαίσιο για αυτά.

Όταν η Επιτροπή αποφασίσει ότι μία ιδιότητα δεν πρέπει να εγγραφεί στην λίστα, η συγκεκριμένη υποψηφιότητα δεν μπορεί να υποβληθεί ξανά εκτός από πολύ ιδιαίτερες περιπτώσεις. Τέτοιες μπορεί να είναι νέες ανακαλύψεις, νέες επιστημονικές πληροφορίες σχετικά με την ιδιότητα, ή άλλα κριτήρια που τυχόν πληρούνται και δεν υπάρχουν στην παρούσα αίτηση.

2.2.7. *TENTATIVE LIST*

Η Tentative List είναι μία λίστα-κατάλογος που προβλέπεται στο Άρθρο 11 της Σύμβασης και στην οποία κάθε κράτος μέλος συμπεριλαμβάνει τις ιδιότητες εκείνες που βρίσκονται εντός της επικράτειάς του και για τις οποίες κρίνει ότι έχουν Εξαίρετη Παγκόσμια Αξία, ώστε να μπουν σε τροχιά ένταξης στην Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς τα επόμενα χρόνια.

Για να ενταχθεί μία ιδιότητα στην Παγκόσμιας Κληρονομιάς, είναι πρώτα αναγκαίο να έχει συμπεριληφθεί στην tentative list. Συνιστάται η ετοιμασία των tentative list να γίνεται με στην συμμετοχή όλων των ομάδων ενδιαφερομένων και να υποβάλλεται τουλάχιστον ένα χρόνο πριν την ένταξη στην βασική Λίστα. Συνιστάται επίσης τα κράτη μέλη να ανανεώνουν και να επικαιροποιούν την tentative list κάθε δέκα χρόνια.

2.3. ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ UNESCO ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Ελλάδα έχει συνυπογράψει από το 1981 την Σύμβαση της UNESCO για την προστασία των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς. Στην λίστα Παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO συμπεριλαμβάνονται σήμερα εικοσιδύο (22) μνημεία, εκ των οποίων τα είκοσι (16) αφορούν σε μνημεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς και τα δύο (2) σε μικτά μνημεία - Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, συγχρόνως (εικόνα 1).

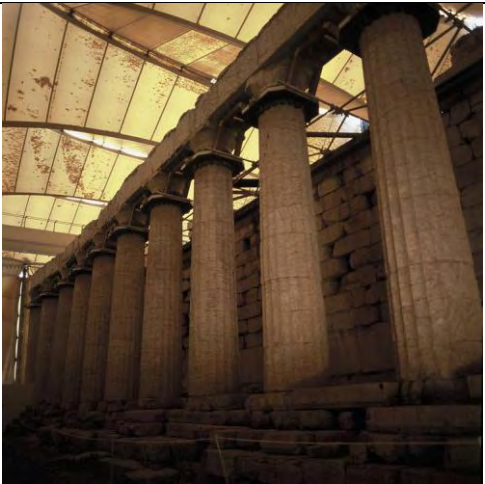

Εικόνα 1: Χάρτης με την κατανομή των μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς στον ελληνικό χώρο (Πηγή: <http://odysseus.culture.gr/h/2/gh21.html>)

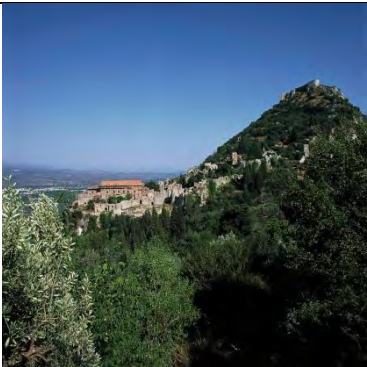
2.3.1. ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Στον παρακάτω πίνακα αναγράφονται με χρονολογική σειρά τα μνημεία που έχουν ενταχθεί στην λίστα Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO και βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια.

Πίνακας 1: Μνημεία στην λίστα Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα (Πηγή: <https://whc.unesco.org/en/list>)

Α/Α	Έτος Συμπερίληψης στην λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς	Όνομα Ιδιότητας	Φωτογραφία/Άποψη

1	1986	Ναός του Επικούριου Απόλλωνα	
2	1987	Αρχαιολογικός Χώρος των Δελφών	
3	1987	Ακρόπολις Αθηνών	
4	1988	Αρχαιολογικός Χώρος Επιδαύρου	

5	1988	<p>Παλαιοχριστιανικά και Βυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης</p>	
6	1988	<p>Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου</p>	
7	1989	<p>Αρχαία Ολυμπία</p>	
8	1989	<p>Μυστράς</p>	

9	1990	Μονή Δαφνίου, Μονή Οσίου Λουκά και Νέα Μονή Χίου	
10	1990	Δήλος	
11	1996	Πυθαγόρειον και Ηραϊόν Σάμου	
12	1996	Αρχαιολογικός Χώρος Αιγών (Βεργίνα)	
13	1999	Ιστορικό Κέντρο (Χώρα) της Πάτμου με την Μονή του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου και το Σπήλαιο της	

		Αποκάλυψης	
14	1999	Αρχαιολογικοί Χώροι των Μυκηνών και της Τίρυνθας	
15	2007	Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας	
16	2016	Αρχαιολογικός Χώρος Φιλίππων	

2.3.2. ΜΙΚΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ (ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ) ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Δύο (2) από τα μνημεία της ελληνικής επικράτειας που εγγράφονται στην λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO αποτελούν «μικτά», δηλαδή μνημεία πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς συγχρόνως. Αυτά φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2: Μικτά μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Ελλάδας (Πηγή: <https://whc.unesco.org/en/list>)

A/A	Έτος Συμπερίληψης στην λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς	Όνομα Ιδιότητας	Φωτογραφία/Άποψη
1	1988	Μετέωρα	
2	1988	Άγιο Όρος	

2.3.3. Η TENTATIVE LIST ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στις 16 Ιανουαρίου 2014 το ελληνικό κράτος υπέβαλλε δια του μονίμου αντιπροσώπου της στην UNESCO την λίστα (Tentative List) με τις ιδιότητες που υπάρχουν στην επικράτειά της και εκτιμάει ότι πρέπει να ενταχθούν στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς καθώς φέρουν Εξαιρετη Παγκόσμια Αξία. Αυτές αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3: Ιδιότητες που βρίσκονται στην Ελλάδα και περιλαμβάνονται στην Tentative List (Πηγή: <https://whc.unesco.org/en/tentativelists>)

A/A		
1	Σύνολο Αρχαίων Θεάτρων (Διονύσου/Αθήνα,	Διάφορες περιοχές της Ελλάδας

	Αμφιαράειο/Αθήνα, Επιδαύρου/Αργολίδα, Μεγαλόπολης/Αρκαδία, Άργους, Δελφών, Ερέτριας, Λάρισας, Δήλου, Μήλου, Λίνδου, Οινιάδες/Ηπειρος, Δωδώνης/Ηπειρος, Απτέρας, Μαρώνεια.	
2	Αρχαίο Λαύριο	Αττική
3	Αρχαίοι Πύργοι του Αιγαίου Πελάγους (Χείμαρρος/Νάξος, Άγιος Πέτρος/Άνδρος, Αγία Τριάδα/Αμοργός, Λευκός Πύργος/Σίφνος, Αγία Μαρίνα/Κέα, Δράκανο/Ικαρία, Καστελλορίζου/Ρόδος, της Ρω/Ρόδος, Στρογγύλη/Ρόδος	Αιγαίο Πέλαγος
4	Αρχαιολογικός Χώρος της Αρχαίας Μεσσήνης	Μεσσηνία
5	Αρχαιολογικός Χώρος της Νικόπολης	Πρέβεζα
6	Κάστρο της Σπιναλόγκα	Λασιθί
7	Εθνικό Πάρκο του Φαραγγιού της Σαμαριάς	Χανιά
8	Οχυρά του Ύστερου Μεσαίωνα (Κορφού, Ζάκυνθος, Κορώνη,	Διάφορες Περιοχές της Ελλάδας

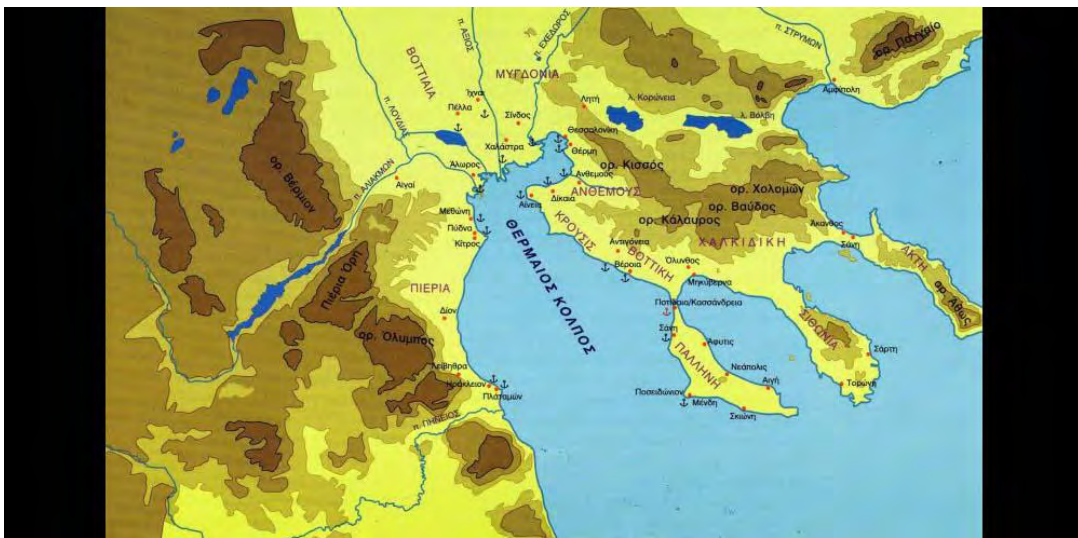
	Μεθώνη, Μπούρτζι- Παλαμίδα- Ακροναυπλία, Ηράκλειο, Χανιά, Ρόδος, Μυτιλήνη).	
9	Μινωικά Παλάτια (Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Ζάκρος, Κυδωνία)	Χανιά/Κρήτη
10	Εθνικό Πάρκο Δαδιάς- Λευκίμμη, Σουφλί,	Έβρος
11	Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου	Λέσβος
12	Περιοχή Πρεσπών (Μικρή και Μεγάλη) που περιλαμβάνει Βυζαντινά και Μετά- Βυζαντινά Μνημεία	Φλώρινα
13	Η ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου	Πιερία
14	Ζαγοροχώρια, Εθνικό Πάρκο Βόρειας Ηπείρου	Ιωάννινα

Κεφάλαιο 3 : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

3.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

3.1.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ

Το *Όρος Όλυμπος ή Όλυμπος*, το ψηλότερο βουνό της Ελλάδος και το δεύτερο σε ύψος της Βαλκανικής χερσονήσου, δεν αποτελεί τμήμα κάποιας οροσειράς, αλλά υφίσταται ως ανεξάρτητος σχεδόν κυκλικού σχήματος ορεινός όγκος, σχετικά μικρός σε έκταση, συμπαγής και αδιάσπαστος. Η συνολική έκταση του Ολύμπου ανέρχεται σε 500 περίπου Km², με μορφή σχεδόν κυκλική (Εικόνα 1) με μέση διάμετρο 25 Km περίπου και περίμετρο γύρω στα 80 Km⁸⁴.

Εικόνα 2: Γεωφυσικός Χάρτης, Άποψη του Ολύμπου (Πηγή: Google Search)

Το κέντρο βάρους της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου έχει γεωγραφικές συντεταγμένες 40°05'Β και 22°21'Α (Σύστημα Συντεταγμένων_WGS84)⁸⁵. Βρίσκεται στα νοτιοδυτικά σύνορα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με την Περιφέρεια Θεσσαλίας και ειδικότερα στα όρια ανάμεσα στην Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας και την Περιφερειακή Ενότητα Λαρίσης. Αντίστοιχα, διοικητικά με βάση και την «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» σε επίπεδο Δήμων, μοιράζεται στους Δήμους Ελασσόνας, Δίου – Ολύμπου και Κατερίνης. Έτσι, στην γεωγραφία, στην διοίκηση αλλά και στην αρχαία γραμματεία θα συναντήσουμε τόσο τον Θεσσαλικό, όσο και τον Μακεδονικό Όλυμπο, που αμφότεροι είναι εξίσου σημαντικοί.

⁸⁴ Δ/ση Τεχνικών Έργων, Π.Ε. Πιερίας, Π. Κεντρικής Μακεδονίας, Εκπόνηση Ειδικού Σχεδίου Διαχείρισης της Περιοχής Εθνικού Δρυμού Ολύμπου για την Πενταετία 2013-2017, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ36

⁸⁵ <https://el.wikipedia.org/wiki/Όλυμπος>

Εικόνα 3: Η θέση του Ολύμπου στον Ελλαδικό χώρο (Πηγή: Google Maps)

«Ωστόσο, το όρος-σύμβολο, ο Όλυμπος δηλαδή του έπους, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι κυρίως αναφέρεται στον κατεξοχήν μνημειακό, τον Μακεδονικό Όλυμπο.. Ο Μακεδονικός Όλυμπος έχει άμεση οπτική επαφή με τον επικοινωνιακότερο των αρχαίων δρόμων, τη θάλασσα, και με την κύρια διάβαση της ελληνικής χερσονήσου, που πορεύονται και οι δύο δίπλα στα πόδια του»⁸⁶. Κάτι που εν πολλοίς ισχύει μέχρι και στις μέρες μας, αφού στα πόδια και στην πλευρά του Μακεδονικού Ολύμπου διέρχεται ο Κεντρικός Οδικός Άξονας της Χώρας (Π.Α.Θ.Ε.) και ο αντίστοιχος Σιδηρόδρομος που συνδέουν τους μεγαλύτερους αστικούς πόλους της Χώρας, γεγονός που έχει καταστήσει αυτήν την όψη, την Ανατολική, γνωστή όχι μόνο εδώ αλλά και διεθνώς. Την εικόνα αυτής της πλευράς όμως φτιάχνουμε και από παιδιά διδασκόμενοι τις περιγραφές του Ομήρου, καθώς βρίσκεται τοπογραφικά πολύ κοντά στην ομηρική περιγραφή της ανόδου και την καθόδου των θεών. Μάλιστα ο Όμηρος έμμεσα επισημαίνει την γειτνίαση των κορυφών του Ολύμπου με τη θάλασσα⁸⁷

«και τότε η Θέτιδα... γοργά απ' της θάλασσας ξεπρόβαλε το κύμα

Κι ανέβη σύναυγα στου Όλυμπου, στον ουρανό το μέγα

⁸⁶ Πουλάκη – Παντερμαλή Έφη, Μακεδονικός Όλυμπος, Μύθος-Ιστορία-Αρχαιολογία, ΚΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 11

⁸⁷ Κυρίτσης Γιάννης, Ο Όλυμπος του Boissonnas, Δήμος Λιτοχώρου, Εκδόσεις Ζαρζώνη

Εικόνα 4: Δορυφορική άποψη της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου

.....
Σαν έτσι οι δυο τους τα συνταίριαζαν, χωρίζουν' στου πέλαγου
πηδά τα βάθη απ' τον Όλυμπο το φωτοβόλο εκείνη».

Ωστόσο, στην άποψη αυτήν συνηγορεί και η φύση, καθώς από τις αξιοσημείωτες διαφορές ανάμεσα στον Θεσσαλικό και τον Πιερικό Όλυμπο, είναι *το ωκεανικότερο κλίμα, οι απότομες κλίσεις και η οργανιστική βλάστηση*⁸⁸.

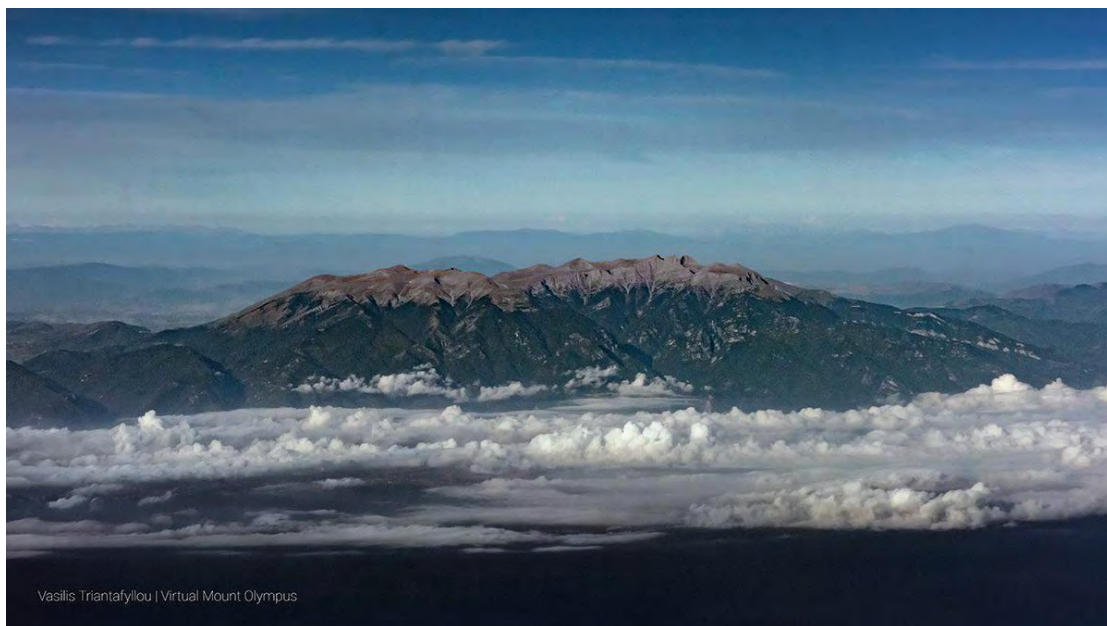

Εικόνα 5: Ανατολική Όψη του Ολύμπου (λήψη από το Δίον)

Εικόνα 6: Βόρεια όψη του Ολύμπου (Πηγή: Διαδίκτυο)

⁸⁸ Πουλάκη – Παντερμαλή Έφη, Μακεδονικός Όλυμπος, Μύθος-Ιστορία-Αρχαιολογία, ΚΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 11

Εικόνα 7: Ανατολική όψη του Ολύμπου

Εικόνα 8: Δυτική όψη του Ολύμπου

3.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΩΣ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΗΣ UNESCO

3.2.1. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

Όσον αφορά στην τοπογραφική οριοθέτηση της προτεινόμενης προς ένταξη περιοχής καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε δύο ζητήματα.

Το πρώτο ζήτημα αφορά στην προς ένταξη περιοχή, που από όσα είδαμε πρέπει να είναι αυτήν που ενσωματώνει την ιδιότητα Εξαίρετης Παγκόσμιας Αξίας. Ωστόσο, η προς ένταξη ιδιότητα προκύπτει από περιγραφές αρχαίων συγγραφέων που περιορίζονται σε λίγα τοπογραφικά/χωρικά χαρακτηριστικά του βουνού (όπως οι «πτυχές», η κατεύθυνση προς την θάλασσα κλπ), ενώ κυρίως αναφέρονται στον Όλυμπο χωρίς να αποκλείουν συγκεκριμένες πλευρές του. Όπως εξηγήθηκε, και φαίνεται στους συνημμένους χάρτες (εικόνα 1 & 5), ο ορεινός όγκος του Ολύμπου είναι σαφώς διακεκριμένος από τους γύρω ορεινούς όγκους, βορείως από τα Πιέρια όρη με το στενό της Πέτρας, και νοτίως από τον κάτω Όλυμπο με τον χείμαρρο της Ζηλιάνας. Το γεγονός ότι στην περίπτωση του Ολύμπου δεν μιλάμε τόσο για ένα υλικό μνημείο (π.χ. ναός, κτήριο κλπ), αλλά μάλλον για ένα τοπίο που έχει ενσωματωμένες τις ιδιότητες για τις οποίες προτείνεται η ένταξη στην λίστα της UNESCO, καθώς και το γεγονός ότι πρόκειται για μία περίπτωση μικτής (mixed) πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, δηλαδή πέρα από την άποψη του πολιτισμού υπάρχει και ένα φυσικό σύστημα που λειτουργεί ως ενότητα, μας ωθεί στην άποψη να **προτείνεται προς ένταξη το σύνολο αυτού του διακεκριμένου ορεινού όγκου**. Στην λογική αυτή κινείται επίσης και η οριοθέτηση που έγινε στα πλαίσια του προγράμματος MAB (Man and Biosphere), που περιλαμβάνει το σύνολο σχεδόν του ορεινού όγκου όπως αυτός αναδύεται από τις υπώρειές του. Κρίσιμο στοιχείο πρέπει να θεωρηθεί και το πλαίσιο διαχείρισης που θα εφαρμοστεί, καθώς μέσα από αυτό θα πρέπει να προστατεύεται το σύνολο της ιδιότητας (Φύση – Πολιτισμός – Γεωλογία) και ότι συνδέεται άμεσα και οργανικά με αυτήν, ενώ καθοριστικό είναι και το ζήτημα της προστασίας από περισσότερο ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, δεδομένου ότι για την είσοδο στο βουνό υπάρχουν συγκεκριμένες διαδρομές από όλες τις πλευρές που το ορίζουν, πράγμα που

σημαίνει ότι η ένταξή του στην λίστα είναι καθοριστικής σημασίας για την προστασία του συνόλου.

Τα όρια του προγράμματος ΜΑΒ ταυτίζονται με το σύνολο του ορεινού όγκο – γεωλογικού σχηματισμού του Ολύμπου, καθώς και το σύνολο των τεσσάρων ζωνών του προτεινόμενου Προεδρικού Διατάγματος που βρίσκεται σε εξέλιξη. Με βάση τα παραπάνω προτείνεται για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας η Περιοχή του ΜΑΒ και του Προεδρικού Διατάγματος να είναι αυτήν που εντάσσεται στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς ως μνημείο της UNESCO (Συνημμένος χάρτης).

Το δεύτερο ζήτημα αφορά στην προτεινόμενη περιφερειακή ζώνη (buffer zone).

Το πρόβλημα αυτό καθίσταται ακόμα πιο επιτακτικό στην ανατολική πλευρά (υπώρειες) του Ολύμπου. Έτσι, ενώ βόρεια και νότια έχουμε τα φυσικά όρια (χαράδρες-ρέματα) που ορίζουν τον ορεινό όγκο με την φέρουσα ιδιότητα, από άλλους ορεινούς όγκους με χαμηλή ανθρώπινη δραστηριότητα και ανάπτυξη, και δυτικά έχουμε χαμηλή παρουσία της ιδιότητας με ήπια παρέμβαση του ανθρώπου (γεωργία, κτηνοτροφία κλπ) και χαμηλή ανάπτυξη, ανατολικά στην όψη προς τον Θερμαϊκό κόλπο, έχουμε έντονη παρουσία της ιδιότητας, καθώς εντοπίζεται σε περιγραφές της αρχαίας γραμματείας, υπήρξε καθοριστικός χώρος για τον τρόπο με τον οποίο το φυσικό περιβάλλον επέδρασε πάνω στην ανθρώπινη δραστηριότητα, εντοπίζονται σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα που συνδέονται με την υπό ένταξη ιδιότητα, ενώ παρουσιάζει τουριστική και γενικότερη ανάπτυξη που ασκεί έντονες πιέσεις στην υπό ένταξη ιδιότητα.

Ο καθορισμός των ορίων της περιφερειακής ζώνης αποτελεί – όπως θα δούμε και παρακάτω – μία πρόκληση καθώς μέσα σε αυτήν υπάρχει έντονο της στοιχείο της ιδιοκτησίας και την ανθρώπινης δραστηριότητας. Παράλληλα πρέπει να επισημανθεί ότι η ζώνη αυτήν δεν πρέπει να θεωρείται ένας πρώτος χώρος προστασίας με την έννοια των απαγορεύσεων, αλλά ένας χώρος συνεργασίας που λειτουργεί συμπληρωματικά προς την όλη διαδικασία της διαχείρισης της ιδιότητας.

Ο όγκος του μνημείου (Ολύμπου) υποβάλλει κατά κάποιο τρόπο και την έκταση της περιφερειακής ζώνης με έναν τρόπο που η δεύτερη αποτελεί ζωτικό χώρο του

πρώτου. Στον συνημμένο χάρτη επισημαίνεται με μπλε γραμμή το πολύγωνο που περιλαμβάνει την περιφερειακή ζώνη γύρω από τον Όλυμπο.

Περιφερειακή ζώνη στην περίπτωση του Ολύμπου θα μπορούσε να είναι όλη η περιοχή του Δήμου Δίου – Ολύμπου, ή εναλλακτικά όλη η περιοχή του Δήμου – Ολύμπου δυτικά της Εθνικής Οδού Αθηνών Θεσσαλονίκης. Η επιλογή αυτήν παραμένει προς εξέταση. Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας γίνεται μία επιλογή περιφερειακής ζώνης με κριτήρια που σχετίζονται πρωταρχικά με τις ανάγκες του μνημείου και έναν ελάχιστο ζωτικό χώρο που αυτό απαιτεί, και λαμβάνονται υπόψη το υφιστάμενο πλαίσιο χρήσεων γης και δραστηριοτήτων που έχουν ήδη αναπτυχθεί, ώστε να μπορεί να εφαρμόζεται.

3.2.2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ (DESCRIPTION OF THE PROPERTY)

Το όρος Όλυμπος αποτελεί ένα ιδιαίτερο παράδειγμα βουνού για τον λόγο ότι η φύση εκδηλώνεται σε όλες τις πτυχές της με έναν ενιαίο και αυτοδύναμο τρόπο.

Εικόνα 9: Άποψη χαράδρας του Ολύμπου

Η γεωλογική του διαμόρφωση και ακεραιότητα⁸⁹, τα μικροκλίματα που δημιουργούνται ανάμεσα στις «χαράδρες» και στις «πτυχές»⁹⁰, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο ανυψώνεται από το επίπεδο μηδέν της θάλασσας μέχρι την υψηλότερη κορυφή του, καθορίζουν την οικολογία και το ευρύτερο περιβάλλον, συνθέτοντας ένα τοπίο *‘όρος αγέρωχο και πυρίπνοο στην παραφορά του, αλλά αμέσως μετά μειλίχιο, ακόμη και χαριτωμένο’*⁹¹.

Ο Όλυμπος είναι ένα μνημείο της φύσης, γεγονός που καταγράφεται από τους ειδικούς χάρη στις πολλές του ιδιαιτερότητες. Καθίσταται, ωστόσο, παγκοσμίως γνωστός κυρίως για το μυθολογικό του πλαίσιο, κατοικία των δώδεκα Θεών της αρχαίας ελληνικής θρησκείας, κοιτίδα της παιδείας, των τεχνών και της φιλοσοφίας, διαδόθηκε στην οικουμένη μαζί με τον ελληνικό πολιτισμό και αποτελεί σήμερα σύμβολο του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού, του οποίου οι ρίζες τρέφονται από τον πρώτο.

Εικόνα 10: Οι δώδεκα θεοί του Ολύμπου (πίνακας – ελαιογραφία)

⁸⁹ «Το όρος τούτο διαφέρει απ’ όλα τα άλλα ελληνικά και ξένα, γιατί εκείνα συμπλέκονται συνήθως με τις παραφυάδες τους και χάνουν κατά κάποιον τρόπο τα’ ανάστημά τους, ενώ του Ολύμπου η κορμοστασιά προβάλλει ξεκάθαρη και ολομόναχη», Αχιλλέας Γ. Λαζάρου, *‘Ο Όλυμπος: Θρησκευτική και Εθνική κοιτίδα του ελληνισμού’*, Καθηγητού Ιωνιδείου Προτύπου Σχολής Πειραιώς.

⁹⁰ ‘...ο «πολυδειράς» και «πολύπτυχος» του Έπους...’, Έφη Πουλάκη – Παντερμαλή, *Μακεδονικός Όλυμπος, Μύθος-Ιστορία-Αρχαιολογία*, ΚΖ’ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 18

⁹¹ Ο.π.

Όρος σύμβολο των Ομηρικών Επών και όρος σύμβολο για τον ελληνικό πολιτισμό και το ελληνικό έθνος, αλλά και σύμβολο παγκόσμιο, καθώς στα κείμενα αυτά ο Όλυμπος αποτελεί το κέντρο αναφοράς όχι μόνο του τότε ελληνικού κόσμου αλλά και όλου του τότε γνωστού κόσμου. Εκεί αποφασίζουν οι Θεοί για τα τεκταινόμενα στην ζωή των ανθρώπων ενός κόσμου που αποτελεί γι' αυτούς μία αδιάσπαστη ενότητα.

Έτσι, ο Όλυμπος καταχωρείται στην συνείδηση του ανθρώπου ως τόπος θεϊκός, και η αυτοδυναμία του στα φυσικά του χαρακτηριστικά εμποτίζεται και ενισχύεται ακόμα περισσότερο από το πνεύμα που φέρει το πολιτιστικό πλαίσιο της αρχαιότητας για να συνθέσει ένα **τοπίο μοναδικό στην φύση και συνάμα εξόχως πολιτιστικό**, μνημείο κληρονομιάς για όλη την ανθρωπότητα.

Στον Όλυμπο συνυπάρχει ο Μύθος με την Ιστορία και τα Αρχαιολογικά Ευρήματα, γεγονός προσθέτει στην περιοχή άλλο ένα στοιχείο μοναδικότητας. Ο Ορφέας είναι ένα πρόσωπο μυθικό, και παράλληλα από την αρχαιολογική ανασκαφή στα Λειβηθρα Λεπτοκαρυάς, την γενέτειρά του, εντοπίζονται ερείπια από την πόλη του. Στην Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου υπάρχει επιγραφή που μας λέει ότι το εξωκκλήσι του Προφήτη Ηλία χτίστηκε πάνω σε ερείπια αρχαίου ναού, ενώ ανάλογα ερείπια έχουν ανεβρεθεί στην κορυφή του Αγίου Αντωνίου.

Άλλωστε, σε ολόκληρη την περιοχή του Ολύμπου υπάρχουν ερείπια αρχαίων ιερών. Στο χωριό Πύθιο της Ελασσόνας έχει αποκαλυφθεί ο ναός του Πυθίου Απόλλωνος, στην «Τούμπα» Καρυάς εντοπίζεται το άντρο των Λειβηθριδών Μουσών, στον «Κούκκο» όπου βρισκόταν η αρχαία Πίμπλεια το αρχαίο θρησκευτικό κέντρο, ο τάφος του Ορφέα που τα λείψανά του συγκέντρωσαν οι Μούσες και τα έθαψαν απέναντι από την ιερή τους κατοικία, ενώ προεξάρχουσα μαρτυρία αποτελεί ο ιερός χώρος του Δίου.

Έτσι τεκμαίρεται ότι στην περιοχή του Ολύμπου η φύση γίνεται μύθος, και ο μύθος γίνεται ιστορία. Μία ιστορία όμως που είναι παρούσα σε όλες τις περιόδους, αλλά και αγκαλιάζει όλη την ευρύτερη περιοχή. Στους προϊστορικούς χρόνους τα κύματα των φυλών που έρχονται από Βορρά «σπάζουν» μπροστά στον όγκο ενός τέτοιου βουνού. Μέσω του Ομήρου, οι Έλληνες τοποθετούν το πάνθεον του δωδεκάθεου στις κορυφές του Ολύμπου, ενώ στην κλασική εποχή λατρεύουν τους θεούς τους, πέραν των άλλων, και στο ιερό Δίον. Ο ίδιος χώρος αποτελεί το

σημαντικότερο θρησκευτικό και ένα από τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Μακεδονίας, ενώ αργότερα, τιμάται με τον ίδιο τρόπο από τους Ρωμαίους κατακτητές, για να πέσει σε λήθαργο κατά τον Μεσαίωνα. Η ιστορία ανεβαίνει και πάλι στον Όλυμπο κατά την τουρκοκρατία. Από θρόνοι των ολύμπιων θεών, οι «χαράδρες» και οι «πτυχές» του Ολύμπου γίνονται αργότερα τα καταφύγια των κλεφτών που δεν ενέχονται την σκλαβιά του Τουρκικού ζυγού, ενώ στα μοναστήρια του διατηρούν την ανεξαρτησία τους. Από εκεί βγήκε ο γνωστός για την ηρωική αντίσταση στην επανάσταση των παραδουνάβιων χωρών, Γεωργάκης Ολύμπιος, αλλά και άλλοι σημαντικοί αρματολοί όπως οι Καραμιχάλης Ζήδρος και Βλαχάβας Νικοτσαράς.

3.2.3. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

Το όρος Όλυμπος έχει ενιαία μορφολογία και αναπαριστά ένα τεκτονικό παράθυρο. Η ιστορία του διαφέρει από αυτήν των άλλων βουνών της Ελλάδας, μολονότι η αρχή τους είναι κοινή και καταγράφεται στον πυθμένα της Τηθύος, της ρηχής θάλασσας που κάλυπτε μεταξύ άλλων και τον ελληνικό χώρο πριν 250 εκατομμύρια χρόνια. Αφού, μέσα από πολύπλοκες γεωλογικές διεργασίες, διαμορφώθηκε ο σχηματισμός του ελλαδικού χώρου, άνοιξε αργότερα στην Ελλάδα «παράθυρο» το οποίο επέτρεψε τους βράχους του Ολύμπου να αναδυθούν μέσα από μία δική του αυτόνομη γεωλογική διεργασία. Η σημερινή μορφή του Ολύμπου διαμορφώθηκε όχι πριν από 10000 χρόνια⁹².

Σκαλισμένος από φυσικές δυνάμεις, ο Όλυμπος με το κυκλικό του σχήμα διακρίνεται από τα γύρω όρη μέσα από βαθιές χαράδρες (Ζηλιάνα στα νότια, Ξερολάκκι στα βορειοδυτικά), μία πεδιάδα στα δυτικά και την πεδιάδα του Δίου – Λιτοχώρου-Λεπτοκαρυάς στα ανατολικά)⁹³.

Έχει πενήντα πέντε κορυφές σε υψόμετρα από 2000 έως 2818.8μ πάνω από την στάθμη της θάλασσας. Στα πετρώματά του, σε υψόμετρα άνω των 2000μ. κυριαρχεί ο δολομίτικος ασβεστόλιθος και ο δολομίτης που χαρακτηρίζουν και το

⁹² Κατερίνα Μπόλη & Μαρία Κατσακίορη, Θεοί και Θνητοί στον Όλυμπο, Αρχαίο Δίον, Πόλη του Δία, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού & Ίδρυμα Ωνάσης, επιμ. Δημήτριος Παντερμαλής, σελ. 75

⁹³ Ο.π.

φυσικό του τοπίο, ενώ στα χαμηλά και μεσαία υψόμετρα απαντώνται μίξεις με άλλους τύπους πετρωμάτων⁹⁴.

Η κυριαρχία του ασβεστολιθικών πετρωμάτων του επηρεάζει αποφασιστικά την μορφολογία του σχηματισμού του, το κλίμα καθώς και τις υδρολογικές του συνθήκες⁹⁵.

Ο Όλυμπος είναι, επίσης, ευρέως γνωστός για το πλήθος των μικροκλιμάτων που εμφανίζονται στην αλληλουχία των κοιλάδων, των χαραδρών και των πλαγιών του. Οι μεγάλες εναλλαγές του κλίματος οφείλονται στα πετρώματα, στις έντονες εναλλαγές του ανάγλυφου του εδάφους, στην διαφοροποίηση του προσανατολισμού που έχουν οι πλαγιές και η σχέση τους με την θάλασσα, καθώς και στην απότομη ανύψωση από τους πρόποδες του βουνού στο υψηλότερό του σημείο⁹⁶.

Εικόνα 11: Άποψη χαραδρας στον Όλυμπο

⁹⁴ Ο.π.

⁹⁵ Ο.π.

⁹⁶ Ο.π., σελ. 78

Στους πρόποδες του βουνού, το κλίμα είναι Μεσογειακό με ήπιους, βροχερούς χειμώνες, και ζεστά, ξηρά καλοκαίρια. Οι βορειοανατολικές περιοχές που βρίσκονται ανάμεσα στο βουνό και στον Θερμαϊκό Κόλπο είναι περισσότερο βροχερές από την νοτιοδυτική ενδοχώρα (Καρυά, Πεδιάδα Καμβουνίων), γεγονός που ενθαρρύνει την πλούσια βλάστηση αυτής της πλευράς. Όσο ανεβαίνουμε σε υψόμετρο, τόσο τα φαινόμενα αυτά παίρνουν πιο έντονα χαρακτηριστικά. Οι χειμώνες ξαφνικά γίνονται πιο δριμείς, οι βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις πιο έντονες, τα καλοκαίρια πιο δροσερά και ξηρά. Για κάθε 200μ. αύξησης του υψόμετρου, αντιστοιχίζεται μείωση ενός βαθμού κελσίου στην θερμοκρασία. Η αλπική ζώνη του Ολύμπου είναι γενικώς ανεμώδης σε καθημερινή βάση, με ανέμους που φθάνουν μέχρι και τα 120 Km/h⁹⁷.

Από την μεσογειακή ζώνη στους πρόποδες του βουνού, έως το αλπικό τοπίο των κορυφών του παρουσιάζονται σταθερά διαφορετικές όψεις του μικροκλίματος. Ορατές και αόρατες διαφορές απαντώνται στην σύνθεση των πετρωμάτων, στα χαρακτηριστικά του εδάφους, και στην γεωμορφολογία, μαζί με αλλαγές στο υψόμετρο, το κλίμα και την θέση των διαφόρων πλαγιών, αντικατοπτρίζονται στην χλωρίδα και την πανίδα και παρουσιάζουν διαφορετικές όψεις από την μία υψομετρική ζώνη στην άλλη, αλλά και από την μία πλευρά του βουνού στην άλλη. Διακρίνονται τέσσερις υψομετρικές ζώνες: Η Μεσογειακή Ζώνη (300– 500μ.), η Ζώνη του Μαύρου Πεύκου (500-1400μ.), η Ζώνη Βοσνιακού Πεύκου (1400-2500μ.) και η Ζώνη της Αλπικής Βλάστησης (2500 και πάνω)⁹⁸.

Οι αρχαίοι Έλληνες που πίστεψαν σε ένα τέτοιο θρησκευτικό πλαίσιο και είχαν στην επικράτειά τους ένα τέτοιο βουνό, τοποθέτησαν την κατοικία των θεών τους εκεί.

Η κατοχύρωση του Ολύμπου ως κατοικίας των Θεών γίνεται στα Έπη του Ομήρου, την Ιλιάδα και την Οδύσσεια, τα πρώτα γραπτά κείμενα της ελληνικής γραμματείας. Η δομή του Πάνθεου του Ολύμπου τελειοποιείται στην «Θεογονία» του Ησιόδου, ενώ αναφορές γίνονται και σε άλλα κείμενα αρχαίων συγγραφέων όπως του Πίνδαρου, του Σοφοκλή, του Αισχύλου, ο Απολλόδωρος, ο Πausanias,

⁹⁷ Ο.π., σελ. 78

⁹⁸ Ο.π.

ενώ αναφορές γίνονται και σε έργα άλλων συγγραφέων όπως αυτά του Πλάτωνα και του Δημοσθένη.

Στον Όλυμπο ο Δίας, ο ύψιστος των θεών, καθήμενος στην υψηλότερη κορυφή του βουνού, διαφεντεύει Θεούς και Ανθρώπους.

Ο Ουρανός, ο Πρωταρχικός θεός, εκθρονίστηκε από τον υιό του, Κρόνο, ο οποίος είχε μία κακή συνήθεια να καταπίνει τα παιδιά του γιατί είχε πληροφόρηση ότι ένα από αυτά θα του έπαιρνε την εξουσία. Η Ρέα, σύζυγος του Κρόνου, που ήξερε αυτήν του την συνήθεια, ανέλαβε δράση ώστε να σώσει το τελευταίο τους παιδί, τον Δία. Έτσι, πριν γεννηθεί, ζήτησε από την Γαία να καταστρώσει σχέδιο. Αυτήν έκρυψε τον Δία στην γη και αντί αυτού έδωσε μία πέτρα στον Κρόνο, νομίζοντας ότι καταπίνει το παιδί. Έτσι ο Δίας διασώθηκε και, αργότερα, ζήτησε από τον Πατέρα του, Κρόνο, να βγάλει από μέσα του και τα άλλα αδέρφια του, τους Τιτάνες. Όταν αυτό έγινε επακολούθησε η γνωστή από την μυθολογία Τιτανομαχία για την επικράτηση των δυνάμεων του κόσμου από όπου και επικράτησε ο Δίας. Πλέον κυρίαρχος του κόσμου, πατέρας Θεών και Ανθρώπων, θεός του ουρανού, του κεραυνού, της βροντής, του νόμου της τάξης και της δικαιοσύνης⁹⁹.

Η αφήγηση της Τιτανομαχίας, παρά τον μυθολογικό της χαρακτήρα, έχει και θέση παραβολής αν αντιστοιχηθεί με τις γεωλογικές διεργασίες που οδήγησαν από την θάλασσα στην ανάδυση του βουνού, και κατόπιν στην επικράτηση της τάξης του σημερινού κόσμου. Ο Όλυμπος είναι το κέντρο αναφοράς στα ομηρικά Έπη (8^{ος} αι. π.Χ.), αλλά από την μετάβαση από τον Λόγο στον Μύθο που συντελέστηκε αργότερα και οδήγησε στα γνωστά επιτεύγματα του ελληνικού πολιτισμού, στο επίκεντρο βρίσκεται η προσπάθεια για λογική – επιστημονική εξήγηση των πραγμάτων, πρώτα της φύσης και ύστερα του ανθρώπου. Ωστόσο, ο σεβασμός προς τους θεούς παραμένει¹⁰⁰ και συνεχίζουν να αποδίδονται τιμές και θυσίες προς αυτούς.

⁹⁹ Ησίοδος, Άπαντα, Εκδ. Κάκτος, Μετ. Σωκράτης Σκαρτσής, Αθήνα, 1993

¹⁰⁰ Αποδεικνύεται από την Κατηγορία εναντίον του Σωκράτη ότι «εισάγει καινά δαιμόνια...», ενώ κατά άλλους η κατηγορία εναντίον του Σωκράτη είναι το κύκνειο άσμα – η αύξηση της αυστηρότητας για την πίστη τα θεία αφού είναι μία εποχή που αυτήν σταδιακά εκτοπίζεται από τον Λόγο.

Κατά την κλασική, την ελληνιστική και την Ρωμαϊκή εποχή, ο Όλυμπος παραμένει η κατοικία των θεών και συνεχίζει την δική του φυσική πορεία, αλλά η ιστορία και η δραστηριότητα του ανθρώπου σχετικά με τον Όλυμπο επικεντρώνεται στα πόδια του και περιστρέφεται γύρω από τον χώρο του Δίου, ιερός χώρος λατρείας του Δία. Έτσι, η ιστορία του Ολύμπου κατά αυτήν την περίοδο ταυτίζεται με την ιστορία του Δίου.

Ιερό κέντρο θυσίας του Ολυμπίου Διός και των Μουσών, το Δίον εμφανίζεται στην ιστορία τον 5^ο αι. π.Χ. μέσα από τον Θουκυδίδη και τον Διόδωρο, κάτι που επιβεβαιώνεται και από τα πρώτα τεκμήρια των ανασκαφών. Υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα θρησκευτικά και πολιτιστικά κέντρα της Μακεδονίας, με την αναβίωση των τελετουργιών από τον Βασιλιά της Μακεδονίας, Αρχέλαο (416-399 π.Χ.), ενώ εκεί αφιέρωσε ο Αλέξανδρος τους πρώτους άθλους του στις μάχες στην Ανατολή.

Εικόνα 12: Άποψη του Αρχαιολογικού χώρου του Δίου

Στο ιερό του Ολυμπίου Διός τοποθετήθηκαν εικοσιπέντε μπρούτζινα αγάλματα ιππέων, συντρόφων του Αλεξάνδρου που έπεσαν στην μάχη με τους Πέρσες στον Γρανικό το 334 π.Χ., τα οποία αργότερα, το 148 π.Χ., όταν ο Ρωμαίος Πραίτορας πέτυχε μία αποφασιστική νίκη εναντίον των Μακεδόνων, τα αγάλματα αυτά

μεταφέρθηκαν και τοποθετήθηκαν στην Ρώμη μπροστά από τον ναό του Δία και της Ήρας, ως ένα σύμβολο Νίκης¹⁰¹.

Η μάχη της Πύδνας το 167 π.Χ. που είχε σαν αποτέλεσμα την διάλυση του Βασιλείου της Μακεδονίας υπήρξε ορόσημο για την ιστορία της Μακεδονίας συνολικά. Με το τέλος της ελληνιστικής περιόδου, το 30 π.Χ., ο Οκταβιανός προχώρησε σε αναδιοργάνωση των επαρχιών της ανατολής. Ένα από τα μέτρα του ήταν η ίδρυση αυτοδιοικούμενων αποικιών από ρωμαίους πολίτες σε σημαντικά αστικά κέντρα και σε τοποθεσίες με σημαντική συμβολική αξία. Ένα από αυτά ήταν και το Δίον¹⁰², το πιο σημαντικό θρησκευτικό κέντρο της Μακεδονίας. Αυτή ήταν μία νέα περίοδος ακμής για το Δίον που κορυφώθηκε μεταξύ του δεύτερου μισού του 3^{ου} μ.Χ. αι., την περίοδο των φιλελληνών αυτοκρατόρων¹⁰³.

Και παρά το γεγονός ότι οι αποικίες της Ρώμης ήταν κατά κανόνα μικρογραφίες της ίδιας σε όλα τα επίπεδα, η έλευση των Ιταλών στην Ελλάδα και εν προκειμένω στην Μακεδονία σημαδεύτηκε από την έντονη αλληλεπίδραση και «διάλογο» μεταξύ των τοπικών πληθυσμών και των παραδόσεών τους με τους νεοφερμένους πληθυσμούς και των δικών τους θεσμών. Αυτό παρήγαγε από μόνο του μία νέα κουλτούρα και ένα νέο κοινωνικό προφίλ¹⁰⁴.

Έπειτα, ακολούθησε μία περίοδος παρακμής για το Δίον εξαιτίας των επιδρομών των Οστρογόθων στην Μακεδονία, οπότε και τα τείχη της πόλης επισκευάστηκαν ώστε να αντέχουν στις πιέσεις αυτές. Μεταγενέστερα του 4^{ου} αι. μ.Χ. υπήρξε μία μικρής διάρκειας αναζωπύρωση, όταν στο κέντρο της συρρικνούμενης πόλης χτίστηκε μία Χριστιανική Βασιλική κατά μήκος του δρόμου που οδηγεί στο βουνό του Ολύμπου¹⁰⁵.

Κατά τον Μεσαίωνα, το Δίον εγκαταλείφθηκε και ξεχάστηκε.

¹⁰¹ Παντερμαλής Δημήτριος, Θεοί και Θνητοί στον Όλυμπο, Αρχαίο Δίον, Πόλη του Δία, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού & Ίδρυμα Ωνάσης, επιμ. Δημήτριος Παντερμαλής, σελ. 19

¹⁰² Επίσης, η Κόρινθος, η Κνωσός και η Βασιλική Πρωτεύουσα, η Πέλλα, ο.π., σελ. 49

¹⁰³ Ο.π., σελ. 19 & 49

¹⁰⁴ Χανιώτης Άγγελος, Θεοί και Θνητοί στον Όλυμπο, Αρχαίο Δίον, Πόλη του Δία, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού & Ίδρυμα Ωνάσης, επιμ. Δημήτριος Παντερμαλής, σελ. 49

¹⁰⁵ Ο.π., σελ. 19

Από την πρώτη ημέρα υποταγής της Πιερίας στους Τούρκους, άρχισαν να αναπτύσσονται οι πρώτες εστίες κλεφτών που με στην συνέχεια έγιναν αρματολίκια. Όπως και σε άλλα βουνά της Ελλάδας έτσι και ο Όλυμπος έγινε κρησφύγετο και εξελίχθηκε σε πυρήνα αντίστασης του ελληνικού λαού εναντίον του κατακτητή, κρατώντας παράλληλα άσβεστη την φλόγα της λευτεριάς με προεξάρχουσα φυσιογνωμία τον Γεωργάκη Ολύμπιο, που συνδέθηκε με την φιλική εταιρία και αποτέλεσε έναν από τους βασικούς συντελεστές της προετοιμασίας της επανάστασης του 1821. Εκεί, κατά το έτος 1489, δημιουργήθηκε το δεύτερο αρματολίκι της Ελλάδας υπό τον Καρά Μιχάλη, ενώ το μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου στο φαράγγι του Ενιπέα οι κλέφτες βρίσκουν καταφύγιο. Το 1700, έδρα του αρματολικίου αποτελεί το γειτονικό Λιβάδι Ολύμπου και πρώτος αρματολός αναγνωρισμένος από τον κατακτητή, ο Πάνος Ζήδρος¹⁰⁶.

Χαρακτηριστικό τραγούδι κλεφτών κατά την τουρκοκρατία το¹⁰⁷:

Εγώ είναι ο Γέρο Όλυμπος / Στον κόσμο ξακουσμένος

Πω χω σαρανταδύο κορφές / Κι εξήντα δύο βρυσούλες

Κάθε κορφή και φλάμπουρο / Κάθε κλαδί και κλέφτης

Οι κλέφτες απέδιδαν πάντα θαυμαστές ιδιότητες στον Όλυμπο, στον καθρό του αέρα, στα χιόνια και στις πηγές που ανάβλυζαν από εκεί. Στα τραγούδια τους ήταν ο παράδεισος όπου κατέφευγαν για να αναρρώσουν από τις πληγές τους, να ξεκουραστούν και να ανακτήσουν τις δυνάμεις τους για να συνεχίσουν τον αγώνα¹⁰⁸.

Σημαντικότερη Μονή στην περιοχή του Ολύμπου είναι η Μονή του Οσίου Διονυσίου του Ολύμπου. Ιδρύθηκε από τον διδάσκαλο και μετέπειτα μοναχό Διονύσιο, το 1530, σε υψόμετρο 850μ., στην αρχή ως μονή της Αγίας Τριάδας, και περί το 1700 όποτε και έγιναν νέες προσθήκες στις κτηριακές της εγκαταστάσεις, μετονομάστηκε στην σημερινή της ονομασία, την οποία πήρε από το όνομα του

¹⁰⁶ Ράπτης Γεώργιος Α., Σταγόνες ιστορίας της Πιερίας και τα Μοναστήρια της, Κατερίνη, 2018, σελ. 35-36

¹⁰⁷ Κουρουζίδης Σάκης, Όλυμπος. Κείμενα και Εικόνες δύο αιώνων, Πιερική Αναπτυξιακή Α.Ε., 2001, σελ. 298

¹⁰⁸ Ο.π., σελ. 88

Ιδρυτή της. Το 1828 πυρπολήθηκε από τους Τούρκους, κατηγορώντας τους ότι έδιναν άσυλο στους Κλέφτες.¹⁰⁹ Το 1720-1750 η μονή καταστράφηκε ολοσχερώς από πυρκαγιά, επανακατασκευάστηκε σε μεταγενέστερο χρόνο, για να συμβεί πάλι το ίδιο κατά το 1943 από τα γερμανικά στρατεύματα.

Το 1806 ο Βρετανός αξιωματούχος του στρατού William Martin Leake (1777-1860) ανακάλυψε και ταυτοποίησε ερείπια του Δίου ανάμεσα στην πυκνή βλάστηση και στα τρεχούμενα νερά της Μαλαθριάς (σημερινό χωριό του Δίου). Το 1855 ο αρχαιολόγος Leon Heuzey (1731-1822) επισκέφτηκε το Δίον, χαρτογράφησε τον περιμετρικό τοίχο της πόλης, ταυτοποίησε κάποιους πύργους και κατέγραψε έναν αριθμό επιγραφών. Μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τους Οθωμανούς το 1912, το ενδιαφέρον για το Δίον αναζωπυρώθηκε. Ο αρχαιολόγος Γ. Π. Οικονόμος συνέλλεξε και δημοσίευσε όλες τις επιγραφές που βρέθηκαν γύρω από το Δίον¹¹⁰.

Εικόνα 13: Η Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο

Το 1928 το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης υπό την διεύθυνση του Γεώργιου Σωτηριάδη επίσημα ξεκινάει ανασκαφές για την αποκάλυψη του αρχαίου Δίου. Το 1962 τοπογραφική αποτύπωση της συνολικής περιοχής αποκάλυψε ένα μεγάλο μέρος των τειχών της παλαιάς πόλης, ενώ αποκαλύφθηκε

¹⁰⁹ Κουρουζίδης Σάκης, Όλυμπος. Κείμενα και Εικόνες δύο αιώνων, Πιερική Αναπτυξιακή Α.Ε., 2001, σελ. 86

¹¹⁰ Ο.π. σελ. 19

και ένα δεύτερο θέατρο της Ρωμαϊκής Εποχής στα νοτιοανατολικά του ελληνιστικού θεάτρου¹¹¹.

Το 1973, την διεύθυνση της ανασκαφής ανέλαβε ο καθηγητής Δημήτριος Παντερμαλής. Κύριο αντικείμενο της έρευνάς του ήταν η εξερεύνηση δύο κτηρίων με βάσεις και τα οποία ήταν ορατά έξω από τους νότιους τείχους της πόλης. Από την έρευνα συνάγεται ότι οι δύο ναοί ήταν αφιερωμένοι στην θεά Δήμητρα και την κόρη της, Περσεφόνη¹¹².

Στην συνέχεια ο Μπακαλάκης ταυτοποίησε και αποκάλυψε ένα εντυπωσιακό θέατρο παρακείμενο στο ιερό του Ολυπίου Διός, ενώ ένας λοφίσκος χωμάτων έκρυβε από κάτω τον χώρο όπου διεξάγονταν οι ολυμπιακοί αγώνες του Δίου¹¹³.

Το 1938, με βασιλικό διάταγμα καθορίζεται αυτό του Ολύμπου ως το πρώτο Εθνικό Πάρκο στην Ελλάδα, στην βάση του νόμου του 1937 που έθεσε την βάση για τον καθορισμό των εθνικών πάρκων και το πλαίσιο προστασίας της φύσης στην χώρα. Το 1976 το όρος Όλυμπος εντάσσεται στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικού Αποθέματος από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ενώ το 1981 η UNESCO εντάσσει τον Όλυμπο στο πρόγραμμα Man and Biosphere (Άνθρωπος και Βιόσφαιρα) στην λίστα Παγκόσμιου Αποθέματος Βιόσφαιρας, και το 2006 καθορίζεται προστατευόμενη περιοχή στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Natura 2000¹¹⁴. Το σύνολο σχεδόν του ορεινού όγκου χαρακτηρίζεται ιστορικός τόπος, ενώ παράλληλα υφίσταται πλήθος άλλων επικαλύψεων προστασίας, όπως αναφέρεται παρακάτω.

3.3. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΝΤΑΞΗΣ

3.3.1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΥΠΟ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ

Κριτήριο (vi):

¹¹¹ Κουρουζίδης Σάκης, Όλυμπος. Κείμενα και Εικόνες δύο αιώνων, Πιερική Αναπτυξιακή Α.Ε., 2001, σελ. 19

¹¹² Ο.π.

¹¹³ Ο.π.

¹¹⁴ Ο.π., σελ. 75

Ο Όλυμπος συνδέεται άμεσα με την αρχαία ελληνική μυθολογία καθώς, όπως ειπώθηκε, οι αρχαίοι Έλληνες επέλεξαν αυτό το βουνό για την κατοικία του αρχαιοελληνικού Πάνθεου. Η διάδοση της μυθολογίας αυτής, και μαζί του Ολύμπου ως φυσικού χώρου και συμβόλου της, ακολούθησε την διάδοση του ελληνικού πολιτισμού όπως αυτός μέσα από την ρωμαϊκή εποχή και κατόπιν την αναγέννηση συνέβαλλε καθοριστικά στην διαμόρφωση του σύγχρονου ευρωπαϊκού και δυτικού, εν γένει, πολιτισμού. Η ιδέα του Όλυμπου ως κατοικίας των Θεών εισάγεται και κατοχυρώνεται στα Έπη του Ομήρου, Ιλιάδα και Οδύσσεια, ενώ τελειοποιείται ως δομή στην «Θεογονία» του Ησιόδου. Αμφότερα, μνημεία του λόγου και της ποίησης, τα έργα του Ομήρου διαβάζονται και διδάσκονται σε πάμπολλα σχολεία και πανεπιστήμια του κόσμου, ενώ εξέχουσα αξία έχει το ίδιο το περιεχόμενό τους, καθώς *συνυφαίνουν τα γεγονότα στους ιστούς μίας γενικής θεώρησης του φυσικού, ανθρώπινου και θεϊκού κόσμου*¹¹⁵. Αν οι Μυκήνες, η Τροία, η Ιθάκη κ.α. αποτελούν φυσικούς χώρους - σύμβολα της ανθρώπινης δράσης, τότε ο Όλυμπος αποτελεί τον φυσικό χώρο – σύμβολο των θεϊκών αποφάσεων που καθορίζουν το γίνεσθαι φύσης, θεών και ανθρώπων. Σύμβολο όπως είναι στα ομηρικά έπη, ο Όλυμπος εμπεριέχει όλο το πνεύμα του κόσμου που έπλασε ο Όμηρος, μαζί με τους συνειρμούς του για την κοινωνία, την οικονομία, την στρατιωτική και στρατηγική τέχνη, την πολιτική, και τις αξίες που προβάλλει. *Το Έπος κρύβει μέσα του έναν στοχασμό θεμελιακά πολιτικό*¹¹⁶.. *προσπαθεί να προβάλλει την θετική πλευρά της φυσικής κοινωνικότητας του ανθρώπου, για να καταλάβουμε έτσι ότι η πρόοδος του πολιτισμού είναι το αγαθό της ειρηνικής συνεργασίας των λαών*¹¹⁷. Η αντιπαραβολή των κοινωνιών και των διοικητικών τους συστημάτων, τόσο στην Ιλιάδα, όσο και στην Οδύσσεια μέσα από την περιγραφή της περιπέτειας του Οδυσσέα, αναδεικνύει την αντιπαράθεση μίας άγριας ζωής με τον πολιτισμό, τον πόλεμο με την ειρήνη, την αδικία με την δικαιοσύνη, την ανισότητα με την ισότητα κ.ο.κ. Όταν το νησί των Φαιάκων αντιπαραβάλλεται με αυτό των κυκλώπων αναδεικνύεται ως μία πολιτεία ιδανική, ειρήνης ισότητας και δικαιοσύνης.

¹¹⁵ Βλάχος Γεώργιος Κ., Πολιτικές Κοινωνίας στον Όμηρο, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα, 1985, Μετάφραση: Μάχη Παϊζη – Αποστολοπούλου & Δημήτρης Γ. Αποστολόπουλος, σελ.31

¹¹⁶ Βλάχος Γεώργιος Κ., Πολιτικές Κοινωνίας στον Όμηρο, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα, 1985, Μετάφραση: Μάχη Παϊζη – Αποστολοπούλου & Δημήτρης Γ. Αποστολόπουλος, σελ.26

¹¹⁷ Ο.π., σελ. 39

*«Δεν τους τραβούν τους Φαίακες τα άρματα – δοξάρια, σαϊτολόγοι -,
Μον' τα κουπιά των πλοίων και τα' άρμπουρα, τα ζυγιαστά καράβια,
Με τούτα τα' αφρισμένα κύματα, χαρά γεμάτοι, σκίζουν,
Άκουσε ζένε την ορμήνια μου»,*

λέει η Ναυσικά στον Οδυσσέα για να του εξηγήσει ότι στο νησί τους δεν ασχολούνται με τον πόλεμο και με τις ξένες υποθέσεις – παρά το γεγονός ότι ασκούν το εμπόριο - αλλά μόνο με την πρόοδό τους¹¹⁸, *εκφράζοντας με τον τρόπο αυτό ένα ιδανικό αντιμπεριαλιστικό και αντιμιλιταριστικό, προσκολλημένο μια για πάντα στην ειρήνη και στην ευτυχία¹¹⁹, σκιαγραφώντας με ποιητική και δραματική μορφή μία φιλοσοφία ή προ-φιλοσοφία πολιτική¹²⁰.*

Αν ο Όλυμπος είναι ένας φυσικός χώρος αναφοράς του Ομήρου και κέντρο των αποφάσεων για τα τεκταινόμενα όλου του κόσμου, τότε είναι και σύμβολο του κόσμου αυτού, με τις αδυναμίες του αλλά και τις προοπτικές του. Κι αν ρόλος της UNESCO είναι η προώθηση της ειρήνης σε στέρεες βάσεις, καθώς και όλων των πανανθρώπινων αξιών που έχουν υιοθετήσει όλες οι σύγχρονες κοινωνίες, τότε ο Όλυμπος μέσα από τα Έπη του Ομήρου φαντάζει ως το διαχρονικό σύμβολο ενός πολιτισμού που εισάγεται τότε, ζει και καθορίζει τον κόσμο – με διαφορετικούς τρόπους σε κάθε εποχή - για τρεις χιλιάδες χρόνια.

Κριτήριο (viii):

Από γεωλογικής άποψης, ο Όλυμπος αναπαριστά ένα τεκτονικό παράθυρο με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ως αποτέλεσμα των ερευνών του Godfriaux το 1968, επιβεβαιώνεται η επώθηση των Ελληνικών ζωνών από τα Ανατολικά προς τα Δυτικά, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί μία γεωλογική μοναδικότητα εντός του Ελλαδικού χώρου. Διαπιστώθηκε ότι η υψηλή περιοχή του Ολύμπου καταλαμβάνεται από μία ανθρακική ιζηματογέννεση (σειρά) ηλικίας Τριαδικού –

¹¹⁸ Ο.π., σελ.44

¹¹⁹ Ο.π.

¹²⁰ Ο.π.

Ηωκαίνου, η οποία περιβάλλεται από το κρυσταλλοσχιστώδες και τα Τριαδικά μάρμαρα της Πελαγονικής Ζώνης¹²¹.

Κριτήριο (ix):

Τα αρχαία δάση οξιάς στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός προστατευόμενου δάσους με οικολογικές και βιολογικές διαδικασίες οι οποίες είναι άμεσα συνυφασμένες με την εξέλιξη των λοιπών δασών οξιάς στην ευρύτερη περιοχή και στην Ευρώπη, δοθέντος ότι τα δάση αυτά υπήρξαν καταφύγιο για την βιοποικιλότητα κατά την Εποχή των Παγετώνων, κομίζοντας μία πλούσια βιοποικιλότητα. Δεν είναι τυχαίο ότι το όρος Όλυμπος υπήρξε ο πρώτος εθνικός δρυμός της Ελλάδας και τέθηκε σε κατάσταση αυστηρής προστασίας, ενώ το 1981 εντάχθηκε στο πρόγραμμα MAB της UNESCO¹²².

Κριτήριο (x):

Ο Όλυμπος χαρακτηρίζεται από την μεγάλη βιοποικιλότητά του, ειδικά δε αν αναφερθούμε στα άνω των είκοσι ενδημικών ειδών χλωρίδας που απαντώνται στην περιοχή του, πολλά από τα οποία τα συναντάμε σε ημι-αλπικά και αλπικά υψόμετρα¹²³.

¹²¹ Δ/ση Τεχνικών Έργων, Π.Ε. Περίας, Π. Κεντρικής Μακεδονίας, Εκπόνηση Ειδικού Σχεδίου Διαχείρισης της Περιοχής Εθνικού Δρυμού Ολύμπου για την Πενταετία 2013-2017, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 68

¹²² Από το έντυπο υποβολής υποψηφιότητας του Ολύμπου στην Tentative List

¹²³ Ο.π.

Εικόνα 14: Οροπέδιο των Μουσών, το Αγριοκάτσικο του Ολύμπου και πίσω ο Θρόνος του Διός

3.3.2. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Τα επίπεδα προστασίας που υπάρχουν σε ό,τι αφορά το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον του Ολύμπου έχουν διασφαλίσει την «ολότητα» και το «άθικτο» της ιδιότητας σε ό,τι αφορά τα φυσικά χαρακτηριστικά. Επίκεντρο της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί η «άυλη» τοποθέτηση εκεί των Θεών της αρχαίας ελληνικής θρησκείας, η οποία είναι ανεξάντλητη. Το γεγονός αυτό καθιστά τον κατ' εξοχήν Όλυμπο, αυτόν που ορίζεται από τον διακριτό γεωλογικό του όγκο, ακέραιο ως προς ιδιότητες παγκόσμιας κληρονομιάς που φέρει.

3.3.3. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Όπως έχει εκτενώς διατυπωθεί, το πολιτιστικό πλαίσιο του Ολύμπου κατοχυρώνεται στα Έπη του Ομήρου, διασαφηνίζεται και αποκρυσταλλώνεται η δομή της θρησκείας στην Θεογονία του Ησιόδου, ενώ πάμπολλες αναφορές βρίσκουμε σε πληθώρα κειμένων της αρχαίας ελληνικής και άλλης γραμματείας. Τα παραπάνω κείμενα αποτελούν και τα τεκμήρια ύπαρξης της ιδιότητας και θεματοφύλακες της αλήθειας και της αξιοπιστίας αυτής, ενώ στα παραπάνω συνηγορεί και πληθώρα αρχαιολογικών ευρημάτων που έχουν ανευρεθεί στην περιοχή, καθώς και ιστορικών πηγών που τα επιβεβαιώνουν. Όπως και στην ακεραιότητα, η ύπαρξη υψηλού επιπέδου προστασίας στον διακριτό όγκο του βουνού από πολύ νωρίς έχουν διασφαλίσει την ύπαρξη της αυθεντικότητας στα φυσικά του χαρακτηριστικά, ενώ συνεχείς προσπάθειες των οικείων κρατικών υπηρεσιών ενισχύουν ακόμα περισσότερο το δεδομένο αυτό.

3.3.4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Συγκριτικά με παρόμοιες περιπτώσεις στην Ελλάδα, ο Όλυμπος διαφέρει από το Εθνικό Πάρκο της Δαδιάς καθώς το χαρακτηριστικό στοιχείο της δεύτερης είναι βιοποικιλότητα των πτηνών, προεξάρχοντας των αρπακτικών. Παρόμοια, το Εθνικό Πάρκο της Σαμαριάς (Λευκά Όρη – Κρήτη) χαρακτηρίζεται από όμορφα τοπία και πληθώρα ενδημικών φυτών, όπως και ο Όλυμπος, αλλά υπάρχει διαφοροποίηση ως προς την γεωμορφολογία του εδάφους. Επίσης, πολλά διαφορετικά είδη φυτών υπάρχουν σε αμφότερες τις περιπτώσεις.

Από τα μνημεία που έχουν συμπεριληφθεί στον κατάλογο της UNESCO της Ελλάδας, τα δύο μόνο αφορούν στην περίπτωση «μικτής» -φυσικής και πολιτιστικής- κληρονομιάς. Αυτά είναι το Άγιο Όρος και τα Μετέωρα. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, έχουμε ένα ιδιαίτερο γεωλογικό και φυσικό τοπίο, αντίστοιχα, ενώ ο πολιτιστικός χαρακτήρας ενυπάρχει στις εκκλησίες και τις μονές μέσα στις οποίες ασκείται και η δραστηριότητα του ανθρώπου. Και στις δύο περιπτώσεις ο πολιτισμός είναι άυλος μεν, εκφράζεται άμεσα δε μέσα από τα ιερά αυτά κτήρια, αναπτύχθηκε σε ένα συγκεκριμένο ιστορικό πλαίσιο, για έναν συγκεκριμένο λόγο και συνέχισε ως τέτοιο. Τα στοιχεία αυτά καθιστούν σαφέστερο τον χαρακτήρα των εν λόγω μνημείων. Σε αντιδιαστολή με τον

Όλυμπο, η νεότητα αυτών των περιπτώσεων είναι καθοριστική για την έκφραση των ιδιοτήτων του πολιτισμού καθώς, αφενός μεν πρόκειται για μία θρησκεία που υφίσταται και σήμερα, αφετέρου δε γιατί τα στοιχεία του πολιτισμού διατηρούνται σε καλή κατάσταση.

Η περίπτωση του Ολύμπου παρουσιάζει κάποια δυσκολία στην έκφραση του πολιτιστικού του πλαισίου λόγω της άυλης διάστασής του, καθώς και της χρονικής απόστασης που χωρίζει το σήμερα από το τότε, με αποτέλεσμα να έχουν σβήσει σχετικά τεκμήρια, αλλά και την απουσία ανθρώπινης δραστηριότητας εντός του φυσικού χώρου της ιδιότητας (κατ' εξοχήν Όλυμπος) λόγω της φύσης της θρησκείας. Εκεί κατοικούσαν οι θεοί. Εκείνο που καθιστά τον Όλυμπο μοναδικό, είναι ότι το φυσικό περιβάλλον συνδυάζεται με έναν καθοριστικό τρόπο με τον πολιτισμό – μυθολογία, την ιστορία και τα αρχαιολογικά ευρήματα¹²⁴.

3.4. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΙΟΤΗΤΑ

3.4.1. ΠΙΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ανθρωπογενής δράση στο βουνό, όπως βόσκηση και υλοτομία, που υπήρχε κατά το παρελθόν έχει σταματήσει ή περιοριστεί σημαντικά λόγω των αυστηρών μέτρων προστασίας που έχουν επιβληθεί. Ωστόσο, η ανθρώπινη δραστηριότητα στην περιοχή έχει διαφοροποιηθεί, και μπορεί να προκαλέσουν βλάβη στην υπό ένταξη ιδιότητα είναι:

- ✓ Πυρκαγιές. Οι πυρκαγιές προέρχονται από φυσικά αίτια όπως προαναφέρθηκε, προέρχονται ωστόσο και από ανθρωπογενείς δράσεις. Τέτοιες είναι η κατακόρυφη αύξηση της επισκεψιμότητας στον Όλυμπο οπότε και η πιθανότητα πρόκλησης πυρκαγιάς από αμέλεια, η ύπαρξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων περιμετρικά του βουνού, η μεγάλη συσσώρευση βιομάζας εξαιτίας της απαγόρευσης υλοτομίας, όπως επίσης και το χαρακτηριστικό Πεδίο Βολής Αρμάτων στις υπώρειες του Ολύμπου. Την επικινδυνότητα ενισχύει η έλλειψη σε υποδομές (π.χ. δασικούς δρόμους) όπως και σε στελεχειακό δυναμικό των υπηρεσιών προστασίας.

¹²⁴ Από το έντυπο υποβολής υποψηφιότητας του Ολύμπου στην Tentative List

- ✓ Τουρισμός. Οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό και ειδικότερα ο ανεξέλεγκτος τρόπος με τον οποίο ασκείται συνιστά βασικό εν δυνάμει παράγοντα υποβάθμισης ή και απειλής της υπό ένταξη ιδιότητας, με τρόπο όχι που να βλάπτει τόσο τα φυσικά χαρακτηριστικά της, όσο με έναν διαρκή και επίμονο τρόπο απομείωσης των ποιοτικών χαρακτηριστικών του βουνού.
- ✓ Κτηνοτροφία. Η δραστηριότητα της κτηνοτροφίας έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια λόγω της ανάπτυξης άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο, ιδιαίτερα στην δυτική πλευρά του βουνού (Ελασσόνα) η κτηνοτροφία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα παραγωγικά κεφάλαια της παραγωγής, με αποτέλεσμα η υπέρμετρη και ανεξέλεγκτη βόσκηση σε ευαίσθητες περιοχές της ιδιότητας να συνιστούν απειλή.
- ✓ Λαθροϋλοτομίες. Η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης πολλών νοικοκυριών τα τελευταία χρόνια έχει σαν συνέπεια πολλοί να στρέφονται στην λαθροϋλοτομία προκειμένου να καλύψουν βασικές ανάγκες θέρμανσης και ενέργειας, εν γένει.
- ✓ Λαθροθηρία. Το φαινόμενο αυτό είναι υπαρκτό και έρχεται ως αποτέλεσμα της έλλειψης συνείδησης μερίδας τοπικών κυρίως κυνηγών. Το χειρότερο δε είναι ότι τελευταία παρατηρούνται έντονα κρούσματα θήρας ειδών χαρακτηριστικών την υπό ένταξη ιδιότητας, όπως του αγριόγιδου. Η φύλαξη και η ενημέρωση με σκοπό την καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης αποτελούν βασικούς παράγοντες μετριασμού του φαινομένου αυτού.
- ✓ Έργα Υποδομής. Τα έργα υποδομής αποτελούν την πιο ορατή παρέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον. Παρά το γεγονός ότι όλα τα έργα που εκτελούνται εντός της περιοχής μελέτης εγκρίνονται από το αρμόδιο γραφείο της οικίας Δασικής Υπηρεσίας, και δια γυμνού οφθαλμού παρατηρούνται παρεμβάσεις (π. οδός προς Λεπτοκαρυάς – Καρυάς) που έχουν επέμβαση στο περιβάλλον μεγαλύτερη του δόκιμου.
- ✓ Λοιπές απειλές. Ως λοιπές απειλές για την ιδιότητα στην περιοχή του Ολύμπου πρέπει να αναφερθούν το πεδίο Βολής Αρμάτων που υπάρχει στις υπώρειες του Ολύμπου (περιοχή πάνω από τα Δίο) και πέρα από την άμεση απειλή πυρκαγιάς, δεν συνάδει με ένα τοπίο πολιτισμού και φυσικού

κάλλους που διεκδικεί Παγκόσμιας Μοναδικότητα και Αξία. Μία ακόμα απειλή αποτελεί η περιοχή διαχείρισης απορριμμάτων και η περιβαλλοντική και αισθητική υποβάθμιση που προκαλεί. Η διαδικασία σταδιακής απομάκρυνσής της προβλέπεται και από το πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

3.4.2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΙΕΣΕΙΣ

Οι κύριοι φυσικοί παράγοντες που δύναται να επιδράσουν αρνητικά στην εξέλιξη της προστατευόμενης περιοχής είναι:

- ✓ Η αποσθρωτική δράση του κλίματος πάνω στο συγκεκριμένο γεωλογικό υπόβαθρο. Οι μεγάλες ημερήσιες μεταβολές της θερμοκρασίας, κυρίως στις υψηλότερες περιοχές, προκαλούν αποσάθρωση και θρυμματισμό του ρωγματοποιημένου ασβεστολίθου, με συνέπεια να υποβαθμίζεται το έδαφος συνολικά. Ωστόσο, πρόκειται για έναν φυσικό παράγοντα που δεν μπορεί να υπολογιστεί και να ελεγχθεί.
- ✓ Η διαβρωτική δράση των απορροϊκών νερών που προέρχεται από τις έντονες κλίσεις που επικρατούν σε όλη την έκταση του βουνού που σε συνδυασμό με τις έντονες βροχοπτώσεις συμβάλλουν στην μεγέθυνση του φαινομένου αυτού. Πρόκειται για έναν παράγοντα που μπορεί να περιοριστεί με κατάλληλα μέτρα και έργα προστασίας.
- ✓ Πυρκαγιές που προέρχονται από κεραυνούς, κυρίως στα πευκοδάση, που σε συνδυασμό με την απαγόρευση της υλοτομίας επιτρέπουν την ταχεία εξάπλωση των πυρκαγιών αυτών. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσα στο συνολικό πλαίσιο αντιπυρικής προστασίας.
- ✓ Ασθένειες που μπορεί να προκαλέσουν μείωση του αριθμού των ειδών και κατά συνέπεια στην υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και της ίδιας της υπό ένταξη ιδιότητας, φαίνεται ότι δεν αποτελεί κίνδυνο για την οικολογία του βουνού.
- ✓ Οι Χιονολισθήσεις – Έρποντα χιόνια στο βουνό του Ολύμπου είναι ένα φαινόμενο διαχρονικό λόγω του έντονου αναγλύφου του εδάφους και των τις περιοχές χαμηλής βλάστησης στις θέσεις μεγάλων υψομέτρων που συγκεντρώνουν αλλά δεν μπορούν να συγκρατήσουν τις μάζες χιονιού. Το

φαινόμενο αυτό είναι μικρής έκτασης και δεν προκαλεί ιδιαίτερα προβλήματα στην προς ένταξη ιδιότητα.

3.5. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

3.5.1. ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Εντός της περιοχής που προτείνεται για ένταξη στην Λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO απαντώνται ως επί το πλείστον δημόσια δάση και δασικές εκτάσεις, ενώ σε μικρότερο βαθμό δασικές εκτάσεις που ανήκουν σε Μοναστήρια και σε ιδιώτες, κυρίως στις υπώρειες του βουνού. Ειδική μνεία αξίζει να γίνει στο τμήμα που απαλλοτριώθηκε υπέρ του Υπουργείου Άμυνας και λειτουργεί ως πεδίο βολής και χώρος στρατιωτικών ασκήσεων, καθώς και στο συνιδιόκτητο δάσος του Ψ.Ν.Π.Ο. (Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Πέτρας Ολύμπου).

Εντός της περιοχής που προτείνεται για Περιφερειακής Ζώνης, απαντώνται επίσης δημόσια δάση και δασικές εκτάσεις, Κληροτεμάχια (Διανομές του Υπουργείου Γεωργίας, Ιδιοκτησίες, καθώς και ιδιοκτησίες Μοναστηρίων.

3.5.2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στην περιοχή που προτείνεται για ένταξη στην λίστα υφίσταται από το εξής θεσμικό πλαίσιο:

- ❖ Ανακήρυξη της περιοχής ως «Εθνικός Δρυμός Ολύμπου» με το Β.Δ. της 09.06.1938 (Φ.Ε.Κ. 248/Α'/1938), που έρχεται κατ' εφαρμογή του Αναγκαστικού Νόμου υπ. αριθμό 856/1937 «Περί Εθνικών Δρυμών».
- ❖ Κανονισμός Λειτουργίας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (Φ.Ε.Κ. 467/Β'/25.07.1985), που ορίζει κάποιους κανόνες για τους επισκέπτες και δραστηριότητες που επιτρέπονται στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου.
- ❖ Καταφύγια Άγριας Ζωής τμήματα των οποίων emπίπτουν εντός της περιοχής μελέτης:
 - ΚΑΖ «Σιόποτο – Δούλος – Παληάμπελα κλπ» - Υ.Α. 30194/1561/19.04.1976 Υπ. Γεωργίας (Φ.Ε.Κ. 599/Β'30.04.1976).

- ΚΑΖ «Άγιος Ιωάννης – Τρόχαλο – Καστάνα – Παλιοπήγαδο – Παναγία» - Υ.Α. 158883/02.07.1982 Υπ. Γεωργίας (Φ.Ε.Κ. 706/Β'/24.09.1982).
 - ΚΑΖ «Βροντούς – Καρίτσας – Δίου» - Υ.Α. 175450/2982/05.07.1980 (Φ.Ε.Κ. 668/Β'/18.07.1980).
 - ❖ Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Τ.Ι.Φ.Κ.):
 - Τ.Ι.Φ.Κ. «Εθνικός Δρυμός Ολύμπου» με κωδικό ΑΤ4011027.
 - Τ.Ι.Φ.Κ. «Χαράδρες Ξερολάκκι και Παπά Ρέμα Ολύμπου» με κωδικό ΑΤ3011043.
 - ❖ Αρχαιολογικοί Χώροι:
 - Ο «Πιερίκός Όλυμπος» χαρακτηρίζεται ως αρχαιολογικός και ιστορικός τόπος – Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ16/28383/1244/10.07.1985 Υπ. Πολιτισμού και Αθλητισμού, Φ.Ε.Κ. 474/Β'/25.07.1985, με αναοριοθέτηση το 2011, (Φ.Ε.Κ. 342/ΑΑΠ/20.12.2011).
 - Ο «Θεσσαλικός Όλυμπος» χαρακτηρίζεται ως αρχαιολογικός και ιστορικός τόπος (Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΑΡ/Α1/Φ15/21159/939 Υπ. Πολιτισμού και Αθλητισμού – Φ.Ε.Κ. 317/Β'/24.06.1987.
 - ❖ Η ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Δρυμού έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο NATURA 2000 ως περιοχή SCI – SPA με κωδικό GR1250001 «Όρος Όλυμπος». Η ίδια περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης – Ζώνη Ειδικής Προστασίας (Ε.Ζ.Δ. – Ζ.Ε.Π.) με κωδικό GR1250001 «Όρος Όλυμπος» (Ν.3937/2011 – Φ.Ε.Κ. 60/Α'/31.03.2011)
 - ❖ Εγγραφή της περιοχής στην Παγκόσμια Βάση Δεδομένων για τις Προστατευόμενες Περιοχές (W.D.P.A.) και κατάταξη στην κατηγορία II:
 - Της περιοχής του Εθνικού Δρυμού (National Park) με κωδικό τύπου 3025 και ονομασία «Mount Olympus National Park»
 - Της περιοχής του πυρήνα του Εθνικού Δρυμού, με κωδικό τύπου 94054 και ονομασία «Olympos»,
- και στην κατηγορία IX ως Απόθεμα της Βιόσφαιρας (Biosphere Reserve).

- ❖ Η ανακήρυξη του Ολύμπου, το 1981 από την UNESCO στα πλαίσια του προγράμματος «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (Man and the Biosphere “MAB”) ως «Απόθεμα της Βιόσφαιρας», με κωδικό αναγνώρισης IN03.
- ❖ Η ένταξη του πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, το 1976 από το Συμβούλιο της Ευρώπης, στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων. Το δίκτυο αυτό στοχεύει στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων της χλωρίδας, της πανίδας και των φυσικών περιοχών της Ευρώπης.

Εκτός των ανωτέρω, ισχύει η σχετική Εθνική νομοθεσία καθώς και Διεθνείς Συνθήκες για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (Δασική και Περιβαλλοντική Νομοθεσία, Κοινοτικό και Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο κλπ).

Επίσης, έχει ολοκληρωθεί η δημόσια διαβούλευση και προωθείται προς θεσμοθέτηση το Προεδρικό Διάταγμα με τίτλο «Χαρακτηρισμός της χερσαίας περιοχής του όρους Ολύμπου ως Εθνικού Πάρκου, καθορισμός ζωνών προστασίας αυτού, χρήσεων, όρων και περιορισμών», το οποίο έρχεται σε εφαρμογή της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης, η οποία εγκρίθηκε με την υπ’ αριθμόν 141874/3328/2010 απόφαση της Γενικής Διευθύντριας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ. *Στόχος της μελέτης είναι η προστασία και διατήρηση της φύσης και του τοπίου μέσω της ορθολογικής διαχείρισης, ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου στην ευρύτερη περιοχή του όρους Όλυμπος και ιδιαίτερα στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, η οποία διακρίνεται για την μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική, και γεωμορφολογική της αξία και ιδιαίτερα για την διατήρηση του τοπίου, της άγριας ορνιθοπανίδας, και της χλωρίδας στη χώρα μας.*

Το εν εξελίξει Προεδρικό Διάταγμα

Σκοπός του Προεδρικού Διατάγματος είναι η προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου ως φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου σε χερσαία τμήματα της περιοχής του όρους Όλυμπος, που διακρίνονται για την μεγάλη βιολογική, οικολογική, ιστορική, αισθητική, επιστημονική, γεωμορφολογική και παιδαγωγική τους αξίας, με το χαρακτηρισμό ως Εθνικό Πάρκο.

Ειδικότερα, επιδιώκεται η διατήρηση και διαχείριση των σπάνιων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας που απαντώνται στη συγκεκριμένη περιοχή και η θεσμοθέτηση διαδικασιών και μέτρων για την εξασφάλιση της αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπου και φύσης στο πλαίσιο της αειφόρου διαχείρισης της περιοχής.

Οριοθετούνται και χαρακτηρίζονται οι εξής ζώνες:

A) Περιοχή Προστασίας της Φύσης – Πυρήνας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (Ζώνη Α').

B) Περιοχή Προστασίας της Φύσης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (Ζώνη Β').

Γ) Η Περιοχή του Εθνικού Πάρκου, που περιλαμβάνει τις ζώνες Α' και Β' και της επιπλέον έκταση που αναφέρεται ως ζώνη Γ'.

Στην τελευταία διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε σχετικά, η Περιφέρεια Θεσσαλίας πρότεινε και τέταρτη ζώνη Δ' η οποία φαίνεται στον συνημμένο χάρτη.

Για τις παραπάνω ζώνες καθορίζονται χρήσεις γης, επιτρεπόμενες δραστηριότητες, όροι και περιορισμοί προστασίας και διαχείρισης. Έτσι,

Για την **Περιοχή Προστασίας Α' (Ζώνη Α' – Πυρήνας)** τίθεται ως διαχειριστικός στόχος η διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και η αποτελεσματική προστασία του, ώστε να ακολουθήσει τη φυσική του εξέλιξη χωρίς ανθρώπινες επεμβάσεις.

Επιτρέπονται, η Επιστημονική Έρευνα, η συστηματική παρακολούθηση οικολογικών παραμέτρων και η εκτέλεση ειδικών διαχειριστικών έργων, έργα προστασίας, συντήρησης ανάδειξης και ανασκαφών στους ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, ημερήσια επίσκεψη πεζή, σε μικρές ομάδες, περιβαλλοντική εκπαίδευση και ήπια αναψυχή, ελαφρές υποδομές (παρατηρητήρια, πινακίδες, οριοσήματα, επιστημονικός εξοπλισμός φύλαξης, παρακολούθησης κλπ) κ.α.

Για την **Περιοχή Προστασίας Β' (Ζώνη Β')** διαχειριστικός στόχος είναι η διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και η αποτελεσματική προστασία και διαχείρισή του. Επιτρέπονται ορισμένα έργα και εργασίες μικρής κλίμακας, έρευνες και ήπιες δραστηριότητες, κυρίως παραδοσιακού χαρακτήρα, με τους όρους και περιορισμούς του Π.Δ., και όπως αυτοί θα εξειδικευτούν από τον οικείο Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας της περιοχής.

Για την **Περιοχή Προστασίας Γ' (Ζώνη Γ')** διαχειριστικός στόχος είναι η διαφύλαξη της κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας σε συνάρτηση με τις ασκούμενες παραδοσιακού χαρακτήρα δραστηριότητες των κατοίκων, με παράλληλη παροχή δυνατοτήτων οικοτουριστικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Το Σχέδιο του Προεδρικού Διατάγματος δίνεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Το Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο

Η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη στην βάση της οποίας έρχεται στο σχετικό Προεδρικό Διάταγμα, οδηγεί τελικά στο Γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο που εξειδικεύει τους διαχειριστικούς στόχους και θέτει ως γενικό διαχειριστικό σκοπό *την διατήρηση και προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων (με κλιμακούμενο βαθμό στις ζώνες προστασίας), την διατήρηση της βιοποικιλότητας, του τοπίου και των φυσικών αξιών, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη και ανάδειξη της περιοχής (προστασία και διατήρηση αρχιτεκτονικών, ιστορικών, πολιτισμικών χαρακτηριστικών και τοπίων ιδιαίτερης αξίας, ανάπτυξη του τουρισμού και της αναψυχής, δημιουργία και αναδιανομή εισοδήματος)*. Το Σχέδιο αυτό συνιστά μία τεκμηριωμένη πρόταση, η οποία αφορά στην χρονική περίοδο 2013 – 2017 για την εφαρμογή στην υπό εξέταση περιοχή:

- ✚ Κατάλληλων μέτρων διατήρησης της υπό μελέτη περιοχής του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.
- ✚ Κατάλληλων μέτρων σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία της προστατευόμενης περιοχής.

- ✚ Εξειδικευμένων όρων και περιορισμών για την άσκηση δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων εντός της περιοχής Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.
- ✚ Αναλυτικών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων για την υλοποίηση έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία, διαχείριση και αποκατάσταση των αντικειμένων που προστατεύονται.

Το Σχέδιο Διαχείρισης προβλέπεται να συνοδεύεται και από το «Σχέδιο Δράσης», στο οποίο θα εξειδικεύονται τα αναγκαία μέτρα, οι δράσεις, τα έργα και τα προγράμματα, οι φάσεις, το κόστος, οι πηγές και οι φορείς χρηματοδότησής τους καθώς και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους και οι φορείς εφαρμογής τους.

3.5.3. ΜΕΣΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Η περίπτωση του Ολύμπου αφορά σε ένα «μικτό», φυσικό και πολιτιστικό, περιβάλλον και κατά συνέπεια η αρμοδιότητα της προστασίας και της διαχείρισης ανήκει συνδυαστικά στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) και στο Υπουργείο Πολιτισμού (ΥΠΠΟ), το καθένα στην περιοχή του γνωστικού πεδίου και της αρμοδιότητάς του, καθώς και σε συνεργασία μεταξύ τους. Η εποπτεία και διαχείριση γίνεται μέσα από τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες των εν λόγω Υπουργείων, και μέσα από τα θεσμοθετημένα γνωμοδοτικά όργανα αυτών (π.χ. Επιτροπή «Φύση 2000» για το περιβάλλον και Κ.Α.Σ. για τον πολιτισμό).

Ειδικά για τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου προβλέπεται και υφίσταται Φορέας Διαχείρισης κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 15 του Ν.2742/1999 (Φ.Ε.Κ. 207 Α'), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 7 του Ν.3937/2011 και με το άρθρο 8 του Ν.4109/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 16). Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου συστάθηκε με το άρθρο 13 του Ν. 3044/2002, όπως προστέθηκε στο άρθρο 15 του ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 207 Α'), ενώ με κοινή Υπουργική Απόφαση των Υ.Π.Ε.Κ.Α., Ανάπτυξης και Γεωργίας καθορίζονται ο αριθμός των μελών του Δ.Σ. και η ακριβής συγκρότηση κατά φορέα. Η λειτουργία του ρυθμίζεται από πληθώρα κανονιστικών αποφάσεων.

Επίσης, αρμοδιότητες στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου έχουν και οι ακόλουθες Υπηρεσίες:

- Διεύθυνση Δασών Πιερίας και Δασαρχείο Ελασσόνας,
- Γραφεία Πολιτικής Προστασίας Πιερίας και Λαρίσης,
- Αστυνομικές Διευθύνσεις Πιερίας και Λαρίσης,
- Διοικήσεις Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Πιερίας και Λαρίσης,
- Εφορείες Αρχαιοτήτων Πιερίας και Λαρίσης, και
- Διευθύνσεις σχετικά στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις Κεντρικής, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, και Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας.

Τα παραπάνω υφίστανται εντός της περιοχής που εφαρμόζονται τα οριζόμενα σχετικά με το καθεστώς προστασίας στο κεφ. 5β.

3.5.4. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η περιοχή γύρω από τον Όλυμπο που προτείνεται για Περιφερειακή Ζώνη (Buffer Zone) περιλαμβάνει οικισμούς οριοθετημένους ή/και με ρυμοτομικό σχέδιο καθώς και εκτός σχεδίου περιοχές με πολλαπλές χρήσεις όπως δασικές εκτάσεις, βοσκότοποι, αγροτική παραγωγή, Βιομηχανικές Περιοχές, Μεταποίηση, Κατοικία, Ξενοδοχεία και άλλα. Το πλαίσιο των χρήσεων γης ορίζεται μέσα από Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.), Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.), ενώ κατευθύνσεις σε ό,τι αφορά στον σχεδιασμό του χώρου στις υπώρειες του Ολύμπου απορρέουν και από τα σχετικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης των Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας.

Έτσι, έχουμε:

Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου Κοινότητας Λεπτοκαρυάς: 447/Δ'/23.8.1990

Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου Δήμου Λιτοχώρου: Φ.Ε.Κ. 87/Δ'/16.2.1990

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Δίου: Φ.Ε.Κ. 64/Τ.Α.Α.Π./14.2.2008

Στο Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας προσδιορίζονται οι απειλές και προτείνονται προσεγγίσεις για με στόχο μία αειφόρο, ισόρροπη και διαρκούς ανάπτυξης που λαμβάνει υπόψη τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής.

Για την ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου που αποτελεί και τον χώρο του αντικειμένου της παρούσας εργασίας, εντοπίζονται τα παρακάτω προβλήματα:

- *Περιβαλλοντικά και Χωροταξικά προβλήματα λόγω εξορυκτικών δραστηριοτήτων.*
- *Υπεράντληση στα παράλια λόγω της τουριστικής δραστηριότητας που έχει δημιουργήσει προβλήματα υφαλμύρωσης των παράκτιων φορέων.*
- *Αυθαίρετη δόμηση με αλλαγή των χρήσεων γης και η εντεινόμενη διασπορά οικιστικής συγκεντρώσεως.*
- *Ισχυρή τουριστική ανάπτυξη με εξιδανίκευση των παραλιακών ενοτήτων στον τουρισμό και οικιστική στον εξωαστικό χώρο (νομίμως ή αυθαιρέτως) που έχουν σαν συνέπεια την υπέρμετρη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.*
- *Συγκρούσεις χρήσεων γης, όπως γεωργικές χρήσεις, εξορυκτική δραστηριότητα, τουριστική κατοικία, ταφή απορριμμάτων, πολιτιστική κληρονομιά υπερεθνικής εμβέλειας, κλπ.*
- *Η περιοχή του Ολύμπου (περιοχή Λιτοχώρου) δέχεται ισχυρές πιέσεις διαμόρφωσης εκτεταμένων ζωνών β' κατοικίας.*
- *Η ελκτικότητα των ορεινών – ημιορεινών ζωνών θα πρέπει να αυξηθεί, ώστε να αποτελέσουν αντίβαρο στην πίεση που δέχονται οι παράκτιες και περιαστικές περιοχές. Αλλά και από την άλλη, στις περιοχές αυτές συναντώνται μεμονωμένοι οικισμοί ή ομάδες οικισμών, των οποίων το παραδοσιακό περιβάλλον διασώζεται, όμως, με την αλλαγή των οικονομικών δομών και την ανάπτυξη των πεδιάδων, οι οικισμοί αυτοί συρρικνώνονται ερημώνονται ή εγκαταλείπονται.*

Στο εν λόγω πλαίσιο διαπιστώνεται η ανάγκη για την εφαρμογή μίας ρυθμιστικής πολιτικής χρήσεων γης, που να συνδέεται με την αναπτυξιακή διαδικασία. Τονίζεται έτσι η ανάγκη:

- *Να οριοθετηθεί η ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, ο κορεσμός των οποίων έχει υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων.*
- *Οι παρεμβάσεις στο φυσικό, πολιτιστικό και παραδοσιακό δομημένο περιβάλλον θα πρέπει να ακολουθούν υψηλά ποιοτικά standards.*

- Θα πρέπει να προστατευτούν οι περιοχές που λειτουργούν ως απόθεμα φυσικών πόρων, όπως η περιοχή του Ολύμπου – Πιερίων.
- Η ελκτικότητα των ορεινών – ημιορεινών περιοχών θα πρέπει να αυξηθεί, ώστε να αποτελέσουν αντίβαρο στην πίεση που δέχονται οι παράκτιες και περιαστικές περιοχές.
- Πρέπει να παρθούν μέτρα για την προστασία της αγροτικής γης και των αγροτικών τοπίων.

Έτσι:

- Τονίζεται η ανάγκη για προστασία και αξιοποίηση της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου – Πιερίων με ενοποίηση του δικτύου παραδοσιακών οικισμών, ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων, επέκταση και αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, ανάπλαση των οικισμού Λιτοχώρου, δημιουργία πολιτιστικού πάρκου στο Δίον, ανάπτυξη δικτύου οικολογικού περιηγητικού αρχαιολογικού τουρισμού, επιλογή θέσεων για παραθεριστικούς οικισμούς (π.χ. Βαρικό Λιτοχώρου), κλπ.
- Στην περιοχή του Ολύμπου, στόχος είναι η ενίσχυση της συμβολικής σημασίας του με την οργάνωση και λειτουργία Κέντρου Έρευνας και Μελέτης της Ελληνικής Θεογονίας. Το οικιστικό κέντρο Λιτοχώρου θα πρέπει να αναδειχθεί σε κέντρο ενημέρωσης, παρακολούθησης και διαχείρισης του Ολύμπου, καθώς και κέντρο υποδοχής και διαχείρισης των επισκεπτών.
- Θεσμοθέτηση Χρήσεων Γης για τις ενότητες του φυσικού περιβάλλοντος που χρειάζονται προστασία και ανάδειξη, ολοκλήρωση του χαρακτηρισμού και της θέσπισης ειδικών όρων δόμησης στους παραδοσιακούς οικισμούς και τα ιστορικά κέντρα και σύνδεση των ενοτήτων του παραδοσιακού ιστού που απέμειναν στα αστικά κέντρα, με τον υπόλοιπο ιστό (αντιμετώπιση κυκλοφοριακού προβλήματος, θέματος χρήσεων γης, όρων δόμησης κλπ).
- Το Λιτόχωρο αποτελεί τοπικό αναπτυξιακό κέντρο για το οποίο προβλέπεται η ανάπτυξη αναβαθμισμένων τουριστικών υπηρεσιών, σε συνάρτηση με τη διαχείριση του ορεινού όγκου του Ολύμπου και της εκτεταμένης παράκτιας ζώνης του δήμου. Στις παράκτιες περιοχές του δήμου, όπου αναπτύσσεται μεγάλος αριθμός τοπικών αστικών και παραθεριστικών – τουριστικών κέντρων (Πλαταμώνας, Πόροι, Σκοτίνα κλπ), ο σχεδιασμός θα πρέπει να

λάβει υπόψη το διαμορφωμένο πολυπολικό σύστημα λειτουργίας του οικιστικού δικτύου προτείνοντας κατάλληλα εργαλεία χωροταξικής οργάνωσής του.

Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις του *Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας* είναι ιδιαίτερα χρήσιμα, καθώς δίνουν τις κατευθύνσεις και οριοθετούν το εύρος επιλογών που παρέχονται στους διαχειριστές του συστήματος διαχείρισης της υπό ένταξη ιδιότητας, και ακόμα περισσότερο για τον χώρο στις υπώρειες του Ολύμπου που προτείνεται ως buffer zone.

Κεφάλαιο 4 : ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.1. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1.1. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΗΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΣΤΗΝ ΛΙΣΤΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ UNESCO

Στην εισαγωγή τονίστηκε ότι στην παρούσα εργασία δεν εξετάζονται ζητήματα καθυστερήσεων που σχετίζονται με πολιτικές επιλογές ή και με αδυναμίες και καθυστερήσεις της δημόσιας διοίκησης. Αυτό γίνεται, αφενός μεν γιατί σε αυτήν την περίπτωση είναι αδύνατον ή πολύ δύσκολο να ανεβρεθεί η αλήθεια, ενώ ενδεχομένως μία τέτοια προσέγγιση θα έβγαζε την εργασία από το θέμα και παράλληλα θα απαιτούσε χώρο και βάθος έρευνας που θα ξεπερνούσαν τα όρια μίας διπλωματικής εργασίας, αφετέρου δε γιατί η περίπτωση του Ολύμπου βρίσκεται ήδη στην προκαταρκτική λίστα, οπότε συνάγεται ότι η σχετική βούληση υπάρχει.

Κρίνεται ότι για την υποβοήθηση της ένταξης του Ολύμπου στην λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO απαιτείται πρωταρχικά να απαντηθούν με σωστό και πλήρη τρόπο οι απαιτήσεις που προβλέπονται από τις σχετικές οδηγίες που έχει ορίσει ο οργανισμός, και αφορά σε ζητήματα διατύπωσης των σχετικών απαιτήσεων, σε ζητήματα προστασίας και διαχείρισης, αλλά και το περισσότερο κομβικό ζήτημα της εμπλοκής της τοπικής κοινωνίας στην διαδικασία διαχείρισης.

Κριτήρια Ένταξης και διατύπωση της υπονηφιότητας

Στις 16 Ιανουαρίου 2014, μέσω του μονίμου αντιπροσώπου της στην UNESCO, η Ελλάδα υπέβαλλε τον κατάλογο με τις ιδιότητες που υπάρχουν στην επικράτεια της (Tentative List) και για τις οποίες κρίνει ότι υπάρχει Εξαίρετη Παγκόσμια Αξία. Εντός του καταλόγου αυτού συμπεριλαμβάνεται και ο Όλυμπος με τίτλο «Η Ευρύτερη Περιοχή του Ολύμπου». Στο σχετικό έντυπο η προοπτική ένταξης του Ολύμπου στην λίστα προτείνεται υπό κριτήρια που αναφέρθηκαν στο υποκεφάλαιο 2.3.1, και πιο συγκεκριμένα τα vi, viii, ix και x.

Στο κεφάλαιο 1.2 αναφέρθηκαν οι ορισμοί για την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά, ενώ αναφέρθηκαν και ειδικές περιπτώσεις που εισήχθησαν μέσα στον χρόνο με σκοπό την ορθότερη εφαρμογή της Σύμβασης. Από αυτές τι περιπτώσεις,

η περίπτωση του Ολύμπου προτείνεται στην Tentative List ως «Μικτή Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά» (**Mixed**), με κάποιες αναφορές για (πολιτιστικό) τοπίο (Landscape).

Ωστόσο, έχει αξία να διερευνηθεί περαιτέρω η περίπτωση του Ολύμπου ως Πολιτιστικό Τοπίο (**Cultural Landscape**), ενώ πέρα από τον διακριτό ορεινό όγκο του Ολύμπου, πρέπει να εξεταστεί η περίπτωση ένταξης στην λίστα του αρχαιολογικού χώρου του Δίου, καθώς και ο παρακείμενος σε αυτό ποταμός – κανάλι του «Βαφύρα» (**Canals**).

Στο υποκεφάλαιο Συγκριτική Ανάλυση όπου συγκρίνεται η περίπτωση του Ολύμπου με άλλες περιπτώσεις μικτών μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς στην Ελλάδα, τονίζεται ο «άυλος» χαρακτήρας της περίπτωσης του Ολύμπου, τόσο στις φυσικές του ιδιότητες και μοναδικότητες, όσο και στο πολιτιστικό του πλαίσιο. Στο υποκεφάλαιο 2.3 - Τεκμηρίωση Ένταξης αναδεικνύεται ο τρόπος με τον οποίο η ακέραιη φυσική εξέλιξη και διαμόρφωση του ορεινού όγκου καθορίζει την γλωρίδα και πανίδα, αλλά και την επίδραση στους ανθρώπους που επιλέγουν το βουνό αυτό για κατοικία των θεών στους οποίους πιστεύουν. Καθώς, επίσης, και ο **ρόλος που αποκτάει ο όγκος αυτός ιστορικά και διαμορφώνει την ιστορία, τοπική, εθνική αλλά και με παγκόσμιες προεκτάσεις.**

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των πολιτιστικών τοπίων είναι η αλληλεπίδραση του ανθρώπου με την φύση.

Με βάση τα όσα έχουμε πει στις κατηγορίες μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, μπορούμε να συνάγουμε ότι η περίπτωση της υποψηφιότητας του Ολύμπου θα μπορούσε να περιλαμβάνει το στοιχείο της τρίτης κατηγορίας (III) – Συνδεδεμένο Πολιτιστικό Τοπίο.

Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε στην ιστορική αναδρομή - εξέλιξη της ιδιότητας, σημαντικό κομμάτι της ιστορίας αυτής συμβαίνει στις υπώρειες του Ολύμπου και πιο συγκεκριμένα στον ιερό χώρο του Δίου, σήμερα αρχαιολογικό χώρο. Παρακείμενος αυτού, είναι και ο ιστορικός ποταμός – κανάλι «Βαφύρας» που οδηγεί στην θάλασσα.

Η συμπερίληψη των δύο αυτών στοιχείων στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO μαζί με τον ορεινό όγκο του Ολύμπου, κρίνεται σκόπιμη καθώς αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της προς ένταξη ιδιότητας.

Περιφερειακή Ζώνη (Buffer Zone)

Η εν λόγω ζώνη εφαρμόζεται για την αποτελεσματική προστασία της υπό ένταξη ιδιότητας, αλλά όπως ειπώθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, λειτουργεί όχι ως άλλος ένας απαγορευτικός χώρος γύρω από το μνημείο, αλλά ένας χώρος μέσα στον οποίο επιτυγχάνεται η συνεργασία για την διαχείριση της υπό ένταξη ιδιότητας. Έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα σε σχέση με την προς ένταξη περιοχή και λειτουργεί σαν χώρος απόσβεσης των πιέσεων που μπορεί να ασκούνται στην ιδιότητα από διάφορους – ανθρωπογενείς κυρίως – παράγοντες.

Η ιδιαιτερότητα του Ολύμπου έγκειται αφενός μεν στις διαστάσεις και στην φύση της προς ένταξη ιδιότητας, καθώς πρόκειται για έναν ορεινό όγκο, αφετέρου δε στην επίδραση που έχει το όρος αυτό στην ευρύτερη περιοχή, όπως αυτό τεκμαίρεται από τα διάσπαρτα αρχαιολογικά ευρήματα και αρχαίους οικισμούς που βρίσκονταν στην περιοχή. Η έκταση και ο όγκος ως φυσικά χαρακτηριστικά, αλλά και ο «διάλογος» που διεξάγεται ιστορικά μεταξύ του Ολύμπου και της γύρω περιοχής, υποβάλλουν κατά κάποιο τρόπο και τον ζωτικό του χώρο, καθώς καθορίζουν το τοπίο γύρω από αυτόν, ενώ και το ίδιο το τοπίο γύρω από αυτόν λειτουργεί καθοριστικά για την ανάδειξη της μοναδικότητας, της αυθεντικότητας και της ακεραιότητάς του.

Όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, η ανατολική (Πιερική) πλευρά του Ολύμπου αποτελεί μία περιοχή με έντονη τουριστική ανάπτυξη που έχει σαν αποτέλεσμα να ασκούνται έντονες πιέσεις σε όλο το προς υπό ένταξη σύστημα, ενώ μέσα από αυτό καθορίζεται η εξέλιξη πολλών ιδιοκτησιών. Ο καθορισμός της Περιφερειακής Ζώνης καθίσταται έτσι μία διαδικασία κρίσιμη καθώς ανάγεται σε ζήτημα πολιτικό με έντονα αναπτυξιακές προεκτάσεις. Αποτελεί δε τον καμβά πάνω στον οποίο μπορεί να σχεδιαστεί μία στρατηγική για μία Βιώσιμη Ανάπτυξη του Δήμου Δίου – Ολύμπου με επίκεντρο τον Όλυμπο, το περιβάλλον και τον πολιτισμό.

Έτσι, η πρόταση να αποτελέσει περιφερειακή ζώνη μία εκτεταμένη περιοχή γύρω από τον Όλυμπο αποτελεί ζήτημα πολιτικής διαχείρισης ώστε να επιτευχθούν οι συναινέσεις εκείνες που απαιτούνται ώστε να αποδοθεί στον Όλυμπο ο «χώρος» που του αντιστοιχεί, αλλά και μέσα από ένα σχήμα διαχείρισης που τοποθετεί την τοπική κοινωνία στο πλαίσιο αυτό να επιτυγχάνει μία ισόρροπη ανάπτυξη που δεν εξαντλεί τους πόρους και προσδίδει υπεραξία στα παρεχόμενα προϊόντα και υπηρεσίες που παράγονται μέσα και γύρω από αυτήν.

4.1.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Οικισμοί

Η έλευση της UNESCO σε μία περιοχή αποτελεί χαρακτηριστικό με σημαντικές χωρικές προεκτάσεις τόσο για τον χώρο εντός του ίδιου του μνημείου, όσο και για την περιοχή η οποία βρίσκεται εντός της περιφερειακής ζώνης, με εν δυνάμει συνέπειες και σε μία έκταση έξω από τα όρια των αυτής. Για την περίπτωση του Ολύμπου, η περιφερειακή ζώνη δεν αφορά μόνο σε περιοχές εκτός σχεδίων πόλεως, αλλά περιλαμβάνει και οικισμούς που είναι στενά συνδεδεμένοι με όλο το σύστημα λειτουργίας και διαχείρισης του Ολύμπου. Προεξάρχοντες πρέπει να θεωρούνται το Λιτόχωρο και το Δίον, αλλά δευτερευόντως και η παλαιά Λεπτοκαρυά, η Καρίτσα και η Βροντού.

Οι οικισμοί αποτελούν σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση στον χώρο, καθώς οι ίδιοι αποτελούν μία ολόκληρη δομή, ενώ σημαντική είναι και η εμβέλειά τους στις εκτάσεις γύρω από αυτούς, αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι κάθε οικισμός είναι μία ‘παραγωγική ενότητα’ με δραστηριότητες (αγροτικές, βιοτεχνικές, τουριστικές κ.α.) που αναπτύσσονται γύρω από αυτούς.

Εικόνα 15: Ο Αρχαιολογικός χώρος του Δίου, ο ομώνυμος οικισμός και στο βάθος ο Όλυμπος

Μία τέτοια είναι και η περίπτωση του Ολύμπου για τους οικισμούς που προαναφέρθηκαν, προεξάρχοντας του Λιτοχώρου που αποτελεί πύλη εισόδου για τον Όλυμπο, του Δίου που συνδέεται στενά με την ιστορία και την φύση της ιδιότητας και φιλοξενεί δομές πολιτισμού (Μουσείο, Αρχαιολογικός χώρος του Δίου), αλλά και της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς (δίπλα στην γενέτειρα πόλη του Μυθικού Ορφέα), καθώς και της Βροντούς και ιδιαιτέρως της Παλαιάς Βροντούς στις βόρειες υπώρειες του Ολύμπου, ή και της Καρίτσας βορείως του Δίου που συνορεύει και επηρεάζεται χωρικά – δυναμικά από τα παραπάνω.

Για τους οικισμούς αυτούς προτείνονται ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις και αναγεννήσεις με τρόπο που να αναδεικνύουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της περιοχής, ενώ παράλληλα σε αυτούς ενδείκνυται να φιλοξενούνται δομές που σχετίζονται με όλη την λειτουργία της Διατήρησης και της Διαχείρισης του Μνημείου (π.χ. Κέντρο Διαχείρισης στο Λιτόχωρο, Μυθολογικό Πάρκο στο Δίον, Χωριό της UNESCO στην Παλαιά Βροντού, Αναγέννηση της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς και διαδρομή ήπιας κυκλοφορίας που την συνδέει με το Λιτόχωρο, Αστικές παρεμβάσεις εξωραϊσμού και αισθητικής προσαρμογής στην Καρίτσα κ.ο.κ.).

Εικόνα 16: Άποψη της κεντρικής οδού του Λιτοχώρου

Τον Σεπτέμβριο του 2011 το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας προκήρυξε διαγωνισμό με ανοιχτή διαδικασία με σκοπό την επιλογή αναδόχου για την εκπόνηση μελέτης στα πλαίσια του Προγράμματος «Μελετών Μορφολογικών Κανόνων Δόμησης και Αρχιτεκτονικής στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών για τις Περιφερειακές Ενότητες όλης της Επικράτειας, συμπεριλαμβανομένης και της Πιερίας. Στόχος αυτών των μελετών είναι η καταγραφή, συμπλήρωση και εξειδίκευση του θεσμικού πλαισίου δόμησης κυρίως για την κατοικία με ειδικούς μορφολογικούς κανόνες. Το εν λόγω έργο θα λειτουργεί συμπληρωματικά με τον υπόλοιπο χωρικό σχεδιασμό και θα συμβάλει στην καλύτερη οργάνωση του χώρου και στην αναβάθμιση της εικόνας των οικισμών μέσω της μορφολογίας της δόμησης, που θα εντάσσεται στο τοπίο και στην παράδοση χωρίς να εμποδίζει την αρχιτεκτονική της δημιουργικότητας¹²⁵.

¹²⁵ <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=328&language=el-GR>

Εικόνα 17: Άποψη του ερευνημένου οικισμού "Παλαιά Βρουντού"

Η ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής και η συνακόλουθη θέσπιση των κανόνων αυτών αποτελεί μία καλή βάση για την εφαρμογή ολοκληρωμένων αστικών επεμβάσεων στους εν λόγω οικισμούς και τις γύρω περιοχές με τρόπο που να συμβάλει σε μία τελική εικόνα συνεκτική, που σέβεται την ιστορία και τον πολιτισμό και εναρμονίζεται με αυτήν.

Εκτός Σχεδίου περιοχή

Λόγω της έλλειψης οργάνωσης της ανάπτυξης - και της ανθρώπινης παρέμβασης εν γένει, στην εκτός σχεδίου περιοχή εντός της Περιφερειακής Ζώνης προτάσσονται πρωταρχικά ως πλαίσιο οι γενικές κατευθύνσεις του *Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας* για την συγκεκριμένη περιοχή, που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο υποκεφάλαιο.

Κομβικότερο όλων θεωρείται η προστασία και διαφύλαξη της αυθεντικότητας του τοπίου μέσα από έναν συνολικό σχεδιασμό που να οργανώνει την ανάπτυξη με τρόπο που να μεγιστοποιεί τα οφέλη για την τοπική κοινωνία, ενώ συγχρόνως να ελαχιστοποιεί την ανθρώπινη επέμβαση στο περιβάλλον.

Κρίσιμο για την επίτευξη του σκοπού αυτού είναι η οργάνωση της τουριστικής ανάπτυξης και της παραθεριστικής κατοικίας μέσα από νέους οργανωμένους οικισμούς που πρέπει να επιλεγούν στα πλαίσια του συνολικού σχεδιασμού, σε συνάρτηση και με τις υπάρχουσες και νέες υποδομές, αλλά και τους στόχους που θα τεθούν.

Παράλληλα, ωστόσο, πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την περιβαλλοντική αποκατάσταση της υποβάθμισης που έχει ήδη συμβεί μέσα από την μέχρι σήμερα επέμβαση. Τέτοιες είναι η αποκατάσταση της περιοχής στις υπώρειες του Ολύμπου που χρησιμοποιείται για της ταφή των απορριμμάτων της περιοχής, καθώς επίσης και της περιοχής που χρησιμοποιείται για εξορύξεις χαλκιού που επιβαρύνουν συνεχώς της υπάρχουσα κατάσταση.

Το ίδιο συμβαίνει και με το πεδίο βολής αρμάτων που βρίσκεται σε μία περιβαλλοντικά και πολιτιστικά ευαίσθητη περιοχή καθώς βρίσκεται ακριβώς δίπλα από το προστατευόμενο τοπίο, ενώ κείται ακριβώς πάνω από τον αρχαίο οικισμό «Πίμπλεια», και πλησίον του αρχαιολογικού χώρου του Δίου.

Εικόνα 18: Άποψη της ευρύτερης περιοχής Λιτοχώρου με τις περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις (Πηγή: Google Earth & ίδια επεξεργασία)

Από τα παραπάνω καθίσταται ήδη σαφές το πρόβλημα των συγκρούσεων στις χρήσεις γης που πρέπει να μετασχηματιστεί σε ένα περισσότερο αρμονικό πλαίσιο δραστηριοτήτων μεταξύ τους αλλά και με το συνολικό φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Το λιμάνι του Λιτοχώρου έχει σήμερα κύρια χρήση την εμπορική, όπου μεταφέρεται στην Θεσσαλονίκη και αλλού το χαλίκι που εξορύσσεται εκεί. Η ανάγκη μετασχηματισμού της παραλιακής ζώνης σε χρήση με τουριστικό χαρακτήρα είναι εκ των ων ουκ άνευ, ενώ παράλληλα η ζώνη αυτή πρέπει να αποτελεί και τον ενδιάμεσο – μεταβατικό χώρο σύνδεσης μεταξύ ξηράς και θάλασσας, τόσο για λόγους περιβαλλοντικούς όσο και για λόγους αναπτυξιακούς, καθώς ο Θερμαϊκός είναι ένας κλειστός κόλπος με δυνατότητες συνεργασίας με τις απέναντι ακτές αλλά και την πόλη της Θεσσαλονίκης.

Αποφασιστική πρέπει να θεωρείται η επιλογή των χρήσεων και η γενικότερη διαχείριση της περιοχής που βρίσκεται μεταξύ του Ολύμπου και της Εθνικής Οδού Αθηνών Θεσσαλονίκης. Και παρά το γεγονός ότι σημαντικό μέρος των εκτάσεων που βρίσκονται εκεί αποτελούν περιοχές μη δυνάμενες να δομηθούν με βάση το ισχύον πλαίσιο, οι πιέσεις που δέχεται η ευρύτερη περιοχή από την ανάπτυξη επιβάλλουν την επιλογή θέσεων για την δημιουργία οικισμών β' και παραθεριστικής κατοικίας οι οποίοι θα αποσβέσουν τους κραδασμούς της ανάπτυξης συγκεντρώνοντάς τους στα σημεία αυτά, αφήνοντας έτσι χώρο και την περιβαλλοντική αναβάθμιση και προστασία στις υπόλοιπες εκτάσεις μέσα από την εφαρμογή ήπιων χρήσεων γης όπως γεωργικές καλλιέργειες, χώροι πολιτισμού και αναψυχής, χώροι αθλητισμού, χώροι κοινής ωφέλειας κ.α.

Κατά ανάλογο τρόπο πρέπει να συγκροτηθεί και η κτηνοτροφική παραγωγή με τις αντίστοιχες εγκαταστάσεις και βοσκήσιμες εκτάσεις που απαιτούνται, έτσι ώστε να μην συγκρούονται με τις χρήσεις της κατοικίας και του πολιτισμού, να μην επιβαρύνεται το περιβάλλον, αλλά και όπου επιβαρύνεται να παρέχεται η δυνατότητα μετρήσιμων δεδομένων και αντισταθμιστικών μέτρων.

Συγκρούσεις χρήσεων γης παρατηρούνται επίσης και στην χωροθετημένη Βιομηχανική Περιοχή (ΒΙ.ΠΕ.) Λιτοχώρου που βρίσκεται πλησίον του χώρου ταφής απορριμμάτων. Η μεταφορά της σε περιοχή εκτός της περιφερειακής ζώνης

ή και η κατάργησή της αφού δεν έχει επιφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην τοπική οικονομία, είναι ένα ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί.

**Εικόνα 19: Περιοχή άνωθεν της Εθνικής Οδού με διάσπαρτη δόμηση
(Πηγή: Google Earth & ίδια επεξεργασία)**

Διαπιστώνουμε από τα παραπάνω ότι μέσα σε μία ζώνη πλάτους έξι (6) χιλιομέτρων (από την ακτογραμμή έως τα πόδια του Ολύμπου) διέρχεται η Εθνικής Οδός Αθηνών – Θεσσαλονίκης, ο αντίστοιχος σιδηροδρομικός άξονας, αναπτύσσονται χρήσεις κατοικίας και τουρισμού, γεωργίας, κτηνοτροφίας, εξορύξεων, ταφής απορριμμάτων, Βιομηχανική Περιοχή, Πεδίο Βολής Αρμάτων, λιμάνι Λιτοχώρου κ.ο.κ.), ενώ ο ίδιος χώρος είναι αυτός που αποτελεί ζωτικό χώρο και περιφερειακή ζώνη του Ολύμπου.

Καθίσταται έτσι προφανής η ανάγκη μίας ολοκληρωμένης παρέμβασης για μία ορθολογική και αειφορική διαχείριση της περιοχής στο σύνολό της.

4.1.3. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Όπως φάνηκε από τα παραπάνω, ενώ στον κύριο όγκο του Ολύμπου υπάρχει ένα αυστηρό πλαίσιο περιορισμών και χρήσεων γης, παρά το γεγονός ότι και στις υπώρειές του υπήρξε μέριμνα μέσα από τα τοπικά χωρικά σχέδια να διατηρηθούν

κάποιες περιοχές αναλλοίωτες, τελικά εγκαταστάθηκαν κάποιες χρήσεις που αντιβαίνουν κατά πολύ το γενικό πλαίσιο συλλογιστικής για μία περιοχή αντάξια ένταξης σε μία λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

Η απουσία μίας αντίληψης ολοκληρωμένου σχεδιασμού είναι ένα ζήτημα που υπάρχει σε όλη την Ελλάδα, και εδώ καθίσταται ορατό ακόμα περισσότερο λόγω της στενότητας του χώρου και της πολλαπλότητας των χωρικών φαινομένων που απαντώνται μέσα σε αυτόν.

Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός όμως είναι κάτι που πρέπει να γίνει, να εφαρμόζεται, να παρακολουθείται, να αναπροσαρμόζεται αν χρειαστεί και, τελικά, να ενισχύεται ως προς τις πρακτικές και τα αποτελέσματά του. Είναι προφανές ότι αυτό απαιτεί και ένα αρμόδιο φορέα που θα έχει συγκεντρωμένη εκεί την απαιτούμενη νομική εξουσιοδότηση και ευθύνη, τα αναγκαία εργαλεία αλλά και έναν θεσμικό τρόπο ενσωμάτωσης της έκφρασης της κοινωνίας με τρόπο που θα είναι συνεχής και ενεργός.

Το σχήμα ενός Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου που ισχύει σήμερα για τους Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών έχει αποδειχθεί και στην πράξη ότι δεν αποτελεί επαρκές νομικό όχημα για να υπηρετήσει την πολυπλοκότητα των απαιτήσεων που έχει μία περιοχή που θέλει να συνυπάρχουν αρμονικά ο πολιτισμός, το περιβάλλον και ο άνθρωπος με αυτήν την πληθώρα δραστηριοτήτων, ενώ παράλληλα να υπηρετούνται οι εθνικοί στόχοι της ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής μαζί με τις δεσμεύσεις που υπάρχουν απέναντι σε διεθνείς και υπερεθνικούς οργανισμούς και συμβάσεις.

Στον ίδιο χώρο συνυπάρχουν τα δύο επίπεδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση με τις υπηρεσίες της, ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (ΦΔ), οι φορείς κάθε είδους (επαγγελματικοί, κοινωνικοί, πολιτιστικοί, περιβαλλοντικοί κλπ), και η κοινωνία από την οποία και για την οποία υπάρχουν όλα τα παραπάνω.

Η περίπτωση ενός Διοικητικού Συμβουλίου του ΦΔ, ή του οργάνου εκείνου που θα επιφορτιστεί με την αρμοδιότητα της Διαχείρισης, που συναποτελείται από εκπροσώπους όλων των παραπάνω, υπήρξε και υπάρχει σαν λογική και σε άλλα

θεσμικά συλλογικά όργανα και φαίνεται ότι δεν αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Δεν υπήρξαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα για δύο λόγους:

- ο πρώτος, γιατί τα παραπάνω όργανα γίνονται έρμαια των πολιτικών επιλογών οι οποίες σε τοπικό επίπεδο είναι ως επί το πλείστον αποτέλεσμα συγκεκριμένων συνδιαλλαγών, παρά επιλογές που εντάσσονται σε μία συνολική στρατηγική.
- ο δεύτερος, γιατί παρά το γεγονός ότι οι επιλογές αυτές υπάγονται στα όρια που θέτει η ισχύουσα νομοθεσία, σε συνέχεια του πρώτου λόγου δεν οριοθετούνται από την γνώση. Και η γνώση υπάρχει σε δύο σημεία συν ένα: στις Επιστήμες και στους Φορείς ενδιαφερομένων. Συν στην τοπική κοινωνία και στις ευαίσθησιες και τις μνήμες της για τον τόπο στον οποίο ζει.

Είναι δύσκολο στα όρια της παρούσας εργασίας να προσδιοριστεί ένα όργανο που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες Διατήρησης ενός τέτοιου χώρου. Ωστόσο, τίθεται ως κύρια κατευθυντήρια γραμμή η ανάγκη ενός οργάνου που θα μπορεί να οδηγεί σε έναν Συνολικό Στρατηγικό Σχεδιασμό για την περιοχή, στον οποίο όμως θα ενσωματώνεται σταθερά η γνώση των επιστημών αλλά και αυτήν που υπάρχει καταχωρημένη στους ανθρώπους που ζουν και δραστηριοποιούνται στην περιοχή.

4.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.2.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ UNESCO

Η περίπτωση του Ολύμπου και της ευρύτερης περιοχής του αποτελεί μία μικρή σκηνή από την μεγάλη εικόνα σε ότι αφορά στην διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, θα μιλούσαμε μάλλον για προστασία παρά για διαχείριση, και μάλλον για άκαμπτα πλαίσια αυστηρής προστασίας απομακρυσμένα από τις ανάγκες του περιβάλλοντος και των τοπικών κοινωνιών, παρά για μεθόδους και σχέδια διαχείρισης που καταλήγουν σε μία βιώσιμη και εναρμονισμένη λειτουργία της κοινωνίας μέσα στο φυσικό της περιβάλλον.

Τα πρώτα Βασιλικά Διατάγματα υπ. αριθμό 33/11-6-1836 «*Περί των εις τα δάση γενομένων ανομημάτων*» και του υπ. αριθμό 45/9-9-1836 «*Περί του κανονισμού της βοσκής των δασών*» ορίζουν ποινές και απαγορεύσεις για την παράνομη υλοτομία και βόσκηση που υποβαθμίζει τα δάση. Ο ν.998/1979 «*Περί προστασίας δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας*» έρχεται με τον σκοπό «...της διατηρήσεως και βελτιώσεως του όλου φυσικού περιβάλλοντος...», ο ν.3028/2003 ορίζει εκ νέου «*Ως δάσος ή δασικό οικοσύστημα το οργανικό σύνολο άγριων φυτών με ξυλώδη κορμό πάνω στην επιφάνεια του εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν μέσω της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αλληλοεπίδρασής τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές)*», ενώ στο άρθρο 2 εισάγει την επιταγή «*..κατά τον σχεδιασμό της διαχείρισης και εκμετάλλευσης των δασικών οικοσυστημάτων... να λαμβάνονται ειδικά μέτρα που εξασφαλίζουν κατά το δυνατόν την προστασία του τοπίου και την διατήρηση της βιοποικιλότητας*». Ο ν.1126 «*Περί κυρώσεως της εις Παρισίους την 23^η Νοεμβρίου 1972 υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως δια την προστασίαν της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς*» ορίζει στο άρθρο 1 ως τοπία: *έργα του ανθρώπου ή συνδυασμός έργων του ανθρώπου και της φύσεως, καθώς και εκτάσεις περιλαμβανομένων και των αρχαιολογικών χώρων αι οποίαι έχουν παγκόσμιον αξίαν από απόψεως ιστορικής, αισθητικής, εθνολογικής και ανθρωπολογικής*», και με το άρθρο 6 του ν.4067/2012 παρέχεται η δυνατότητα έκδοσης προεδρικών Διαταγμάτων για την προστασία συνόλων με σκοπό την προστασία της ιστορικής, πολεοδομικής, αρχιτεκτονικής, λαογραφικής, κοινωνικής και αισθητικής φυσιογνωμίας τους.

Από την εξέλιξη του βασικού θεσμικού πλαισίου διαπιστώνουμε μία μετάθεση στην αντίληψη για την φυσική κληρονομιά, από την μία προσέγγιση Προστασίας προς μία προσέγγιση Διατήρησης σε ότι αφορά την διαχείριση, και από μία προσέγγιση που διαχωρίζει το φυσικό περιβάλλον με το ανθρωπογενές, σε μία προσέγγιση που βλέπει την σύνθεση του φυσικού και πολιτιστικού ή ανθρωπογενούς, εν γένει, περιβάλλοντος. Η εξέλιξη αυτής της αντίληψης που ενσωματώνεται σταδιακά και στην εθνική νομοθεσία φαίνεται ότι δεν καταφέρει με αποτελεσματικό τρόπο έως τώρα να αποτυπώνεται και στην πρακτική εφαρμογή.

Το γιατί συμβαίνει αυτό πρέπει πάλι να αναζητηθεί στην ύπαρξη και δομή των φορέων διαχείρισης καθώς επίσης και στο γεγονός ότι η αντίληψη αυτήν δεν έχει ακόμα καταφέρει να περάσει και στην διάρθρωση και λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, ενώ σίγουρα είναι και ένα ζήτημα γνωστικό των δημόσιων λειτουργιών καθώς και των ιδιωτών μελετητών.

Η αδυναμία της δημόσιας διοίκησης να παρακολουθήσει την εξέλιξη και την ταχύτητα με την οποία κινείται η κοινωνία και η οικονομία δημιουργεί μία ασυνέχεια που οδηγεί, την πρώτη μεν σε μία στάση υπερπροστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, την δεύτερη δε να αυθαιρετεί παραβαίνοντας θεσπισμένους κανόνες ώστε να ανταποκριθεί στις οικονομικές και κοινωνικές της ανάγκες.

Η συνήθης απάντηση που δίνεται σε αυτές τις περιπτώσεις είναι η ανάγκη για καλλιέργεια συνείδησης στην κοινωνία σε ότι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος. Ωστόσο, η εμπειρία καθιστά ολοένα και περισσότερο σαφές ότι η σχέση ατομικού και συλλογικού δεν είναι μία σχέση μονόδρομη, αλλά μάλλον μία σχέση αμφίδρομη. Και επανέρχεται το ζήτημα της σαφήνειας στον σχεδιασμό και στην οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων – ακόμα και αν αυτό πρέπει να γίνει χωρικά -, αλλά και η ανάγκη ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού με την κοινωνία ώστε αυτός να είναι κατανοητός από την κοινωνία. Επανέρχεται επίσης το ζήτημα της αποτελεσματικής εφαρμογής αυτών που έχουν σχεδιαστεί ώστε να καταστεί σαφές στην συνείδηση της κοινωνίας ότι το συλλογικό επικρατεί του ατομικού. Και επανέρχεται, τέλος, το ζήτημα της ανάγκης θεσμοθέτησης νέων και σύγχρονων εργαλείων διαχείρισης και ελέγχου/παρακολούθησης αυτών που έχουν σχεδιαστεί.

Η UNESCO θέτει οπωσδήποτε αυστηρότερους όρους και κανόνες διατήρησης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, ενώ όπως είδαμε υπάρχει και η δυνατότητα απένταξης μίας ιδιότητας από την λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς, εφόσον κατά την παρακολούθηση διαπιστωθεί ότι τα προβλεπόμενα δεν γίνονται με τον ενδεδειγμένο τρόπο. Η εμπειρία Διατήρησης Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO για την Ελλάδα μας παρέχει λίγες πληροφορίες, καθώς στην λίστα έχουν μέχρι στιγμής εγγραφεί δύο μνημεία μικτής (Φυσικής και Πολιτιστικής) Κληρονομιάς, τα οποία έχουν τις δικές τους ιδιαιτερότητες.

Πίνακας 4: Άποψη των δύο Μνημείων Μικτής Κληρονομιάς UNESCO στην Ελλάδα (Άγιο Όρος & Μετέωρα)

Η περίπτωση του Αγίου Όρους είναι μία που ως γνωστόν λειτουργεί κάτω από ένα ιδιαίτερο καθεστώς με έναν τρόπο διαβίωσης που σε κάθε περίπτωση σέβεται το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Η απουσία από εκεί της κοινής ανθρώπινης παρέμβασης και αγοράς δεν μας επιτρέπει να εξάγουμε βέβαια συμπεράσματα για την συμβολή της UNESCO στην διαδικασία αυτήν. Παρόμοια, τα Μετέωρα είναι μία περίπτωση όπου η φυσική αξία βρίσκεται στους ιδιαίτερους γεωλογικούς σχηματισμούς, στους οποίους είναι αδύνατον να προκληθούν βλάβες από την ανθρώπινη παρέμβαση, αλλά και στο πολιτιστικό σκέλος υπάρχουν περιορισμοί καθώς τα μοναστήρια που είναι οι κυψέλες της πολιτιστικής αξίας δεν μεταβάλλονται ούτε ως προς τον αριθμό ούτε ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, λόγω πάλι ενός ιδιαίτερου καθεστώτος διαβίωσης και λειτουργίας.

Έτσι, η δυνατότητα να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα για την συμβολή της UNESCO στην προστασία της φυσικής κληρονομιάς στην Ελλάδα είναι ακόμα επισφαλής.

4.2.2. ΕΙΔΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Όπως έχει διαγραφεί από τα όσα αναφέρθηκαν μέχρι τώρα, η περίπτωση του Ολύμπου αποτελεί μία ιδιαιτερότητα με προφανείς δυσκολίες αν θέλουμε να πετύχουμε μία ορθή διαχείριση, λόγω κυρίως της φύσης της ιδιότητας που πρέπει να προστατευτεί, της έκτασής της, αλλά και της πολλαπλότητας των απειλών που μπορεί να παρουσιαστούν. Την κατάσταση δυσχεραίνει η περιφερειακή ζώνη, της οποίας η διαχείριση περιλαμβάνει την κοινωνία και τα άμεσα συμφέροντά της, γεγονός που απαιτεί την συμμετοχή της, αλλά και το υφιστάμενο πλαίσιο (λειτουργίας, χρήσεων γης, υποβάθμιση κλπ) που χρήζει επαναπροσδιορισμού και

επανασχεδιασμού. Σε ότι αφορά τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης και της διοίκησης γενικότερα, απαιτείται και η συνεργασία των δύο Αντιπεριφερειών Πιερίας και Λαρίσης, καθώς και των τριών Δήμων, Δίου – Ολύμπου, Κατερίνης και Ελασσόνας, αφού τόσο η περιοχή που προτείνεται προς ένταξη όσο και η περιφερειακή ζώνη βρίσκεται στην διοικητική αρμοδιότητα όλων των παραπάνω.

Η φύση της ιδιότητας περιλαμβάνει περιβαλλοντικά, γεωλογικά και πολιτιστικά ζητήματα (και των παραρτημάτων τους) γεγονός που απαιτεί πρώτα απ' όλα την επιτυχή συνεργασία. Η καταγραφή και η αποσαφήνιση του προς προστασία αντικειμένου είναι επίσης ένα θέμα που πρέπει να αποκρυσταλλωθεί, αλλά και η ανεύρεση τρόπων, μεθόδων και τεχνικών που αυτό γίνεται είναι ένα ζήτημα που επιβάλλει επιστημοσύνη, δεξιότητες και συναίσθηση της αποστολής.

Η έκταση της ιδιότητας απαιτεί και τους ανάλογους πόρους (οικονομικούς, ανθρώπινους κλπ) ώστε να υπάρχει ομοιομορφία και αποτελεσματική διαχείριση. Ενώ ο συντονισμός και η διάρθρωση του προσώπου που θα είναι επιφορτισμένο με την διαχείριση, είναι επίσης ένα ζήτημα όπως έχει συζητηθεί στο σχετικό κεφάλαιο.

Η μεγάλη έκταση καθιστά την προς διαχείριση ιδιότητα ευάλωτη σε απειλές καθώς δεν βοηθάει στον έλεγχο και την φύλαξη, ενώ και η έκταση της περιφερειακής ζώνη που επιβάλλει ένα μνημείο τέτοιου μεγέθους κάνει την διαχείριση μία πραγματική πρόκληση.

Ο αυξανόμενος τουρισμός προς το βουνό του Ολύμπου που καταγράφεται ήδη, αλλά και η αύξηση που αναμένεται λόγω της ένταξής του στην λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς, αναδεικνύει την ανάγκη για μία περισσότερο ελεγχόμενη και ορθολογική διαχείριση επισκεπτών με σημαντικό μέρος αυτής να επιβάλλεται να βρίσκεται εντός της περιφερειακής ζώνης.

Ο Όλυμπος αποτελεί μία μοναδικότητα, και μοναδικότητα αποτελεί και η συνολική διαδικασία και οι απαιτήσεις της διαχείρισής του.

4.3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Εκείνο που πρέπει να τονιστεί περισσότερο για την περίπτωση του Ολύμπου είναι η σύνθεση και η αλληλεξάρτηση που παρουσιάζει στα χαρακτηριστικά του. Η

έρευνα, οι τεχνικές, οι μέθοδοι αλλά και η ίδια η νομική μορφή, η δομή και η διάρθρωση του ίδιου του Φορέα που θα είναι επιφορτισμένος με την υπόθεση της Διαχείρισης είναι ζητήματα που μπορεί να ξεκινήσουν με αφορμή την διαδικασία ένταξης του Ολύμπου στην UNESCO, αλλά σίγουρα στην πορεία θα αναδειχθεί η ανάγκη βελτίωσης και (ανα)προσαρμογής.

Το ίδιο συμβαίνει γενικότερα με την κληρονομιά, φυσική και πολιτιστική. Τα τελευταία χρόνια βλέπουμε πολλές περιπτώσεις νεότερων μνημείων στα οποία φιλοξενούνται νέες χρήσεις με σκοπό την προσαρμογή και ένταξη στην σύγχρονη κοινωνική ζωή. Είναι μία πρώτη προσέγγιση που έχει αποδώσει καρπούς καθώς μειώνει το κόστος της συντήρησης για τον δημόσιο τομέα, επιτυγχάνει καλά επίπεδα προστασίας για τα μνημεία, ενώ καταφέρνει να εντάξει την σύγχρονη κοινωνία σε μνημεία πολιτισμού. Η πρακτική αυτήν για την πολιτιστική κληρονομιά, σε αντιδιαστολή με την φυσική κληρονομιά, είναι εφικτή λόγω του υλικού χαρακτήρα και του πλαισίου προστασίας που έτσι γίνεται περισσότερο σαφές.

Στην φυσική κληρονομιά απαιτούνται περισσότερα βήματα, κυρίως μέσα από την έρευνα, για το πώς μπορούμε να πετύχουμε καλύτερα επίπεδα διατήρησης, με μεγαλύτερη ένταξη της κοινωνίας μέσα στην διαδικασία αυτήν, αλλά και με περιορισμό της επιβάρυνσης για τον δημόσιο τομέα. Η έρευνα και, εν συνεχεία, η συστηματοποίηση μεθόδων και πρακτικών πάνω στον τομέα αυτό σίγουρα θα προσφέρει χρήσιμα εργαλεία στην υπόθεση της Διατήρησης, ενώ παράλληλα θα ανοίξει νέο χώρο στις επιστήμες και την επιχειρηματικότητα.

Ακόμα πιο πολύ πρέπει να ερευνηθεί η περίπτωση της σύνθεσης των παραπάνω, με την περίπτωση του Ολύμπου να αποτελεί παράδειγμα και εργαστήριο για αυτό το σκοπό.

Όπως προαναφέρθηκε, η UNESCO έχει εντάξει στις πρακτικές της την έρευνα και την ανάπτυξη μεθόδων, μέσα και από την χρήση της τεχνολογίας, που συμβάλουν αποτελεσματικά στην διαδικασία της διαχείρισης των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς, ενώ το ίδιο κάνουν και άλλοι φορείς και οργανισμοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και διεθνώς.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ένταξη μίας ιδιότητας στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO έχει χαρακτήρα τίτλου τιμής τόσο για το ίδιο το μνημείο, όσο και για την ευρύτερη περιοχή στην οποία αυτό βρίσκεται. Το γεγονός αυτό οφείλεται εν πολλοίς στην αξιοπιστία του οργανισμού της UNESCO και στην αναγνώριση που δέχεται από τα κράτη παγκοσμίως, αλλά και στην εξέλιξη που φροντίζει να έχει μέσα από την μελέτη και την έρευνα, αλλά και την ενσωμάτωση στις πρακτικές του σύγχρονων μεθόδων για την διατήρηση και την διαχείριση της παγκόσμιας κληρονομιάς.

Ο Όλυμπος αναμφίβολα φέρει τα χαρακτηριστικά εκείνα που τον καθιστούν δυνάμενο να ενταχθεί στην λίστα. Η γεωλογική του ιδιαιτερότητα, τα πολύτιμα φυσικά του χαρακτηριστικά, αλλά και το πνευματικό επιστέγασμα που του προσθέτει η τοποθέτηση εκεί του αρχαίου ελληνικού πάνθεου, καθιστούν τον Όλυμπο όρος «σύμβολο» για την Ελλάδα, αλλά και με ακτινοβολία που ξεπερνάει κατά πολύ τα σύνορά της. Αν αυτό που είπε ο «ποιητής» είναι αλήθεια, ότι δηλαδή *«τοπίο δεν είναι απλά ένα σύνολο γης, φυτών και υδάτων, αλλά η προβολή της ψυχής ενός λαού πάνω στην πέτρα»*, τότε μάλλον ο Όλυμπος είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτής της διατύπωσης.

Ο λόγος για τον οποίο δεν έχει μέχρι σήμερα επιτευχθεί η ένταξη του Ολύμπου στην UNESCO είναι προφανώς γιατί η πρώτη ένταξή του στην προκαταρκτική λίστα έγινε τον Ιανουάριο του 2014, ενώ από σχετικά διοικητικά έγγραφα προκύπτει ότι η σχετική συζήτηση είχε ξεκινήσει από το 2003. Πρέπει ωστόσο να αναγνωριστεί ότι, όπως διαφάνηκε και στο κείμενο της εργασίας, η προστασία του Ολύμπου ξεκινάει από πολύ νωρίς και με ιδιαίτερα αυστηρούς όρους ενώ, όπως συνάγεται από τα υφιστάμενα χωρικά πλαίσια, αυτό ισχύει και για αρκετές παραολύμπιες περιοχές.

Ο τρόπος με τον οποίο το σχετικό αίτημα διατυπώθηκε, θα μπορούσε κάπως να διαφοροποιηθεί. Ο Όλυμπος είναι γνωστός κυρίως για το μυθολογικό του πλαίσιο, το οποίο έχει έντονο τον άυλο χαρακτήρα, με ελάχιστες υλικές μαρτυρίες να διασώζονται. Αυτό καθιστά την διατύπωση του αιτήματος δύσκολη και απαιτητική, κυρίως ως προς τον τρόπο με τον οποίο η ιδιότητα αυτήν συνιστά αξία για όλη την ανθρωπότητα. Παράλληλα, κρίνεται ότι πρέπει να διερευνηθεί το χαρακτηριστικό του πολιτιστικού τοπίου (cultural landscape), ενώ στην ένταξη θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν ο ιερός χώρος του Δίου, αλλά και ο παρακείμενος ποταμός Βαφύρας (canals).

Εκείνο, ωστόσο, που κάνει την ένταξη μία πραγματική πρόκληση είναι το ζήτημα της Διαχείρισης και της ένταξης της τοπικής κοινωνίας και των κοινοτήτων ενδιαφερομένων στην διαδικασία της διαχείρισης. Πρόκληση, κυρίως για τρεις λόγους:

- Ο πρώτος αφορά στην ενημέρωση. Φαίνεται ότι η τοπική κοινωνία δεν έχει επαρκή ενημέρωση ούτε για την UNESCO και το έργο της, αλλά ούτε και για το που εντοπίζεται η προς προστασία ιδιότητα/ες του Ολύμπου.
- Ο δεύτερος αφορά στην ίδια την προστασία της ιδιότητας. Λόγω του άυλου χαρακτήρα της, αλλά και των περιβαλλοντικών ζητημάτων που υπεισέρχονται, δεν είναι άμεσα κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο αυτήν προστατεύεται ή και αξιοποιείται με τρόπο που να μη την εξαντλεί.
- Ο τρίτος αφορά στην αντίληψη που υπάρχει για την ανάπτυξη. Η αξία του Ολύμπου βρίσκεται στην αυθεντικότητά του. Και ενώ τα τελευταία χρόνια πληθαίνουν οι φωνές για μία ήπια προσέγγιση της ανάπτυξης στο βουνό, οι φωνές που βλέπουν ως ανάπτυξη εκτεταμένες επεμβάσεις και έργα είναι ακόμα πολλές. Αυτό γίνεται ακόμα εντονότερο όσο περνάμε από το βουνό προς το θαλάσσιο μέτωπο όπου οι πιέσεις από τον τουρισμό και την υφιστάμενη ανάπτυξη είναι πολλαπλάσιες, ενώ υπάρχουν και πολλές ιδιοκτησίες.

Παράλληλα, κρίσιμο είναι όλη αυτήν η συλλογιστική για την προστασία και την ανάπτυξη να ενσωματώνεται μέσα στα τοπικά χωρικά σχέδια. Και σε δεύτερο επίπεδο, αυτά που προβλέπονται πρέπει να εφαρμόζονται. Καθαρό παράδειγμα αποτελούν τα όσα αναφέρθηκαν ως προβλέψεις του Χωροταξικού Πλαισίου, που ίσχυαν για την περίοδο 2004-2019, και από τα οποία τίποτα δεν έχει υλοποιηθεί.

Εν τέλει, συμπεραίνουμε ότι η ένταξη του Ολύμπου στην UNESCO αποτελεί μία πρόκληση συνολικά, γιατί εκεί μπορεί να φανεί η δυνατότητα μίας τοπικής κοινωνίας να κατακτήσει μία συνείδηση για την βιώσιμη ανάπτυξη – πρότυπο και να την εφαρμόσει, αλλά αποτελεί πρόκληση και για το ίδιο το κράτος που πρέπει ενδεχομένως μέσα από νέους θεσμούς και εργαλεία να πετύχει την αποτελεσματική συνεργασία ενός συνόλου φορέων, διοικητικών οργάνων, και ενδιαφερομένων των οποίων τα συμφέροντα, οι αρμοδιότητες και οι στόχοι είναι πολλές φορές αντικρουόμενα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

Βλάχος Γεώργιος Κ. (1985), *Πολιτικές Κοινωνίας στον Όμηρο*, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα, Μετάφραση: Μάχη Παϊζή – Αποστολοπούλου & Δημήτρης Γ. Αποστολόπουλος

ΗΣίοδος (1993), *Άπαντα*, Εκδ. Κάκτος, Μετ. Σωκράτης Σκαρτσής, Αθήνα

Κυρίτσης Γιάννης, *Ο Όλυμπος του Boissonnas*, Δήμος Λιτοχώρου, Εκδόσεις Ζαρζώνη

Κουρουζίδης Σάκης (2001), *Όλυμπος. Κείμενα και Εικόνες δύο αιώνων*, Πιερική Αναπτυξιακή Α.Ε.

Kurz Marcel (1923), *ΟΛΥΜΠΟΣ*, Εκδ. Μάτι, Παρίσι, Μετ.: Ουρανία Αθ. Κατσαμάκα

Νέζης Νίκος (2003), *Όλυμπος*, Εκδ.: Ανάβαση, Επιμ.: Πηνελόπη Ματσούκα

Όμηρος, *Ιλιάδα*, Εκδ.: ΕΣΤΙΑ, Μετ. Ν. Καζαντζάκη & Ι.Θ. Κακριδή

Όμηρος, *Οδύσσεια*, Εκδ.: ΕΣΤΙΑ, Μετ. Ν. Καζαντζάκη & Ι.Θ. Κακριδή

Παντερμαλής Δημήτριος (επιμ.), *Θεοί και Θνητοί στον Όλυμπο, Αρχαίο Δίον, Πόλη του Δία*, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού & Ίδρυμα Ωνάσης

Πουλάκη – Παντερμαλή Έφη (2013), *Μακεδονικός Όλυμπος, Μύθος-Ιστορία-Αρχαιολογία*, ΚΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Θεσσαλονίκη.

Πουλάκη – Παντερμαλή Έφη (2014), *Οίκος-Οικία-Οικονομία, Πόλις-Πολιτική-Πολιτισμός*, ΚΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Θεσσαλονίκη.

Ράπτης Γεώργιος (2017), *Όλυμπος και Πιερία στη ζωή των Μακεδόνων*, Εκδοτική Όλυμπος, Κατερίνη

Ράπτης Γεώργιος (2018), *Σταγόνες Ιστορίας της Πιερίας και τα Μοναστήρια της, Κατερίνης*

Ράπτης Γεώργιος (2010), *168π.Χ., πτώση της Μακεδονικής Αυτοκρατορίας στην μάχη της Πύδνας*, Εκδ.: ΤΕΔΚ Πιερίας, Κατερίνη

Snell Bruno (2009), *Η Ανακάλυψη του Πνεύματος, Οι ελληνικές ρίζες της ευρωπαϊκής σκέψης*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, Μετ.: Δανιήλ Ι Ιακώβ

ΑΡΘΡΑ

Αυγερινού – Κολώνα Σοφία, Τουφεγγοπούλου Αναστασία, Ο Σχεδιαμός της Πολιτιστικής Κληρονομιάς με Όρους Βιωσιμότητας. Οι επιπτώσεις του στην Τουριστική Εικόνα και την Ανάπτυξη του Αστικού Χώρου μέσα από την Εμπειρία της Κέρκυρας

Παπαγεωργίου Μ., Λαΐνας Ι., Νικολακόπουλος Χρ., Η Χωροταξία της Μνημειακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς: Κατευθύνσεις Σχεδιασμού σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2010

Antrop Mark, Why landscapes of the past are important for the future, Geography Department, Ghent University, Landscape and Urban Planning, 2004

Parageorgiou M. (2015), ‘Planning practices for the protection of cultural heritage: lessons learnt from the greek UNESCO sites’, European Spatial research and policy, Vol.22, 111-125

Sumanov Lazar, Cultural Heritage and Community Development, ICOMOS, Paris, 2011

Vecco Marilena, A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible, ICARE, University Ca’ Foscari of Venice, 2010

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek

<https://en.unesco.org/>

www.unric.org/

www.yppo.gr

<http://www.ypeka.gr>

<http://www.unesco-hellas.gr>

NOMOI

N.3028/2002

N.3937/2011

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ/ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Courier, A window open to the world, 1954

Courier, Unesco 40th anniversary issue, May – June 1986

Courier, Culture: the bedrock of peace, Oct. – Dec. 2017

IUCN, The Benefits of Natural World Heritage, IUCN, Switzerland, 2014

Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017

United Nations, General Assembly, Resolution adopted by the general Assembly on 25 September 2015, October 2015

UNESCO, Culture for the 2030 Agenda, UNESCO, Paris, 2018

UNESCO, Managing Natural World heritage, UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN, 2012

UNESCO, Managing Cultural World heritage, UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN, 2013

UNESCO, Linking Universal and Local Values: Managing a Sustainable Future for World Heritage, UNESCO World heritage Centre, Paris, 2004

UNESCO, Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers, UNESCO World Heritage Centre, 2002

UNESCO, World Heritage and Buffer Zones, Switzerland, 2008

UNESCO, World Heritage Cultural Landscapes, World Heritage Centre, 2009

UNESCO, Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation, World Heritage Centre, 2003

UNESCO Institute for Statistics, 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics, Montreal, 2009

UNESCO, 65 ways UNESCO benefits countries all over the world, UNESCO, Paris, 2017

UNESCO, From ideas to actions, 70 years of UNESCO, Paris, 2015

UNESCO, Sustainable Development and World Heritage for Local Communities, UNESCO World Heritage Centre, 2018

UNESCO, Community development through World Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 2012

UNESCO, World Heritage Challenges for the Millennium, UNESCO World heritage Centre, Paris, 2007

UNESCO, Celebrating 40 years of the World Heritage Convention, Kyoto, Nov. 2012

UNESCO, World Heritage in Europe Today, UNESCO, 2016

UNESCO, Basic Texts, workshops of UNESCO, 2008

UNESCO, Preparing World Heritage Nominations, UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN, 2011

Καταστατικός Χάρτης της UNESCO (πηγή: <https://en.unesco.org>)

From Ideas to Actions: 70 years of UNESCO (πηγή: <https://en.unesco.org>)

Culture for the 2030 Agenda (πηγή: <https://en.unesco.org/themes/protecting-our-heritage-and-fostering-creativity>)

Document 37 C/4 Medium Term Strategy, UNESCO, Paris, 2014(πηγή: <http://www.unesco.org/new/en/bureau-of-strategic-planning/resources/medium-term-strategy-c4/>)

Policy Document for the Integration of a Sustainable Development Perspective of the World Heritage Convention, as adopted by the General Assembly of States Parties to the World Heritage Convention at its 20th session (UNESCO, 2015), (πηγή: <https://en.unesco.org>)

Batisse Michel, Bolla Gerard, The invention of World Heritage, History Papers, Association of Former Unesco Staff Members, Paris, 2005

Nara Conference on Authenticity in Relation to the World Heritage Convention, Πηγή: Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Intergovernmental Committee for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO World Heritage Centre, 12 Jul. 2017, Annex 4

Decision 39 COM 11

Έγγραφο WHC-94/CONF.003/16

Decision 37 COM 12.Π

Decision 28 COM 14B.57

Decision 30 COM 13

Δ/νση Τεχνικών Έργων, Π.Ε. Πιερίας, Π. Κεντρικής Μακεδονίας, Εκπόνηση Ειδικού Σχεδίου Διαχείρισης της Περιοχής Εθνικού Δρυμού Ολύμπου για την Πενταετία 2013-2017, Θεσσαλονίκη, 2013

ΜΕΛΕΤΕΣ

Μπίτος Ι. Τριαντάφυλλος (2009), Εθνικός δρυμός του Ολύμπου μέσα στο διεθνές καθεστώς των προστατευόμενων περιοχών. Προβλήματα διαχείρισής του, Διπλωματική Εργασία, Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Τομέας Δασικής Παραγωγής – Προστασίας Δασών – Φυσικού Περιβάλλοντος.

Βλαχάκης Π. Ηλίας (2007), Πολιτιστική Κληρονομιά – Νόμος 3028/2002, «Νομικό Καθεστώς Προστασίας των Αρχαιολογικών Χώρων στην Ελλάδα», Αθήνα: Ε.Κ.Π.Α., Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

15. While fully respecting the sovereignty of the States on whose territory the cultural and natural heritage is situated, States Parties to the *Convention* recognize the collective interest of the international community to cooperate in the protection of this heritage. States Parties to the *World Heritage Convention*, have the responsibility to:
- Article 6(1) of the *World Heritage Convention*.
- a) ensure the identification, nomination, protection, conservation, presentation, and transmission to future generations of the cultural and natural heritage found within their territory, and give help in these tasks to other States Parties that request it;
- Article 4 and 6(2) of the *World Heritage Convention*.
- b) adopt general policies to give the heritage a function in the life of the community;
- Article 5 of the *World Heritage Convention*.
- c) integrate heritage protection into comprehensive planning programmes;
- d) establish services for the protection, conservation and presentation of the heritage;
- e) develop scientific and technical studies to identify actions that would counteract the dangers that threaten the heritage;
- f) take appropriate legal, scientific, technical, administrative and financial measures to protect the heritage;
- g) foster the establishment or development of national or regional centres for training in the protection, conservation and presentation of the heritage and encourage scientific research in these fields;
- h) not take any deliberate measures that directly or indirectly damage their heritage or that of another State Party to the *Convention*;
- Article 6(3) of the *World Heritage Convention*.
- i) submit to the World Heritage Committee an inventory of properties suitable for inscription on the World Heritage List (referred to as a Tentative List);
- Article 11(1) of the *World Heritage Convention*.
- j) make regular contributions to the World Heritage Fund, the amount of which is determined by the General Assembly of States Parties to the *Convention*;
- Article 16(1) of the *World Heritage Convention*.
- k) consider and encourage the establishment of national, public and private foundations or associations to facilitate donations for the protection of World Heritage;
- Article 17 of the *World Heritage Convention*.
- l) give assistance to international fund-raising campaigns organized for the World Heritage Fund;
- Article 18 of the *World Heritage Convention*.
- m) use educational and information programmes to strengthen appreciation and respect by their peoples of the cultural and natural heritage defined in Articles 1 and 2 of the *Convention*, and to keep the public informed of the dangers threatening this heritage;
- Article 27 of the *World Heritage Convention*.
- n) provide information to the World Heritage Committee on the implementation of the *World Heritage Convention* and state of conservation of properties; and
- Article 29 of the *World Heritage Convention*.
Resolution adopted by the 11th General Assembly of States Parties (1997)
16. States Parties are encouraged to attend sessions of the World Heritage Committee and its subsidiary bodies.
- Rule 8.1 of the *Rules of Procedure of the World Heritage Committee*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

24. The main functions of the Committee are, in co-operation with States Parties, to: a) identify, on the basis of Tentative Lists and nominations submitted by States Parties, cultural and natural properties of Outstanding Universal Value which are to be protected under the <i>Convention</i> and to inscribe those properties on the World Heritage List; b) examine the state of conservation of properties inscribed on the World Heritage List through processes of Reactive Monitoring (see Chapter IV) and Periodic Reporting (see Chapter V); c) decide which properties inscribed on the World Heritage List are to be inscribed on, or removed from the List of World Heritage in Danger; d) decide whether a property should be deleted from the World Heritage List (see Chapter IV); e) define the procedure by which requests for International Assistance are to be considered and carry out studies and consultations as necessary before coming to a decision (see Chapter VII); f) determine how the resources of the World Heritage Fund can be used most advantageously to assist States Parties in the protection of their properties of Outstanding Universal Value; g) seek ways to increase the World Heritage Fund; h) submit a report on its activities every two years to the General Assembly of States Parties and to the UNESCO General Conference; i) review and evaluate periodically the implementation of the <i>Convention</i>; j) revise and adopt the <i>Operational Guidelines</i>.	Article 11(2) of the <i>World Heritage Convention</i>. Articles 11(7) and 29 of the <i>World Heritage Convention</i>. Article 11(4) and 11(5) of the <i>World Heritage Convention</i>. Article 21(1) and 21(3) of the <i>World Heritage Convention</i>. Article 13(6) of the <i>World Heritage Convention</i>. Article 29(3) of the <i>World Heritage Convention</i> and Rule 49 of the <i>Rules of procedure of the World Heritage Committee</i>.
25. In order to facilitate the implementation of the <i>Convention</i>, the Committee develops Strategic Objectives; they are periodically reviewed and revised to define the goals and objectives of the Committee to ensure that new threats placed on World Heritage are addressed effectively.	The first 'Strategic Orientations' adopted by the Committee in 1992 are contained in Annex II of document WHC-92/CONF.002/12
26. The current <u>Strategic Objectives</u> (also referred to as "the 5 Cs") are the following: 1. Strengthen the Credibility of the World Heritage List; 2. Ensure the effective Conservation of World Heritage Properties; 3. Promote the development of effective Capacity-building in States Parties; 4. Increase public awareness, involvement and support for World Heritage through Communication. 5. Enhance the role of Communities in the implementation of the <i>World Heritage Convention</i>.	In 2002 the World Heritage Committee revised its Strategic Objectives. The <i>Budapest Declaration on World Heritage</i> (2002) is available at the following Web address: http://whc.unesco.org/en/budapestdeclaration Decision 31 COM 13B

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

I.F The Secretariat to the World Heritage Committee (World Heritage Centre)

UNESCO World Heritage Centre
7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France
Tel: +33 (0) 1 4568 4378
www: <http://whc.unesco.org/>

27. The World Heritage Committee is assisted by a Secretariat appointed by the Director-General of UNESCO. The function of the Secretariat is currently assumed by the World Heritage Centre, established in 1992 specifically for this purpose. The Director-General designated the Director of the World Heritage Centre as Secretary to the Committee. The Secretariat assists and collaborates with the States Parties and the Advisory Bodies. The Secretariat works in close co-operation with other sectors and field offices of UNESCO.

Article 14 of the *World Heritage Convention*.

Rule 43 of Rules of Procedure of the World Heritage Committee.
Circular Letter 16 of 21 October 2003
<http://whc.unesco.org/circs/cir-03-16e.pdf>

28. The Secretariat's main tasks are:

- a) the organization of the meetings of the General Assembly and the Committee;
- b) the implementation of decisions of the World Heritage Committee and resolutions of the General Assembly and reporting to them on their execution;
- c) the receipt, registration, checking the completeness, archiving and transmission to the relevant Advisory Bodies of nominations to the World Heritage List;
- d) the co-ordination of studies and activities as part of the Global Strategy for a Representative, Balanced and Credible World Heritage List;
- e) the organization of Periodic Reporting;
- f) co-ordination and conduct of Reactive Monitoring, including Reactive Monitoring missions¹, as well coordination of and participation in Advisory missions², as appropriate;
- g) the co-ordination of International Assistance;

Article 14.2 of the *World Heritage Convention*.

Article 14.2 of the *World Heritage Convention* and the *Budapest Declaration on World Heritage* (2002)

Decision 39 COM 11

¹ Reactive Monitoring missions are part of the statutory reporting by the Secretariat and the Advisory Bodies to the World Heritage Committee on the state of conservation of specific properties that are under threat (see Paragraph 169). They are requested by the World Heritage Committee to ascertain, in consultation with the State Party concerned, the condition of the property, the dangers to the property and the feasibility of adequately restoring the property or to assess progress made in implementing such corrective measures, and include a reporting back to the Committee on the findings of the mission (see Paragraph 176.e). The terms of reference of Reactive Monitoring missions are proposed by the World Heritage Centre, in line with the decision adopted by the World Heritage Committee, and consolidated in consultation with the State Party and the relevant Advisory Body(ies). The costs of the Reactive Monitoring missions are borne by the World Heritage Fund.

² Advisory missions are not part of the strict statutory and mandatory processes, as they are voluntarily initiated by States Parties and depend on the considerations and judgement of the States Parties requesting them. Advisory missions are to be understood as missions providing expert advice to a State Party on specific matters. They can concern provision of "upstream" support and advice on identification of sites, tentative lists or nomination of sites for inscription on the World Heritage List or alternatively, they can relate to the state of conservation of properties and provide advice in evaluating possible impact of a major development project on the Outstanding Universal Value of the property, advice in the preparation/revision of a management plan, or in the progress achieved in the implementation of specific mitigation measures, etc. The terms of reference of Advisory missions are proposed by the State Party itself, and consolidated in consultation with the World Heritage Centre and the relevant Advisory Bod(ies) or other organization. The entire costs of Advisory missions are borne by the State Party inviting the mission, except where the State Party is eligible for relevant International Assistance or funding from the new budget line for Advisory missions approved by Decision 38 COM 12.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

40. Partners in the protection and conservation of World Heritage can be those individuals and other stakeholders, especially local communities, indigenous peoples, governmental, non-governmental and private organizations and owners who have an interest and involvement in the conservation and management of a World Heritage property.

The Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (2007)
Decision 39 COM 11

I.J Other Conventions, Recommendations and Programmes

41. The World Heritage Committee recognizes the benefits of closer co-ordination of its work with other UNESCO programmes and their relevant *Conventions*. For a list of relevant global conservation instruments, *Conventions* and programmes see paragraph 44.
42. The World Heritage Committee with the support of the Secretariat will ensure appropriate co-ordination and information-sharing between the *World Heritage Convention* and other Conventions, programmes and international organizations related to the conservation of cultural and natural heritage.
43. The Committee may invite representatives of the intergovernmental bodies under related *Conventions* to attend its meetings as observers. It may appoint a representative to observe meetings of the other intergovernmental bodies upon receipt of an invitation.

44. Selected global *Conventions* and programmes relating to the protection of cultural and natural heritage

Decision 39 COM 11

UNESCO *Conventions* and Programmes

Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict (1954)
Protocol I (1954)
Protocol II (1999)
http://www.unesco.org/culture/laws/hague/html_eng/page1.shtml

Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (1970)
http://www.unesco.org/culture/laws/1970/html_eng/page1.shtml

- * *Convention* concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (1972)
http://www.unesco.org/whc/world_he.htm

Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage (2001)
http://www.unesco.org/culture/laws/underwater/html_eng/Convention.shtml

- * *Convention* for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003)
<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>

- * Man and the Biosphere (MAB) Programme
<http://www.unesco.org/mab/>

Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions 2005
<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001429/142919e.pdf>

Other Conventions

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat (Ramsar) (1971)
http://www.ramsar.org/key_conv_e.htm

Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) (1973)
<http://www.cites.org/eng/disc/text.shtml>

Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS) (1979)
http://www.unep-wcmc.org/cms/cms_conv.htm

United Nations *Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) (1982)*
http://www.un.org/Depts/los/Convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm

Convention on Biological Diversity (1992)
<http://www.biodiv.org/Convention/articles.asp>

UNIDROIT *Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects (Rome, 1995)*
<http://www.unidroit.org/english/Conventions/culturalproperty/c-cult.htm>

United Nations Framework Convention on Climate Change (New York, 1992)
http://unfccc.int/essential_background/Convention/background/items/1350.php

II THE WORLD HERITAGE LIST

II.A Definition of World Heritage

Cultural and Natural Heritage

45. Cultural and natural heritage are defined in Articles 1 and 2 of the *World Heritage Convention*.

Article 1

For the purposes of this Convention, the following shall be considered as "cultural heritage":

- *monuments: architectural works, works of monumental sculpture and painting, elements or structures of an archaeological nature, inscriptions, cave dwellings and combinations of features, which are of Outstanding Universal Value from the point of view of history, art or science;*

- *groups of buildings: groups of separate or connected buildings which, because of their architecture, their homogeneity or their place in the landscape, are of Outstanding Universal Value from the point of view of history, art or science;*

- *sites: works of man or the combined works of nature and of man, and areas including archaeological sites which are of Outstanding Universal Value from the historical, aesthetic, ethnological or anthropological points of view.*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

Annex 5

FORMAT FOR THE NOMINATION OF PROPERTIES FOR INSCRIPTION ON THE WORLD HERITAGE LIST

**This Format must be used for all nominations
submitted after 2 February 2005**

- The Nomination Format is available at the following Web address:
<http://whc.unesco.org/en/nominationform>
- Further guidance on the preparation of nominations can be found in Section III of the *Operational Guidelines*
- The original signed version of the completed Nomination Format should be sent in English or French to
UNESCO World Heritage Centre
7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France
Telephone: +33 (0) 1 4568 1571
Fax: +33 (0) 1 4568 5570
E-mail: wh-nominations@unesco.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Annex 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

Executive Summary

This information, to be provided by the State Party, will be updated by the Secretariat following the decision by the World Heritage Committee. It will then be returned to the State Party confirming the basis on which the property is inscribed on the World Heritage List.

State Party	
State, Province or Region	
Name of Property	
Geographical coordinates to the nearest second	
Textual description of the boundary(ies) of the nominated property	
A4 or A3 size map(s) of the nominated property, showing boundaries and buffer zone (if present)	Attach A4 or A3 size map(s) which should be the reduced size version of the original copies of topographic or cadastral maps showing the nominated property and buffer zone (if present) at the largest scale available included or annexed to the nomination.
Criteria under which property is nominated (itemize criteria) (see Paragraph 77 of the <i>Operational Guidelines</i>)	
Draft Statement of Outstanding Universal Value (text should clarify what is considered to be the Outstanding Universal Value embodied by the nominated property, approximately 1-2 page format)	According to the paragraph 155, the Statement of Outstanding Universal Value should be composed of: a) Brief synthesis b) Justification for Criteria c) Statement of Integrity (for all properties) d) Statement of authenticity for properties nominated under criteria (i) to (vi) e) Requirements for protection and management See format in Annex 10
Name and contact information of official local institution/agency	Organization: Address: Tel: Fax: E-mail: Web address:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

Annex 5

Properties for inscription on the World Heritage List

Note: In preparing the nomination, States Parties should use this format but delete the explanatory notes.

NOMINATION FORMAT	EXPLANATORY NOTES
1. Identification of the Property	Together with Section 2, this is the most important section in the nomination. It must make clear to the Committee precisely <u>where the property is located and how it is geographically defined</u> . In the case of serial nominations, insert a table that shows the name of the component part, region (if different for different components), coordinates, area and buffer zone. Other fields could also be added (page reference or map number, etc.) that differentiate the several components.
1.a Country (and State Party if different)	
1.b State, Province or Region	
1.c Name of Property	This is the <u>official name of the property</u> that will appear in published material about World Heritage. It should be <u>concise</u> . Do not exceed 200 characters, including spaces and punctuation. In the case of serial nominations (see Paragraphs 137 -139 of the <i>Operational Guidelines</i>), give a name for the ensemble (e.g., <i>Baroque Churches of the Philippines</i>). Do not include the name of the components of a serial nomination, which should be included in a table as part of 1.d and 1.f.
1.d Geographical coordinates to the nearest second	In this space provide the latitude and longitude coordinates (to the nearest second) or UTM coordinates (to the nearest 10 metres) of a point at the approximate centre of the nominated property. Do not use other coordinate systems. If in doubt, please consult the Secretariat. In the case of serial nominations, provide a table showing the name of each component part, its region (or nearest town as appropriate), and the coordinates of its centre point. Coordinate format examples: N 45° 06' 05" W 15° 37' 56" or UTM Zone 18 Easting: ⁵ 45670 Northing: ⁴⁵ 86750

Id n°	Name of the component part	Region(s) / District(s)	Coordinates of the Central Point	Area of Nominated component of the Property (ha)	Area of the Buffer Zone (ha)	Map N°
001						
002						
003						
004						
Etc.						
Total area (in hectares)				ha	ha	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Annex 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

NOMINATION FORMAT	EXPLANATORY NOTES
<p>1.e Maps and plans, showing the boundaries of the nominated property and buffer zone</p>	<p>Annex to the nomination, and list below with scales and dates:</p> <p>(i) <u>Original copies of topographic maps showing the property nominated, at the largest scale available which shows the entire property. The boundaries of the nominated property and buffer zone should be clearly marked. The boundaries of zones of special legal protection from which the property benefits should be recorded on maps to be included under the protection and management section of the nomination text. Multiple maps may be necessary for serial nominations (see table in 1.d). The maps provided should be at the largest available and practical scale to allow the identification of topographic elements such as neighbouring settlements, buildings and routes in order to allow the clear assessment of the impact of any proposed development within, adjacent to, or on the boundary line. The choice of the adequate scale is essential to clearly show the boundaries of the proposed site and shall be in relation to the category of site that is proposed for inscription: cultural sites would require cadastral maps, while natural sites or cultural landscapes would require topographic maps (normally 1:25 000 to 1:50 000 scale).</u></p> <p>Utmost care is needed with the width of boundary lines on maps, as thick boundary lines may make the actual boundary of the property ambiguous.</p> <p>Maps may be obtained from the addresses shown at the following Web address http://whc.unesco.org/en/mapagencies.</p> <p>All maps should be capable of being <u>geo-referenced</u>, with a minimum of three points on opposite sides of the maps with complete sets of coordinates. The maps, untrimmed, should show <u>scale, orientation, projection, datum, property name and date</u>. If possible, maps should be sent rolled and not folded.</p> <p>Geographic Information in digital form is encouraged if possible, suitable for incorporation into a GIS (Geographic Information System), however, this may not substitute the submission of printed maps. In this case the delineation of the boundaries (nominated property and buffer zone) should be presented in vector form, prepared at the largest scale possible. The State Party is invited to contact the Secretariat for further information concerning this option.</p> <p>(ii) <u>A Location Map showing the location of the property within the State Party,</u></p> <p>(iii) <u>Plans and specially prepared maps of the property showing individual features are helpful and may also be annexed.</u></p> <p>To facilitate copying and presentation to the Advisory Bodies and the World Heritage Committee A4 (or "letter") size reduction and a digital image file of the principal maps should also be included in the nomination text if possible.</p> <p>Where no buffer zone is proposed, the nomination must include a statement as to why a buffer zone is not required for the proper protection of the nominated property.</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

Annex 5

NOMINATION FORMAT	EXPLANATORY NOTES
<p>1.f Area of nominated property (ha.) and proposed buffer zone (ha.)</p> <p>Area of nominated property: _____ ha</p> <p>Buffer zone _____ ha</p> <p>Total _____ ha</p>	<p>In the case of serial nominations (see Paragraphs 137-140 of the <i>Operational Guidelines</i>), insert a table that shows the name of the component part, region (if different for different components), coordinates, area and buffer zone.</p> <p>The serial nomination table should also be used to show the size of the separate nominated areas and of the buffer zone(s).</p>
<p>2. Description</p>	
<p>2.a Description of Property</p>	<p><u>This section should begin with a description of the nominated property at the date of nomination. It should refer to all the significant features of the property.</u></p> <p>In the case of a cultural property this section will include a description of whatever elements make the property culturally significant. It could include a description of any building or buildings and their architectural style, date of construction, materials, etc. This section should also describe important aspects of the setting such as gardens, parks etc. For a rock art site, for example, the description should refer to the rock art as well as the surrounding landscapes. In the case of an historic town or district, it is not necessary to describe each individual building, but important public buildings should be described individually and an account should be given of the planning or layout of the area, its street pattern and so on.</p> <p>In the case of a natural property the account should deal with important physical attributes, geology, habitats, species and population size, and other significant ecological features and processes. Species lists should be provided where practicable, and the presence of threatened or endemic taxa should be highlighted. The extent and methods of exploitation of natural resources should be described.</p> <p>In the case of cultural landscapes, it will be necessary to produce a description under all the matters mentioned above. Special attention should be paid to the interaction of people and nature.</p> <p>The entire nominated property identified in section 1 (Identification of the Property) should be described. In the case of serial nominations (see Paragraphs 137-140 of the <i>Operational Guidelines</i>), each of the component parts should be separately described.</p>
<p>2.b History and Development</p>	<p><u>Describe how the property has reached its present form and condition and the significant changes that it has undergone, including recent conservation history.</u></p> <p>This should include some account of construction phases in the case of monuments, sites, buildings or groups of buildings. Where there have been major changes, demolitions or rebuilding since completion they should also be described.</p> <p>In the case of a natural property, the account should cover significant events in history or pre-history that have affected the evolution of the property and give an account of its interaction with humankind. This will include changes in the use of the property and its natural resources for hunting, fishing or agriculture, or changes brought about by climatic change, floods, earthquake or other natural causes.</p> <p>Such information will also be required in the case of cultural landscapes, where all aspects of the history of human activity in the</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Annex 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

NOMINATION FORMAT	EXPLANATORY NOTES
	area needs to be covered.
3. Justification for Inscription ²⁶	<p>The justification should be set out under the following sections.</p> <p>This section must make clear why the property is considered to be of "Outstanding Universal Value".</p> <p>The whole of this section of the nomination should be written with careful reference to the requirements of the <i>Operational Guidelines</i>. It should not include detailed descriptive material about the property or its management, which are addressed in other sections, but should convey the key aspects that are relevant to the definition of the Outstanding Universal Value of the property.</p>
3.1.a Brief synthesis	<p>The brief synthesis should comprise (i) a summary of factual information and (ii) a summary of qualities. The summary of factual information sets out the geographical and historical context and the main features. The summary of qualities should present to decision-makers and the general public the potential Outstanding Universal Value that needs to be sustained, and should also include a summary of the attributes that convey its potential Outstanding Universal Value, and need to be protected, managed and monitored. The summary should relate to all stated criteria in order to justify the nomination. The brief synthesis thus encapsulates the whole rationale for the nomination and proposed inscription.</p>
3.1.b Criteria under which inscription is proposed (and justification for inscription under these criteria)	<p>See Paragraph 77 of the <i>Operational Guidelines</i>.</p> <p>Provide a separate justification for each criterion cited.</p> <p>State briefly how the property meets those criteria under which it has been nominated (where necessary, make reference to the "description" and "comparative analysis" sections of the nomination, but do not duplicate the text of these sections) and describe for each criterion the relevant attributes.</p>
3.1.c Statement of Integrity	<p>The statement of integrity should demonstrate that the property fulfils the conditions of integrity set out in Section II.D of the <i>Operational Guidelines</i>, which describe these conditions in greater detail.</p> <p>The <i>Operational Guidelines</i> set out the need to assess the extent to which the property:</p> <ul style="list-style-type: none"> • includes all elements necessary to express its Outstanding Universal Value; • is of adequate size to ensure the complete representation of the features and processes which convey the property's significance; • suffers from adverse effects of development and/or neglect (Paragraph 88). <p>The <i>Operational Guidelines</i> provide specific guidance in relation to the various World Heritage criteria, which is important to understand (Paragraphs 89–95).</p>
3.1.d Statement of Authenticity (for nominations made under criteria (i) to (vi))	<p>The statement of authenticity should demonstrate that the property fulfils the conditions of authenticity set out in Section II.D of the <i>Operational Guidelines</i>, which describe these conditions in greater detail.</p>

²⁶ See also paragraphs 132 and 133.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

Annex 5

NOMINATION FORMAT	EXPLANATORY NOTES
	<p>This section should summarise information that may be included in more detail in section 4 of the nomination (and possibly in other sections), and should not reproduce the level of detail included in those sections.</p> <p>Authenticity only applies to cultural properties and to the cultural aspects of ‘mixed’ properties.</p> <p>The <i>Operational Guidelines</i> state that ‘properties may be understood to meet the conditions of authenticity if their cultural values (as recognized in the nomination criteria proposed) are truthfully and credibly expressed through a variety of attributes’ (Paragraph 82).</p> <p>The <i>Operational Guidelines</i> suggest that the following types of attributes might be considered as conveying or expressing Outstanding Universal Value:</p> <ul style="list-style-type: none"> • form and design; • materials and substance; • use and function; • traditions, techniques and management systems; • location and setting; • language and other forms of intangible heritage; • spirit and feeling; and • other internal/external factors.
<p>3.1.e Protection and management requirements</p>	<p>This section should set out how the requirements for protection and management will be met, in order to ensure that the Outstanding Universal Value of the property is maintained over time. It should include both details of an overall framework for protection and management, and the identification of specific long term expectations for the protection of the property.</p> <p>This section should summarise information that may be included in more detail in section 5 of the nomination document (and also potentially in sections 4 and 6), and should not reproduce the level of detail included in those sections.</p> <p>The text in this section should first outline the framework for protection and management. This should include the necessary protection mechanisms, management systems and/or management plans (whether currently in place or in need of establishment) that will protect and conserve the attributes that carry Outstanding Universal Value, and address the threats to and vulnerabilities of the property. These could include the presence of strong and effective legal protection, a clearly documented management system, including relationships with key stakeholders or user groups, adequate staff and financial resources, key requirements for presentation (where relevant), and effective and responsive monitoring.</p> <p>Secondly this section needs to acknowledge any long-term challenges for the protection and management of the property and state how addressing these will be a long-term strategy. It will be relevant to refer to the most significant threats to the property, and to vulnerabilities and negative changes in authenticity and/or integrity that have been highlighted, and to set out how protection and management will address these vulnerabilities and threats and mitigate any adverse changes.</p> <p>As an official statement, recognised by the World Heritage Committee, this section of the Statement of Outstanding Universal Value should convey the most important commitments that the State Party is making for the long-term protection and management of the</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Annex 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

NOMINATION FORMAT	EXPLANATORY NOTES
	property.
<p>3.2 Comparative Analysis</p>	<p>The property should be compared to similar properties, whether on the World Heritage List or not. The comparison should outline the similarities the nominated property has with other properties and the reasons that make the nominated property stand out. The comparative analysis should aim to explain the importance of the nominated property both in its national and international context (see Paragraph 132).</p> <p>The purpose of the comparative analysis is to show that there is room on the List using existing thematic studies and, in the case of serial properties, the justification for the selection of the component parts.</p>
<p>3.3 Proposed Statement of Outstanding Universal Value</p>	<p>A Statement of Outstanding Universal Value is the official statement adopted by the World Heritage Committee at the time of inscription of a property on the World Heritage List. When the World Heritage Committee agrees to inscribe a property on the World Heritage List, it also agrees on a Statement of Outstanding Universal Value that encapsulates why the property is considered to be of Outstanding Universal Value, how it satisfies the relevant criteria, the conditions of integrity and (for cultural properties) authenticity, and how it meets the requirements for protection and management in order to sustain Outstanding Universal Value in the long-term.</p> <p>Statements of Outstanding Universal Value should be concise and are set out in a standard format. They should help to raise awareness regarding the value of the property, guide the assessment of its state of conservation and inform protection and management. Once adopted by the Committee, the Statement of Outstanding Universal Value is displayed at the property and on the UNESCO World Heritage Centre’s website.</p> <p>The main sections of a Statement of Outstanding Universal Value are the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Brief synthesis b) Justification for Criteria c) Statement of Integrity (for all properties) d) Statement of authenticity for properties nominated under criteria (i) to (vi) e) Requirements for protection and management
<p>4. State of Conservation and factors affecting the Property</p>	
<p>4.a Present state of conservation</p>	<p>The information presented in this section constitutes the base-line data necessary to monitor the state of conservation of the nominated property in the future. Information should be provided in this section on the physical condition of the property, any threats to the Outstanding Universal Value of the property and conservation measures at the property (see Paragraph 132).</p> <p>For example, in a historic town or area, buildings, monuments or other structures needing major or minor repair works, should be indicated as well as the scale and duration of any recent or forthcoming major repair projects.</p> <p>In the case of a natural property, data on species trends or the integrity of eco-systems should be provided. This is important because the nomination will be used in future years for purposes of comparison to trace changes in the condition of the property.</p> <p>For the indicators and statistical benchmarks used to monitor the state of</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

Annex 5

NOMINATION FORMAT	EXPLANATORY NOTES
	conservation of the property see section 6 below.
4.b Factors affecting the property	This section should provide information on all the factors which are likely to affect or threaten the Outstanding Universal Value of a property. It should also describe any difficulties that may be encountered in addressing such problems. Not all the factors suggested in this section are appropriate for all properties. They are indicative and are intended to assist the State Party to identify the factors that are relevant to each specific property.
(i) Development Pressures (e.g., encroachment, adaptation, agriculture, mining)	Itemize types of development pressures affecting the property, e.g., pressure for demolition, rebuilding or new construction; the adaptation of existing buildings for new uses which would harm their authenticity or integrity; habitat modification or destruction following encroaching agriculture, forestry or grazing, or through poorly managed tourism or other uses; inappropriate or unsustainable natural resource exploitation; damage caused by mining; the introduction of exotic species likely to disrupt natural ecological processes, creating new centres of population on or near properties so as to harm them or their settings.
(ii) Environmental pressures (e.g., pollution, climate change, desertification)	List and summarize major sources of environmental deterioration affecting building fabric, flora and fauna.
(iii) Natural disasters and risk preparedness (earthquakes, floods, fires, etc.)	Itemize those disasters which present a foreseeable threat to the property and what steps have been taken to draw up contingency plans for dealing with them, whether by physical protection measures or staff training.
(iv) Responsible visitation at World Heritage sites	Provide the status of visitation to the property (notably available baseline data; patterns of use, including concentrations of activity in parts of the property; and activities planned in the future). Describe projected levels of visitation due to inscription or other factors. Define the carrying-capacity of the property and how its management could be enhanced to meet the current or expected visitor numbers and related development pressure without adverse effects. Consider possible forms of deterioration of the property due to visitor pressure and behaviour including those affecting its intangible attributes.
(v) Number of inhabitants within the property and the buffer zone Estimated population located within: Area of nominated property _____ Buffer zone _____ Total _____ Year _____	Give the best available statistics or estimate of the number of inhabitants living within the nominated property and any buffer zone. Indicate the year this estimate or count was made.
5. Protection and Management of the Property	This section of the nomination is intended to provide a clear picture of the legislative, regulatory, contractual, planning, institutional and/ or traditional measures (see Paragraph 132 of the <i>Operational Guidelines</i>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Annex 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

NOMINATION FORMAT	EXPLANATORY NOTES
	and the management plan or other management system (Paragraphs 108 to 118 of the <i>Operational Guidelines</i>) that is in place to protect and manage the property as required by the <i>World Heritage Convention</i> . It should deal with policy aspects, legal status and protective measures and <u>with the practicalities of day-to-day administration and management.</u>
5.a Ownership	Indicate the major categories of land ownership (including State, Provincial, private, community, traditional, customary and non-governmental ownership, etc.).
5.b Protective designation	List the relevant legal, regulatory, contractual, planning, institutional and/ or traditional status of the property: For example, national or provincial park; historic monument, protected area under national law or custom; or other designation. Provide the year of designation and the legislative act(s) under which the status is provided. If the document cannot be provided in English or French, an English or French executive summary should be provided highlighting the key provisions.
5.c Means of implementing protective measures.	Describe how the protection afforded by its legal, regulatory, contractual, planning, institutional and/ or traditional status indicated in section 5.b. <u>actually works.</u>
5.d Existing plans related to municipality and region in which the proposed property is located (e.g., regional or local plan, conservation plan, tourism development plan)	List the agreed plans which have been adopted with the date and agency responsible for preparation. The relevant provisions should be summarized in this section. A copy of the plan should be included as an attached document as indicated in section 7.b. If the plans exist only in a language other than English or French, an English or French executive summary should be provided highlighting the key provisions.
5.e Property management plan or other management system	As noted in Paragraphs 132 of the <i>Operational Guidelines</i> , an appropriate management plan or other management system is essential and shall be provided in the nomination. Assurances of the effective implementation of the management plan or other management system are also expected. Sustainable development principles should be integrated into the management system. A copy of the management plan or documentation of the management system shall be annexed to the nomination, in English or French as indicated in section 7.b. If the management plan exists only in a language other than English or French, an English or French detailed description of its provisions shall be annexed. Give the title, date and author of management plans annexed to this nomination. A detailed analysis or explanation of the management plan or a documented management system shall be provided. A timetable for the implementation of the management plan is recommended.
5.f Sources and levels of finance	Show the sources and level of funding which are available to the property on an annual basis. An estimate could also be given of the adequacy or otherwise of resources available, in particular identifying any gaps or deficiencies or any areas where assistance may be required.
5.g Sources of expertise and training in conservation and	Indicate the expertise and training which are available from national authorities or other organizations to the property.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

Annex 5

NOMINATION FORMAT		EXPLANATORY NOTES
management techniques		
5.h	Visitor facilities and infrastructure	The section should describe the inclusive facilities available on site for visitors and demonstrate that they are appropriate in relation to the protection and management requirements of the property. It should set out how the facilities and services will provide effective and inclusive presentation of the property to meet the needs of visitors, including in relation to the provision of safe and appropriate access to the property. The section should consider visitor facilities that may include interpretation/explanation (signage, trails, notices or publications, guides); museum/exhibition devoted to the property, visitor or interpretation centre; and/or potential use of digital technologies and services (overnight accommodation; restaurant; car parking; lavatories; search and rescue; etc.)
5.i	Policies and programmes related to the presentation and promotion of the property	This section refers to Articles 4 and 5 of the <i>Convention</i> regarding the presentation and transmission to future generations of the cultural and natural heritage. States Parties are encouraged to provide information on the policies and programmes for the presentation and promotion of the nominated property.
5.j	Staffing levels and expertise (professional, technical, maintenance)	Indicate the skills and qualifications available needed for the good management of the property, including in relation to visitation and future training needs.
6.	Monitoring	This section of the nomination is intended to provide the evidence for the state of conservation of the property which can be reviewed and reported on regularly so as to give an indication of trends over time.
6.a	Key indicators for measuring state of conservation	<p>List in table form those key indicators that have been chosen as the measure of the state of conservation of the whole property (see section 4.a above). Indicate the periodicity of the review of these indicators and the location where the records are kept. They could be representative of an important aspect of the property and relate as closely as possible to the Statement of Outstanding Universal Value (see section 2.b above). Where possible they could be expressed numerically and where this is not possible they could be of a kind which can be repeated, for example by taking a photograph from the same point. Examples of good indicators are the:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) number of species, or population of a keystone species on a natural property; (ii) percentage of buildings requiring major repair in a historic town or district; (iii) number of years estimated to elapse before a major conservation programme is likely to be completed; (iv) stability or degree of movement in a particular building or element of a building; (v) rate at which encroachment of any kind on a property has increased or diminished.

Indicator	Periodicity	Location of Records

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Annex 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

NOMINATION FORMAT		EXPLANATORY NOTES
6.b	Administrative arrangements for monitoring property	Give the name and contact information of the agency(ies) responsible for the monitoring referenced in 6.a.
6.c	Results of previous reporting exercises	List, with a brief summary, earlier reports on the state of conservation of the property and provide extracts and references to published sources (for example, reports submitted in compliance with international agreements and programmes, e.g., Ramsar, MAB).
7.	Documentation	This section of the nomination is the check-list of the documentation which shall be provided to make up a complete nomination.
7.a	Photographs and audiovisual image inventory and authorization form	<p>States Parties shall provide a sufficient number of recent images (prints, slides and, where possible, electronic formats, videos and aerial photographs) to give a good general picture of the property.</p> <p>Slides shall be in 35mm format and electronic images in jpg format at a minimum of 300 dpi (dots per inch) resolution. If film material is provided, Beta SP format is recommended for quality assurances.</p> <p>This material shall be accompanied by the image inventory and photograph and audiovisual authorization form as set out below.</p> <p>At least one photograph that may be used on the public web page illustrating the property shall be included.</p> <p>States Parties are encouraged to grant to UNESCO, in written form and free of charge, the non exclusive cession of rights to diffuse, to communicate to the public, to publish, to reproduce, to exploit, in any form and on any support, including digital, all or part of the images provided and license these rights to third parties.</p> <p>The non exclusive cession of rights does not impinge upon intellectual property rights (rights of the photographer / director of the video or copyright owner if different) and that when the images are distributed by UNESCO a credit to the photographer / director of the video is always given, if clearly provided in the form.</p> <p>All possible profits deriving from such cession of rights will go to the World Heritage Fund.</p>

PHOTOGRAPHS AND AUDIOVISUAL IMAGE INVENTORY AND AUTHORIZATION FORM

Id. No	Format (slide/print/video)	Caption	Date of Photo (mo/yr)	Photographer/Director of the video	Copyright owner (if different than photographer/director of video)	Contact details of copyright owner (Name, address, tel/fax, and e-mail)	Non exclusive cession of rights

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Format for the nomination of properties for inscription on the World Heritage List

Annex 5

NOMINATION FORMAT		EXPLANATORY NOTES
7.b	Texts relating to protective designation, copies of property management plans or documented management systems and extracts of other plans relevant to the property	Attach the texts as indicated in sections 5.b, 5.d and 5.e above.
7.c	Form and date of most recent records or inventory of property	Provide a straightforward statement giving the form and date of the most recent records or inventory of the property. Only records that are still available should be described.
7.d	Address where inventory, records and archives are held	Give the name and address of the agencies holding inventory records (buildings, monuments, flora or fauna species).
7.e	Bibliography	List the principal published references, using standard bibliographic format.
8.	Contact Information of responsible authorities	This section of the nomination will allow the Secretariat to provide the property with current information about World Heritage news and other issues.
8.a	Preparer Name: Title: Address: City, Province/State, Country: Tel: Fax: E-mail:	Provide the name, address and other contact information of the individual responsible for preparing the nomination. If an e-mail address cannot be provided, the information must include a fax number.
8.b	Official Local Institution/Agency	Provide the name of the agency, museum, institution, community or manager locally responsible for the management of the property. If the normal reporting institution is a national agency, please provide that contact information.
8.c	Other Local Institutions	List the full name, address, telephone, fax and e-mail addresses of all museums, visitor centres and official tourism offices who should receive the free <i>World Heritage Newsletter</i> about events and issues related to World Heritage.
8.d	Official Web address http:// Contact name: E-mail:	Please provide any existing official web addresses of the nominated property. Indicate if such web addresses are planned for the future with the contact name and e-mail address.
9.	Signature on behalf of the State Party	The nomination should conclude with the signature of the official empowered to sign it on behalf of the State Party.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Format for the periodic reporting on the application of the World Heritage Convention

Annex 7

FORMAT FOR THE PERIODIC REPORTING ON THE APPLICATION OF THE *WORLD HERITAGE CONVENTION*

- The Format for Periodic Reporting is available at the following Web address:
<http://whc.unesco.org/en/periodicreporting>
- Further guidance on Periodic Reporting can be found in Section V of the *Operational Guidelines*
- In order to facilitate management of information, States Parties are requested to submit reports, in English or French, in electronic as well as in printed form to :
UNESCO World Heritage Centre
7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France
E-mail through: <http://whc.unesco.org/en/contacts>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Annex 7

Format for the periodic reporting on the application of the World Heritage Convention

FORMAT

PERIODIC REPORTING ON THE APPLICATION OF THE *WORLD HERITAGE CONVENTION*

This Annex presents an outline of the Periodic Reporting questionnaire. The full questionnaire can be accessed at <http://whc.unesco.org/en/periodicreporting/>.

General Requirements

- Information should be as precise, specific and concise as possible. It should be quantified where possible and fully referenced. Opportunities for comment are provided in each chapter.
- Expressions of opinion should be supported by reference to the authority on which they are made and the verifiable facts which support them.

SECTION I: APPLICATION OF THE *WORLD HERITAGE CONVENTION* BY THE STATE PARTY

Section I requests that the State Party provide information or validate existing information on the legislative and administrative provisions which they have adopted and other action which they have taken for the application of this *Convention*, together with details of the experience acquired in this field (Article 29.1 of the *World Heritage Convention*).

1. INTRODUCTION

Chapter 1 lists the name of the State Party and the year of ratification or acceptance of the *Convention* and seeks information on the groups and institutions involved in the preparation of Section I of the report.

2. SYNERGIES WITH OTHER CONVENTIONS, PROGRAMMES AND RECOMMENDATIONS FOR THE CONSERVATION OF THE NATURAL AND CULTURAL HERITAGE

Chapter 2 aims to gather information on existing and potential synergies between Multilateral Environmental Agreements, as well as other UNESCO conventions, programmes, and recommendations. The State Party is also invited to provide information on the extent to which it has implemented relevant policies adopted by the World Heritage Committee.

3. TENTATIVE LIST

Chapter 3 aims to gather information on the process of preparing the tentative list, the tools and guidance used, potential synergies with other conventions of properties on the tentative list as well as the sustainability of the process in line with the World Heritage and Sustainable Development Policy (2015).

4. NOMINATIONS

Chapter 4 aims to gather information on the process of nominating properties for inscription on the World Heritage List, the tools and guidance used, as well as the sustainability of the process in line with the World Heritage and Sustainable Development Policy (2015).

5. GENERAL POLICY DEVELOPMENT

Chapter 5 aims to gather information on the legal framework for the protection, conservation and presentation of the cultural and/or natural heritage and its effectiveness.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Format for the periodic reporting on the application of the World Heritage Convention

Annex 7

6. INVENTORIES/LISTS/REGISTERS OF CULTURAL AND NATURAL HERITAGE

Chapter 6 aims to gather information on the status of inventories/lists/registers of cultural and natural heritage of national significance and the processes used to compile them.

7. STATUS OF SERVICES FOR PROTECTION, CONSERVATION AND PRESENTATION

Chapter 7 aims to gather information on services within the territories of the State Party for the identification, protection, conservation and presentation of the cultural and natural heritage and on cooperation between the stakeholders involved.

8. FINANCIAL STATUS AND HUMAN RESOURCES

Chapter 8 aims to gather information on the availability and adequacy of financial resources for the conservation and protection of cultural and natural heritage.

9. CAPACITY DEVELOPMENT

Chapter 9 aims to gather information on capacity building in heritage conservation, protection, presentation and management, in line with World Heritage Capacity Building Strategy (2011).

10. POLICY AND RESOURCING OF WORLD HERITAGE PROPERTIES

Chapter 10 aims to gather information on specific legislation, policies and measures for the protection, conservation, presentation and management of World Heritage.

11. INTERNATIONAL CO-OPERATION AND FUND RAISING

Chapter 11 aims to gather information on the co-operation with other States Parties in the field of cultural and natural heritage.

12. EDUCATION, INFORMATION AND AWARENESS BUILDING

Chapter 12 aims to gather information on steps taken to raise the awareness of decision-makers, property owners and the general public, and in particular the youth, about the protection and conservation of cultural and natural heritage.

13. CONCLUSIONS AND RECOMMENDED ACTIONS

Chapter 13 automatically generates the main conclusions under each of the items of Section I based on the answers provided in the questionnaire. States Parties should also provide information about the actions they have taken regarding their implementation of the *World Heritage Convention*.

14. GOOD PRACTICES IN THE IMPLEMENTATION OF THE *WORLD HERITAGE CONVENTION*

Chapter 14 offers the opportunity to provide an example of a good practice in World Heritage protection, identification, conservation or management implemented at national level.

15. ASSESSMENT OF THE PERIODIC REPORTING EXERCISE

Chapter 15 assesses the format, content and process of the Periodic Reporting exercise, including the degree to which it meets the objectives of Periodic Reporting, how the data generated is used and the training and guidance available to respondents.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Annex 7

Format for the periodic reporting on the application of the World Heritage Convention

SECTION II: STATE OF CONSERVATION OF SPECIFIC WORLD HERITAGE PROPERTIES

Section II gathers information on the implementation of the *Convention* at site-level and must be completed for each individual World Heritage property. The preparation of this report should involve those who are responsible for the day-to-day management of the property. For transboundary properties, it is recommended that reports be prepared jointly by or with close collaboration between the agencies concerned.

1. WORLD HERITAGE PROPERTY DATA

Chapter 1 requires that information be provided or existing information validated with regards to the basic data of the property (name, year of inscription, geographic coordinates, maps, social media presence), and also gathers information on the organizations or entities involved in the preparation of Section I of the report.

2. OTHER CONVENTIONS/PROGRAMMES UNDER WHICH THE WORLD HERITAGE PROPERTY IS PROTECTED

Chapter 2 gathers information relating to synergies with other conventions and programmes (UNESCO and others) relevant to the property and on the extent of cooperation and integration existing between these conventions and programmes (where applicable).

3. STATEMENT OF OUTSTANDING UNIVERSAL VALUE AND DEFINING OF ATTRIBUTES

Chapter 3 gathers information on the attributes of Outstanding Universal Value (OUV), their current condition and the trend in that condition since the last cycle of Periodic Reporting.

4. FACTORS AFFECTING THE PROPERTY

Chapter 4 gathers information on the range of factors that are currently affecting or have strong potential to affect the property, both positively and negatively.

5. PROTECTION AND MANAGEMENT OF THE PROPERTY

Chapter 5 gathers information on practical issues of management, and the effectiveness of protection, management and monitoring of the property and its Outstanding Universal Value.

6. FINANCIAL AND HUMAN RESOURCES

Chapter 6 gathers information on the sources of funding available, the adequacy of budget for management needs, as well as the availability of human resources and levels of capacity building at the property.

7. SCIENTIFIC STUDIES AND RESEARCH PROJECTS

Chapter 7 gathers information on the adequacy of available knowledge (both scientific and traditional) regarding the values and attributes of the World Heritage property and the existence of research programmes directed towards management needs and/or the improvement of the understanding of the Outstanding Universal Value.

8. EDUCATION, INFORMATION AND AWARENESS BUILDING

Chapter 8 gathers information on the existence and effectiveness of heritage education and awareness programmes at the property as well as general services dedicated to education, information, interpretation and awareness building.

9. VISITOR MANAGEMENT

Chapter 9 gathers information on tourism activities and visitor management at the property.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Format for the periodic reporting on the application of the World Heritage Convention

Annex 7

10. MONITORING

Chapter 10 gathers information on the existence of monitoring programmes and indicators for the property as well as on the implementation of property-related Committee Decisions (where applicable).

11. IDENTIFICATION OF PRIORITY MANAGEMENT NEEDS

Chapter 11 automatically lists all the management needs requiring further action which have been highlighted in this Section of the Periodic Report.

12. SUMMARY AND CONCLUSIONS

Chapter 12 highlights the most important positive and negative factors (up to ten of each) which have been highlighted in this Section of the Periodic Report.

13. IMPACT OF WORLD HERITAGE STATUS

Chapter 13 gathers information regarding the impact of World Heritage status in relation to various topics, with a particular focus on the World Heritage and Sustainable Development Policy (adopted in 2015).

14. GOOD PRACTICES IN THE IMPLEMENTATION OF THE *WORLD HERITAGE CONVENTION*

Chapter 14 offers the opportunity to provide an example of a good practice in World Heritage protection, identification, conservation and preservation implemented at the property level.

15. ASSESSMENT OF THE PERIODIC REPORTING EXERCISE

Chapter 15 assesses the format, content and process of the Periodic Reporting exercise, including how the data generated is used and the training and guidance available to respondents.